BOUWHISTORISCHE VERKENNING & WAARDESTELLING

BOERDERIJCOMPLEX LANGEHOF

’s Gravenweg 16 Nieuwerkerk aan den IJssel



Onderzoek i.o.v. gemeente Zuidplas

14 december 2022



MONUMENTEN ADVIES BUREAU

COLOFON

Onderzoeksobject

Boerderijcomplex Langehof
’s-Gravenweg 16
2911 CG Nieuwerkerk aan den IJssel

Status

Rijksmonument, nr. 30444

Eigenaar / Opdrachtgever

Gemeente Zuidplas
Contactpersoon: dhr. T. Hunter
Postbus 100
2910 AC Nieuwerkerk aan den IJssel

Onderzoek en rapportage

Ing. G. Korenberg, bnb

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Monumenten Advies Bureau. NB: Op de afbeeldingen in deze rapportage kunnen auteursrechten van toepassing zijn. Wij zijn niet aansprakelijk voor schade, die voortkomt uit het ongeoorloofd gebruik van het beeldmateriaal in deze uitgave.

Met betrekking tot het beeldmateriaal hebben wij ons best gedaan om alle rechthebbenden te achterhalen en deze te vermelden in de bijschriften dan wel de bronnen. Als u van mening bent dat uw beeldmateriaal zonder voorafgaande toestemming is gebruikt, neem dan contact met ons op. © Monumenten Advies Bureau – Nijmegen, 2022

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

bureau voor architectuur- en bouwhistorisch onderzoek, cultuurhistorische gebiedsanalyses, restauratie, onderhoud en bouwtechnisch onderzoek, publieksvoorlichting en publicaties over cultuurhistorie

drs. C.J.B.P. Frank
drs. F.A.C. Haans, bnb

mw. drs. C.H.J.M. van den Broek
drs. J. de Jong
ing. G. Korenberg, bnb
mw. drs. M. Lemmens
D. Schaars MA
Mw. C. Slui MA
Mw. drs. L. Valckx

Bredestraat 1
6542 SN NIJMEGEN
tel: 024-3786742
info@monumentenadviesbureau.nl
www.monumentenadviesbureau.nl

INHOUD

1 Inleiding 5

2 Historische Context 7
2.1 Nieuwerkerk aan den IJssel 7
2.2 Kadastrale ontwikkeling 11
2.3 Eigenaren 15
2.4 Historische afbeeldingen 17
2.4.1 Foto 1926 en aquarel 1932 17
2.4.2 Foto's 1959 19
2.4.3 Foto 1968 20
2.5 Bouwtekeningen 20
2.5.1 Restauratie 1988 20
2.5.2 Verbouwing 2002 23
2.6 Hooiberg 27
2.7 Kookketel 28
2.8 Bouwhistorische ontwikkeling 30
2.9 Dateringskaarten 33

3 Beschrijving 39
3.1 Ligging en omgeving 39
3.2 Hoofdopzet en daken 44
3.2.1 Boerderij en zomerhuis 44
3.2.2 Schuur 47
3.3 Constructies 49
3.3.1 Constructies boerderij 49
3.3.2 Constructies zomerhuis 57
3.3.3 Constructies schuren 61
3.4 Gevels boerderij 67
3.4.1 Gevels voorhuis 68
3.4.2 Gevels achterhuis 76
3.5 Gevels zomerhuis 82
3.5.1 Voorgevel 82
3.5.2 Zijgevels 84
3.5.3 Achtergevel 86
3.6 Interieur boerderij 88
3.6.1 Indeling 88
3.6.2 Afwerkingen en elementen 90
3.7 Interieur zomerhuis 107
3.8 Gevels schuur 118
3.8.1 Voorste bouwdeel 118
3.8.2 Achterste bouwdeel 125
3.8.3 Tussenlid 128
3.9 Interieur schuur 130
3.9.1 Voorste bouwdeel 130
3.9.2 Tussenlid 132
3.9.3 Achterste bouwdeel 133
3.10 hooiberg 134

4 Cultuurhistorische waardenbepaling 138
4.1 Bouw- en architectuurhistorische waarden 138
4.2 Situerings- en ensemblewaarde 139
4.3 Cultuurhistorische waarden 139
4.4 Waardenstelling op onderdelen 139
4.4.1 Complex, erf en erfelementen 140
4.4.2 Boerderij en zomerhuis 140

4.4.3 Schuren 142
4.5 Toelichting waardengradaties 143
4.6 Waardenkaarten 143

5 Conclusies en aanbevelingen 148
5.1 Conclusies 148
5.2 Aanbevelingen 148

6 Bronnen en literatuur 149
6.1 Bronnen 149
6.2 Internet 149
6.3 Literatuur 149

1 INLEIDING

Boerderijcomplex Langehof te Nieuwerkerk aan den IJssel werd in 2021 door de gemeente Zuidplas aangekocht. Dit omdat de onder hoogspanningsleidingen gelegen boerderij geen woonbestemming meer mag hebben.

Omdat het complex in een matige, deels slechte staat verkeert heeft de gemeente Zuidplas het Monumenten Advies Bureau gevraagd enerzijds de cultuurhistorische waarden in kaart te brengen en anderzijds ook de bouwkundige staat. Op basis van deze bevindingen zal een

Veldwerk

Het veldwerkonderzoek vond plaats op donderdag 24 november 2022 en had het karakter van een bouwhistorische verkenning. Het gebouw is zowel in- als uitwendig bekeken en gedocumenteerd, waardoor een goede indruk kon worden gekregen van de oorspronkelijke opzet en latere wijzigingen.

Daarnaast vond er aanvullend literatuur- en bronnenonderzoek plaats. Dit gebeurde aan de hand van relevante literatuur en websites, maar ook door het inzien van bouwtekeningen en ander archiefmateriaal. Dit materiaal is verzameld bij het Streekarchief Midden Holland en het historisch archief van het Kadaster.

Rapport

In dit rapport wordt de historische context beknopt beschreven in hoofdstuk 2. Hier wordt eerst een schets gegeven van de ontwikkeling van de omgeving, om vervolgens toe te spitsen op het complex.

In hoofdstuk 3 wordt een beschrijving van in- en exterieur (in woord en beeld) gepresenteerd. Hoofdstuk 4 geeft de monumentale waardestelling weer. De waardestelling gaat uit van hoofdlijnen, maar bezit tevens een toegepast gedeelte in de vorm van een getrapte waardestelling op onderdelen en details. Deze getrapte waardestelling is achter in het rapport ook in kleuren weergegeven op de in de bijlagen opgenomen tekeningen, conform de Richtlijnen voor Bouwhistorisch Onderzoek. Verder volgen in hoofdstuk 5 nog conclusies en aanbevelingen en is in hoofdstuk 6 een overzicht gegeven van relevante bronnen en literatuur.

Het Monumenten Advies Bureau hoopt met dit onderzoek met een heldere duiding van de monumentale kwaliteiten een zinvolle bijdrage te leveren aan de planvorming voor het complex, zodat de monumentale kwaliteiten van het gebouw op een maximaal mogelijke wijze worden gerespecteerd en waar mogelijk worden versterkt.

Monumenten Advies Bureau – 14 december 2022
G. Korenberg, bouwhistoricus bnb



2 HISTORISCHE CONTEXT

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de historie van het onderzochte complex vanuit verschillende invalshoeken. Hierbij wordt onder meer ingegaan op stedenbouwkundige en architectuurhistorische ontwikkelingen om de gebouwen en hun directe omgeving in hun context te kunnen plaatsen. Daarnaast wordt ingegaan op de oorspronkelijke opzet van het complex en de latere ontwikkeling aan de hand van diverse bronnen.

2.1 NIEUWERKERK AAN DEN IJSSEL

Nieuwerkerk aan den IJssel ontstond rond het midden van de dertiende eeuw en werd voor het eerst vermeld als 'Nuwenkerke' in 1282. Traveys van Moordrecht werd in dat jaar leenman van graaf Floris V voor het gebied tussen Kralingen en Gouda. De eerste bekende vermelding van de naam 'Nieuwerkerk' komt voor in een document waarin de verkoop van de ambachten Capelle en Nieuwerkerk door graaf Willem III aan heer Jan van der Werve voor 325 pond Hollands werd vastgelegd.

De 's-Gravenweg is een zeer oude verbindingsweg tussen Kralingen en de buurschap Kortenoord, ten oosten van de dorpskern van Nieuwerkerk. De weg vormt een belangrijke as, van waaruit de ontginning van het omliggende veengebied plaats vond. Over de weg werd vanaf 1680 een 'wagenveer' ingesteld als vaste passagiersverbinding tussen Rotterdam en Gouda. De gemeente Rotterdam betaalde voor de klinkerbestrating van het Rotterdamse (westelijke) deel van de weg. Gouda legde het oostelijke deel aan. Daarmee was de 's-Gravenweg één van de eerste straat (bestrate) wegen en tot 1741 de langste aaneengesloten straatweg van Nederland. Het transport vond plaats met door paarden voortgetrokken (forse) wagens.

Naast visserij en jacht was vooral de veenwinning eeuwenlang een belangrijke inkomstenbron. Aan het einde van de vijftiende eeuw begon men met het afgraven van de veengrond en het 'slagturven' (turfsteken onder water). Deze bedrijfstak werd gestimuleerd door een stijgende behoefte aan brandstof door de bevolkingsgroei in de steden en op het platteland, en door nieuwe industrieën als de steenbakkerijen.

In de eerste helft van de zestiende eeuw telde de nederzetting al zo'n zestig woningen en werd de dorpskerk gebouwd. Vanaf dat moment ontstond geledielijk een compacte dorpskern rond deze Oude Kerk.

Het is nog altijd een zeer waterrijk gebied, hoewel met de drooglegging van de Zuidplaspolder in 1839 en de Prins Alexanderpolder tussen 1866 en 1874 de grote veenplassen verdwenen.

In 1855 kreeg Nieuwerker een halte aan de spoorlijn tussen Rotterdam en Gouda, waardoor de bereikbaarheid sterk verbeterde, maar het tot dan toe in gebruik gebleven 'wagenveer' in onbruik raakte.

Tot ver in de twintigste eeuw concentreerde de bebouwing in het gebied tussen de dorpskern van Nieuwerkerk aan den IJssel en Rotterdam zich

langs de ’s-Gravenweg, de Ringvaart en de Hoofdweg. Vanaf het midden van de twintigste eeuw breidden zowel Nieuwerkerk als Rotterdam snel uit en verdichtte het gebied in snel tempo. Inmiddels is sprake van een volledig verstedelijkt gebied, waarin hoofdzakelijk tussen de Ringvaart en het oorspronkelijke spoortracé (huidige N219) nog het historische slagenlandschap bewaard bleef. Ook rond boerderij Langehof behield de ’s-Gravenweg zijn historische karakter met aan weerszijden het karakteristieke slagenlandschap.



Detail uit de ‘Carte descriptie locael van 't meerdeel van Hollandt…’ van 1 oktober 1578. Hierop is al de ‘TSgraven Wech’ tussen Rotterdam en Nieuwerkerk zichtbaar. Bron: SAMH, nr. 0054.2071.



Uitsnede uit Kaart van het Hoogheemraadschap van Schieland door Balthasar Florisz. van Berckenrode, 1611 – 1635. Bron: Collectie Rijksmuseum, nr. RP-P-1880-A-4521



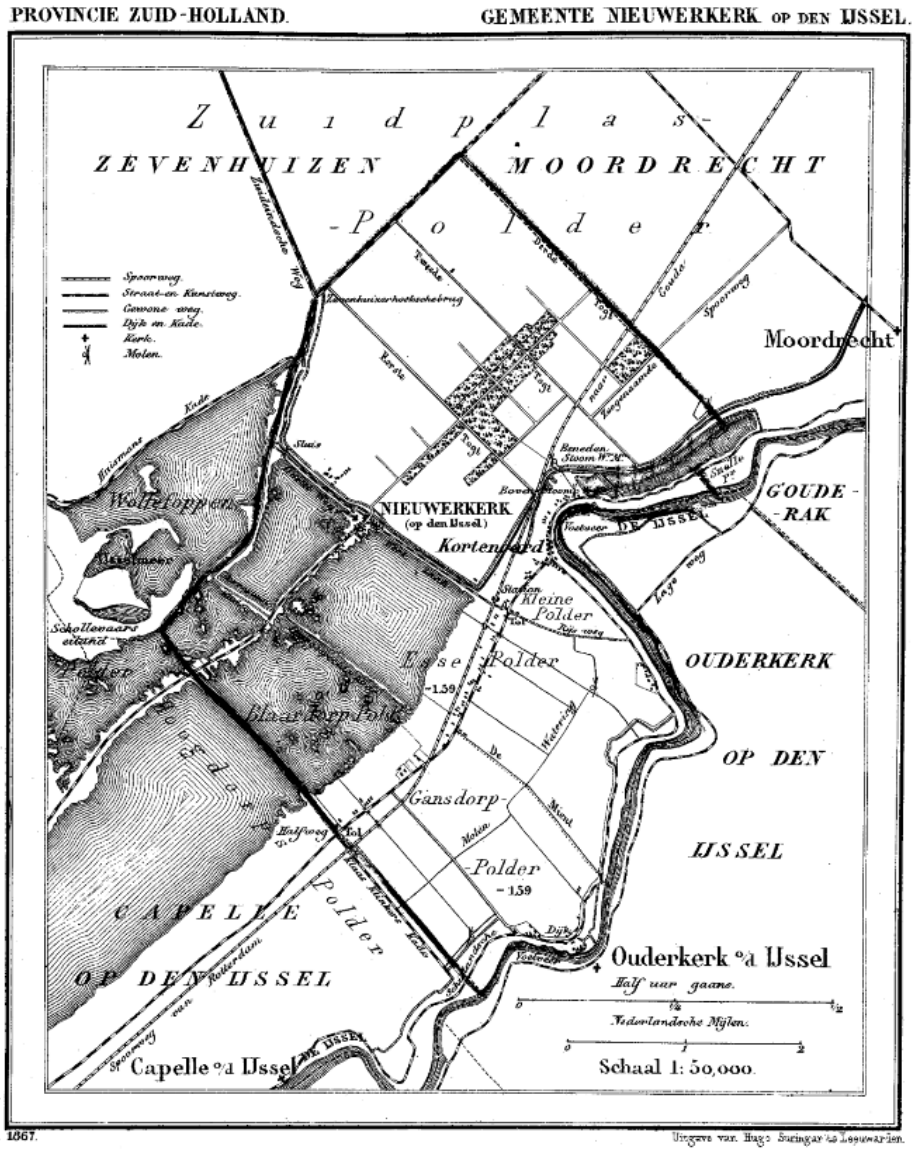
Detail Nieuwe Kaart van Schieland en Krimperwaard, ca. 1670. De 's Graven Wech is hierop goed herkenbaar. Bron: SAMH, nr. 0054.2005



Detail Kaart van het hoogheemraadschap van Schieland van de landscheiding tussen Delfland, Rijnland, de Maas en de Hollandsche IJssel tot Gouda, 1684. Langs de noordzijde van de 'Sgrauen Wegh' wordt tussen de 'Claes Clinckers Kae' en de 'Gieltgis Kae' aaneengesloten bebouwing weergegeven. Ten aanzien van de aard van de bebouwing geeft de kaart geen informatie, maar de kaart lijkt vrij specifiek in de weergave van de aanwezigheid van structurele bebouwing. Bron: SAMH, nr. 0054.4611.



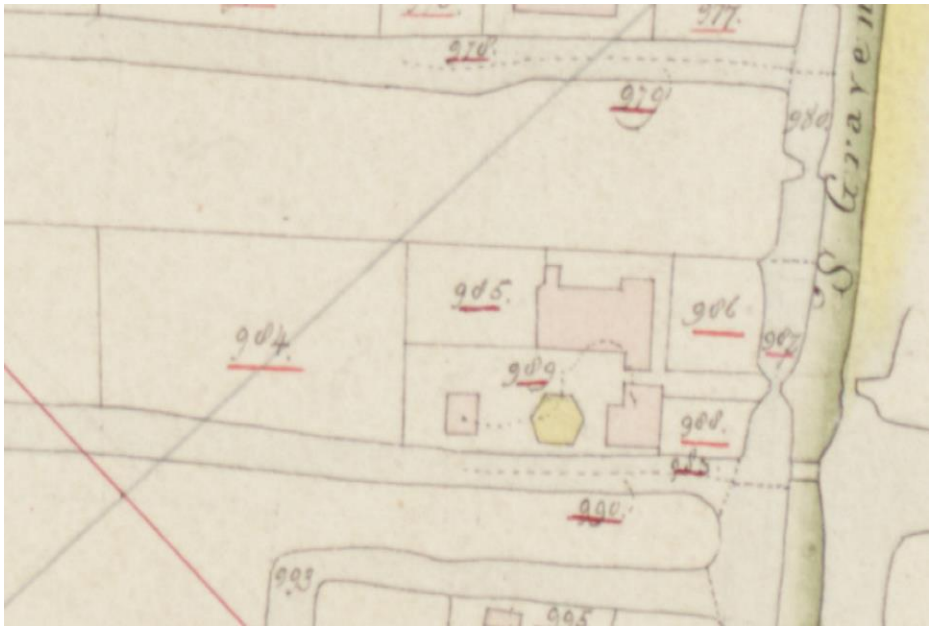
Detail Fascimile van de kaart van de Rottestroom met de aanliggende veenplassen in het Hoogheemraadschap van Schieland, ca. 1750. Bron: SAMH, nr. 0054.1061



In 1867 door Hugo Suringar uitgegeven kaart van de gemeente Nieuwerkerk op den IJssel. Ten noorden van de Ringvaart is de prins Alexanderpolder nog als veenplassen weergegeven. Bron: Atlas1868.nl

2.2 KADASTRALE ONTWIKKELING

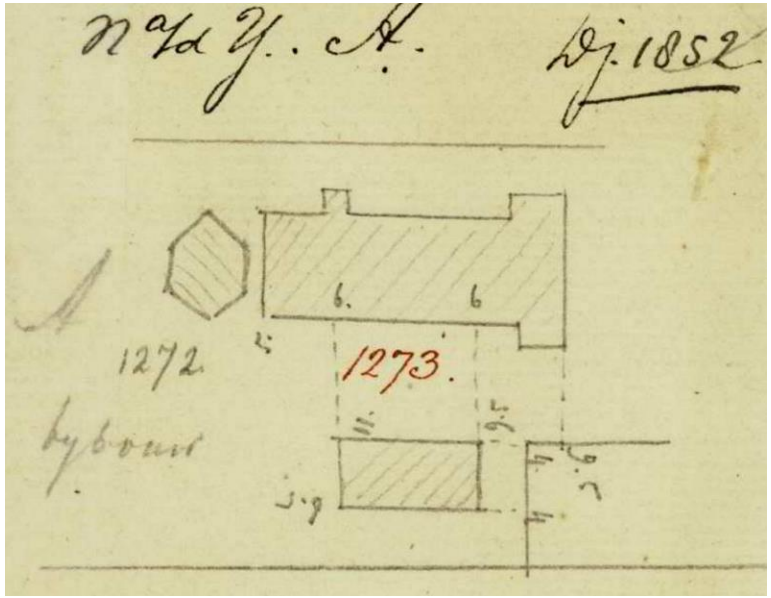
Hoewel op de hiervoor weergegeven Kaart van het hoogheemraadschap van Schieland uit 1684 al structurele bebouwing wordt weergegeven langs de noordzijde van de 's-Gravenweg geeft deze kaart geen detail ten aanzien van de aard van de bebouwing. De eerste concrete gegevens hierover zijn afleesbaar van het kadastrale minuutplan 1811-1832. Met de invoering van het Kadaster naar Frans model werden voor het eerst omvang en eigendommen voor heel Nederland vastgelegd op minuutplans met bijbehorende Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT).



Kadastraal minuutplan 1811-1832, gemeente Nieuwerkerk op den IJssel, sectie A, blad 02. Het onderzochte complex omvat de perceelnummers A982 tot en met A989 (A982 is het weiland links van nr. A984). Bron: RCE

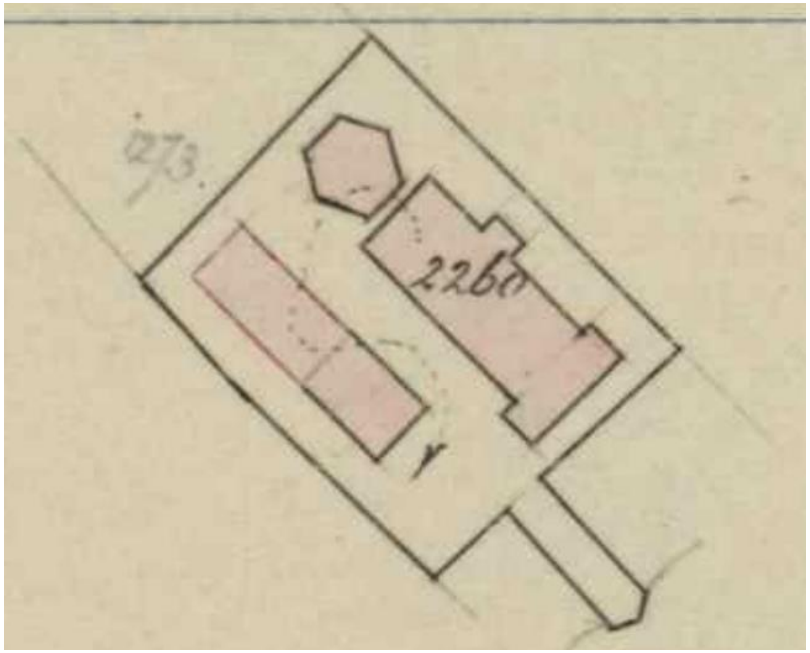
Het minuutplan, gemeente Nieuwerkerk op den IJssel, sectie A, blad 02 toont ter plaatse van de onderzocht boerderij de percelen A984 t/m A989. Te zien is een boerderij die qua hoofdopzet grote overeenkomsten vertoont met de huidige boerderij. Het zomerhuis ontbreekt nog, maar aan de rechterzijde van het bedrijfsgedeelte is wel een kleinere aanbouw aanwezig.

Links van het aan weerszijden buiten het bedrijfsgedeelte stekende voorhuis bevindt zich een bouwdeel met een L-vormige plattegrond. Daarachter, naast het bedrijfsgedeelte van de boerderij, een forse zeshoekige hooiberg. Op ruime afstand achter de hooiberg nog een kleinere schuur.



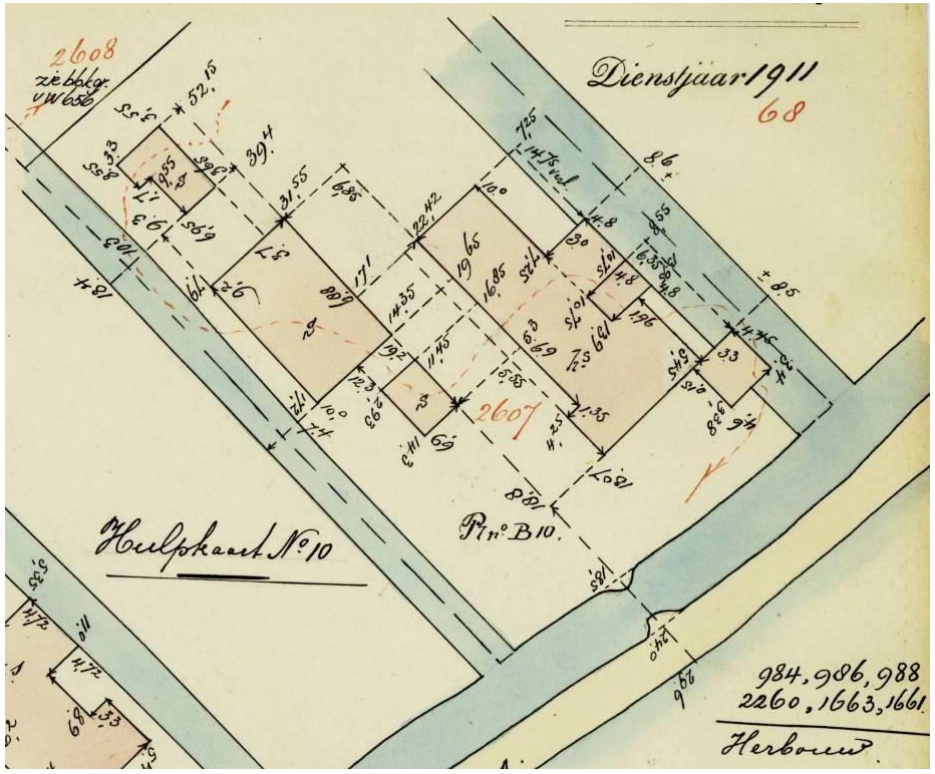
Veldwerk A99999 uit dienstjaar 1852. Er is dan sprake van 'bijbouw'. De hooiberg werd achter de boerderij geplaatst. Op de plaats van de hooiberg werd een schuur gebouwd. Bron: Kadaster.

Vanaf het minuutplan werden door het Kadaster alle veranderingen op veldwerken en hieruit voorkomende hulpkaarten vastgelegd. Het eerste veldwerk dateert uit het kadastrale dienstjaar 1852.[1] De hooiberg werd toen achter de boerderij geplaatst. Op de vroegere plaats van de hooiberg werd nu een rechthoekige schuur gebouwd, op korte afstand van het al aanwezige L-vormige bouwdeel. Het perceelnummer was al gewijzigd in A1272 en werd nu A1273. Bij de boerderij is het deel achter de aanbouw aan de rechter zijgevel nu veel dieper. Het lijkt te wijzen op een uitbreiding, maar veldwerken zijn hierin lang niet altijd betrouwbaar.



Hulpkaart A92 d.d. mei 1877. De rond 1850 gebouwde schuur werd nu naar achteren uitgebreid. Bron: Kadaster.

In mei 1877 werd een volgende wijziging op het erf door het Kadaster vastgelegd. Het eerder nog aanwezige L-vormige bouwdeel was nu verdwenen. De rond 1852 gebouwde schuur werd nu fors naar achteren uitgebreid. Het nieuwe deel was even breed als het al aanwezige voorste deel. Ook nu wordt de boerderij duidelijk dieper weergegeven dan op het minuutplan. Het perceelnummer werd nu A2260.



Veldwerk A68 uit dienstjaar 1911. Rechtsonder wordt voor perceel A2260 vermeldt dat sprake is van 'herbouw'. Bron: Kadaster.

[1] De kadastrale administratieve dienstjaren lopen niet helemaal synchroon met de kalenderjaren. De afwijking is overwegend beperkt tot maximaal één jaar.

Een volgend veldwerk dateert uit 1910 (dienstjaar 1911). De schets geeft diverse verschillen met de eerdere situatie weer. Bij het nieuwe perceelnummer A2607 wordt 'herbouw' vermeldt.

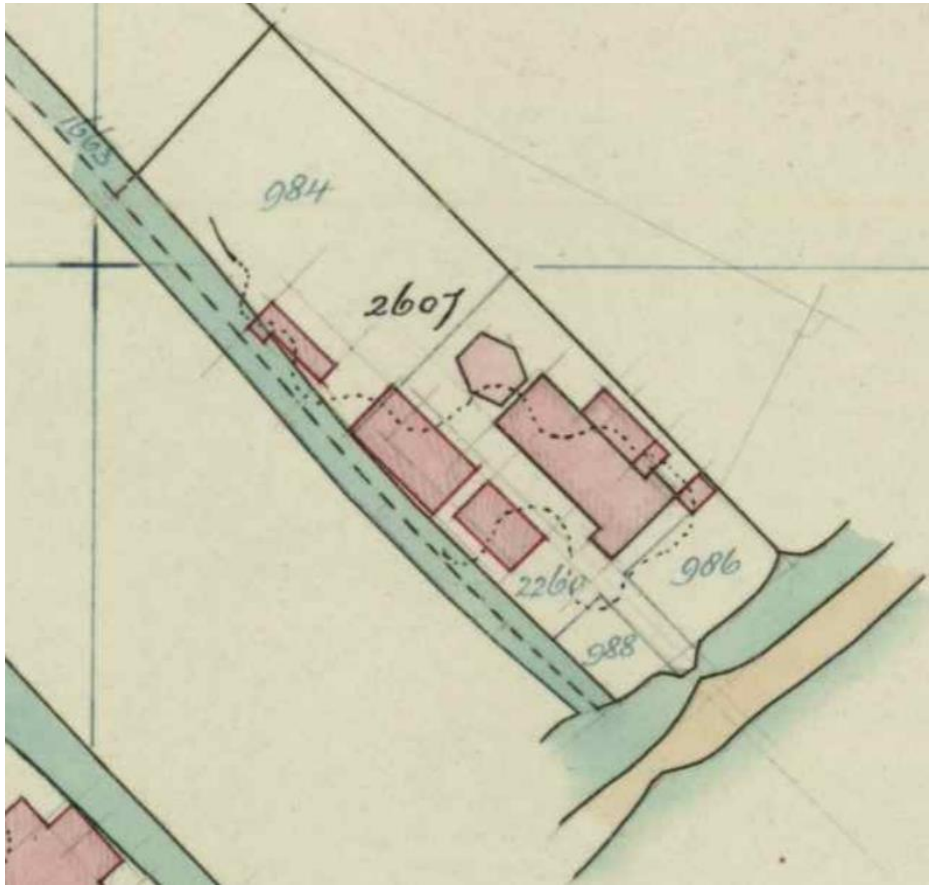
Aan de rechterzijde van het bedrijfsgedeelte was nu het nog aanwezige zomerhuis ontstaan. Van meet af aan werd aan de voorzijde van dit zomerhuis een ondiep bouwdeel weergegeven, waarvan de voorzijde ter hoogte van de achtergevel van het voorhuis lag. Dit was mogelijk een afdak onder flauwhellend lessenaardak, waarvan een aftekening op de voorgevel van het zomerhuis en achtergevel van het voorhuis nog altijd herkenbaar is. De eerdere kleinere uitbouw aan het achterhuis was komen te vervallen.

De hooiberg werd op het veldwerk niet weergegeven, maar was nog wel aanwezig en is op de op het veldwerk gebaseerde hulpkaart herkenbaar.

Van de schuur naast de boerderij werd het rond 1877 toegevoegde achterste deel weer vervangen. De afmetingen van het gehandhaafde voorste deel zijn aan de bijgeplaatste maten herkenbaar. Deze schuur mat 11,37 bij 6,9 meter. Dit lijkt overeen te komen met de op het veldwerk uit 1852 geschreven globale maten '11' en '6,5'. Op slechts 2,93 meter achter deze schuur verrees een nieuwe schuur van 9,2 bij 17,2 meter. Achter die schuur werd ook nog een langgerekt klein bouwdeel van 12,75 bij 3,3 meter met aan de linkerzijde een uitbouw van 1,7 bij 3,3 meter.

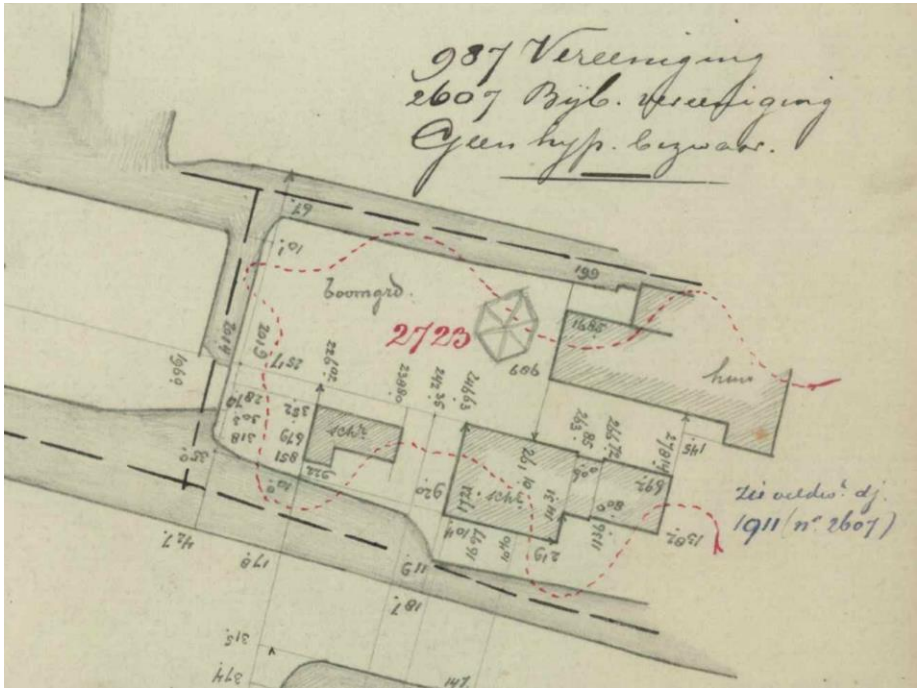
Ook op de rechter voorhoek van het voorhuis was een vrijwel vierkant bouwdeel toegevoegd. De maten van de aanbouw aan de rechter voorhoek van het voorhuis zijn van het veldwerk afleesbaar. Dit bouwdeel was 3,4 meter diep en 4,6 meter breed. Het bouwdeel was precies op de hoek van het voorhuis vastgebouwd, met een aansluitvlak van slechts 15 cm breedte. (ca. steens muurdikte bij IJsselformaat). Dit bouwdeel had dus geen interne verbinding met het woongedeelte.

De opmeting werd uitgewerkt op een hulpkaart d.d. september 1910.



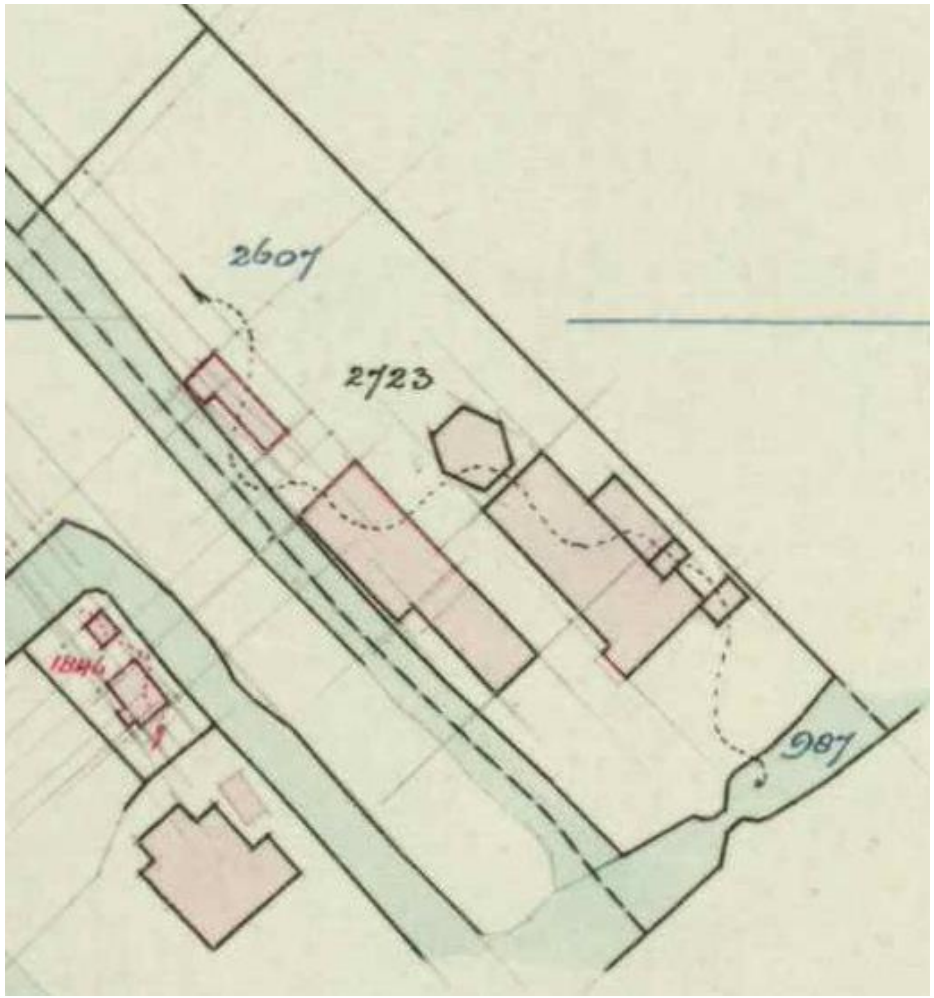
Hulpkaart A251 d.d. september 1910. Het zomerhuis werd toegevoegd. Het achterste deel van de eerdere schuur werd vervangen door een bredere schuur. Bron: Kadaster.

De laatste door het Kadaster aan de bebouwing geconstateerde veranderingen werden in juli 1915 vastgelegd. Dit betrof de bouw van een tussenlid tussen het uit 1852 daterende voorste deel van de schuur en het in 1910 toegevoegde deel. Het tussenlid kreeg nagenoeg de breedte van het voorste schuurgedeelte.



Gedetailleerd veldwerk d.d. juli 1915. Op dit veldwerk is nog zichtbaar dat sprake is van een tussenlid tussen de twee delen van de schuur. Op hierna volgende hulpkaart is dat nauwelijks herkenbaar. Bron: Kadaster.

Nadien werd de aanbouw aan de rechter voorhoek van het voorhuis verwijderd (na 1932) en werd het langgerekte bouwdeel achter de grote schuur verwijderd. Ook het afdak langs de voorzijde van het zomerhuis werd verwijderd.



Hulpkaart A284 d.d. juli 1915. Beide schuren werden nu met elkaar verbonden. Bron: Kadaster.

2.3 EIGENAREN

Naast de ontwikkeling van het perceel en de bebouwing kan aan de hand van de historische gegevens van het Kadaster ook de eigendomsgeschiedenis worden afgelezen.

Naast de name van de eigenaren is geprobeerd hun gezinnen en familierelaties tussen opeenvolgende eigenaren te achterhalen. Dit werd behoorlijk bemoeilijkt doordat zowel voornamen als achternamen veelvuldig in dezelfde combinaties voorkomen. Hierna volgende, blauw omkaderde gegevens moeten derhalve met enig voorbehoud worden gelezen en worden beschouwd als een aanzet voor eventueel verder onderzoek.

De bij het minuutplan behorende Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel (OAT) vermeldt dat de percelen A982 t/m A989 eigendom waren van bouwman Gerrit van Vliet.[2] Het perceel A989 werd omschreven als 'huis, schuur en erf'. Perceel A985 was ook 'tuin'. De percelen A984 en A986 waren in gebruik als 'boomgaard'. Perceel A982 was 'weiland'. De percelen A983 en A987 waren 'wetering'.

Gerrit Dirkz. Van Vliet werd geboren omstreeks 1775. Hij trouwde op 15 januari 1809 met Adriana Hogendijk (1790 – 1819). Zij kregen (vermoedelijk) vijf kinderen:
Maria (geen gegevens gevonden)
Sophia van Vliet, 15 oktober 1812
Geertruij van Vliet, 15 oktober 1812
Eeuwout van Vliet, 31 maart 1815
Dirk van vliet, 19 maart 1818

Nadat Adriana overleed op 5 april 1819 hertrouwde Gerrit op 18 september 1824 met Machteltje Hoogendoorn, geboren op 5 februari 1800, overleden op 7 januari 1877. Samen met haar kreeg hij nog vier kinderen:

Adriana van Vliet, 04 januari 1825
Ari van Vliet, 10 februari 1826
Aagje van Vliet, 24 mei 1827
Cornelis van vliet, 22 maart 1829

Na het overlijden van Gerrit op 1 augustus 1849 gingen de bezittingen over op de kinderen: Maria, Sophia, Geertui, Eeuwout, Derk, Adriana en Arie van Vliet.[3]

Op het kadastraal eigendomsartikel worden Aagje en Cornelis niet genoemd. Van Maria konden geen verdere gegevens worden gevonden. Aangenomen mag worden dat zij ook een dochter was.

Vervolgens ging de boerderij naar Francois (Hogendijk) van Lange Gzn.[4] Een datum voor deze overdracht is niet bekend, maar gezien de bouwactiviteiten omstreeks 1852 is het waarschijnlijk dat de overdracht al vrij snel na het overlijden van Gerrit van Vliet plaatsvond, waarna Francois de nodige bouwactiviteiten ondernam.

[2] Zie ook kadastraal eigendomsartikel 163.

[3] Kadastraal eigendomsartikel 328.
[4] Kadastraal eigendomsartikel 91, regels 138 t/m 145 vanaf dienstjaar 1868.

Francois van Lange werd geboren op 29 maart 1787 en overleed op 16 mei 1864). Hij was steenfabrikant, bouwman en burgemeester-secretaris.[5] Hij trouwde op 4 augustus 1813 met Francina Hogendijk (geb. 3 oktober 1793, overl. 6 april 1867) Hun kinderen:

Stina Anna van Lange, geb. 7 april 1815
Eeuwout Hogendijk van Lange, geb. 5 januari 1817
Bregje Aderjana van Lange, geb. 15 juli 1819
Pieter Hogendijk, geb. 5 augustus 1825
Leendert van Lange, geb. 27 januari 1828
Arie van Lange, geb. 7 juli 1829

Francois had veel bezittingen en er vinden in korte tijd ook veel transacties plaats. Vermoedelijk was de boerderij voor hem ook een belegging die hij door de bouw van een nieuwe schuur en uitbreiding van de boerderij opwaardeerde.

Na zijn overlijden ging de boerderij van de erven Van Vliet over op zijn zoon Leendert.[6]

Leendert was geboren op 27 januari 1828 en overleed op 17 januari 1897. Hij trouwde op 20 april 1855 met Willemijntje Hoogendijk (geb. 17 december 1832, overl. 2 oktober 1900). Zij kregen de volgende kinderen:

Francois van Lange, geb. 21 juni 1856
Adriana Aartje van Langen, geb. 23 juli 1857, overl. 1933.
Adrianus, geb.8 september 1858, overl. 2 apirl 1907.
Pieter van Lange, geb. 9 november 1859, overl. 1939.
Francina Stina Anna van Lange, geb. 26 april 1861, overl. 7 april 1896.
Arie, geb. 29 juli 1862, overl. 4 januari 1925.
Eeuwout, geb. 6 januari 1864, overl. 5 mei 1936.
Stina Anna van Lange, geb. 27 juli 1866, overl. 18 april 1914.
Bertus van Lange, geb. 23 november 1868.

Daarna in kadastraal dienstjaar 1911 naar hun zoon Eeuwout van Lange Leendertz. (geb. 06-01-1864) Hij trouwde op 13 juni 1901 met de toen 21-jarige Cornelia Dakkenhorst.[7] Na het overlijden van Eeuwout op 5 mei 1936 bleef zij enige eigenaar. In dienstjaar 1966 ging de boerderij door successie over op Meindert van Lange en Lena van Lange.[8]

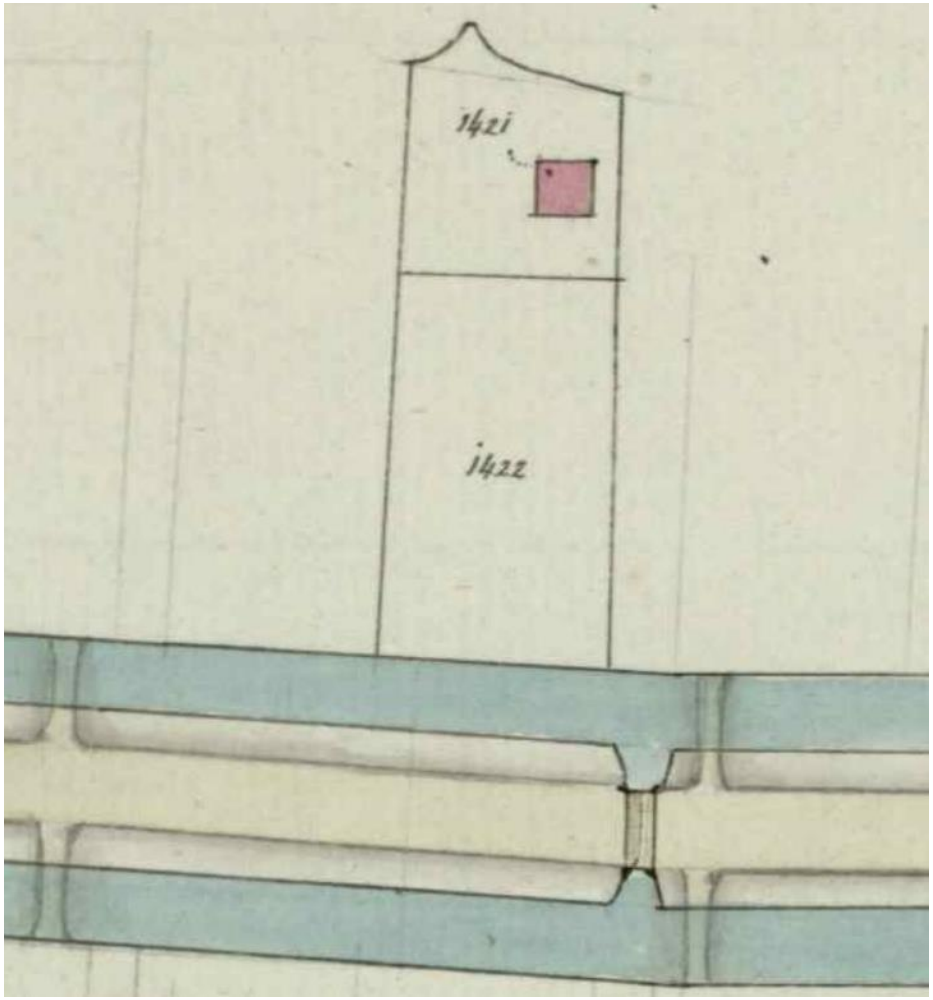
Laatstgenoemde was later samen met Hendrik Johannes Frederik Tuch eigenaar.[9] In dienstjaar 1984 ging de boerderij naar Petronella Cornelia Lena Wilhelmina Tuch (geb. 03-03-1940), gehuwd met Steven Albert Lier.[10] Zij verkochten de boerderij in dienstjaar 1987 aan Teunis Bergshoeff (geb. 10-04-1937), gehuwd met Maria de Waard.[11]

Daarmee kwam een eind aan het eigendom door de Van Langes en hun nazaten.

De tegenover de boerderij gelegen arbeiderswoning werd omstreeks 1856 gebouwd op een perceel dat steeds bij de boerderij behoorde. Pas in kadastraal dienstjaar 1984 werd de woning verkocht, slechts enkele jaren

[5] https://www.hoogendijk.nu/wp-content/uploads/2020/10/100015.pdf
[6] Kadastraal eigendomsartikel 560.
[7] Kadastraal eigendomsartikel 1099.
[8] Kadastraal eigendomsartikel 3067.
[9] Kadastraal eigendomsartikel 2075.
[10] Kadastraal eigendomsartikel 7236.
[11] Kadastraal eigendomsartikel 8135.

voordat de boerderij buitende familie Van Lange en hun nazaten werd verkocht.



Hulpkaart C26 d.d. 29 mei 1856, waarop de bouw van de arbeiderswoning werd vastgelegd. Bron: Kadaster.

2.4 HISTORISCHE AFBEELDINGEN

Van de boerderij zijn enkele historische afbeeldingen vanaf 1926 bekend. Hoewel de boerderij grotendeels al de opzet had, zoals die ook nu nog bestaat, tonen de afbeeldingen op verschillende punten wel details of aanwijzingen die nu nier meer herkenbaar zijn. De afbeeldingen worden hierna in chronologische volgorde behandeld.

2.4.1 Foto 1926 en aquarel 1932

De vroegste afbeelding is een foto van de architect J. Verheul Dzn., gemaakt op 1 maart 1926. De foto toont de linker voorhoek van de boerderij. Verheul gaf verschillende boekjes uit, waarin hij beschrijvingen en aquarellen van belangwekkende gebouwen opnam. Aangezien het standpunt en perspectief van de foto exact overeen komen met de in 1932 in zijn boekje ‘Kralingen en 's-Gravenweg alsmede de oude merkwaardige buitenhuizen en boerenhofsteden aan dien weg’ gepubliceerde aquarel van de boerderij lijkt het er sterk op dat Verheul de foto’s als ‘veldwerk’ gebruikte voor de later thuis gemaakte aquarellen. Dit doet vermoeden dat de aangetroffen foto een deel is van een grotere foto of één uit een reeks. Ook maakt deze werkwijze de weergave van de kleuren minder betrouw omdat deze vrijwel zeker later (uit herinnering) moeten zijn toegepast.



Foto door J. Verheul Dzn. d.d. 01-03-1926. Bron: RCE, nr. SHBO-628-14

De foto toont de voorzijde van de boerderij, voordat de leilinden langs de voorgevel weer blad kregen. Links van de boerderij liep al het toegangspad met een heg langs de linkerzijde.

In de voorgevel zijn twee zesruits schuiframen en een voordeur met een bovenlicht met levensboom zichtbaar. Het opkamervenster, rechts in de voorgevel, lijkt een veelruits roedenverdeling te hebben. Op de verdieping in de linker zijgevel een opvallend fors vierruits schuifraam. In de linker zijgevel van het bedrijfsgedeelte aansluitend op het voorhuis een venster met vermoedelijk een negenruits schuifraam. Daarnaast een deur met een bovenlicht met levensboom. Verder zijn in het bedrijfsgedeelte twee rechthoekige stalvensters herkenbaar. Op het voorhuis verder nog een schoorsteen met forse kap en op het achterhuis een ventilatiekoker.

De op deze foto gebaseerde aquarel toont aan weerszijden meer van het erf en de bebouwing. Op de aquarel is ook de bijna vierkante aanbouw aan de rechter voorhoek van het voorhuis zichtbaar. Dit blijkt een laag bouwdeel, mogelijk een bakhuisje, met een met rode pannen gedekt zadeldak met de nok parallel aan de voorgevel.



Tekening door de architect J. Verheul Dzn van de boerderij Langehof aan de 's-Gravenweg B 10. Verheul beschreef de boerderij en plaatste daarbij deze tekening in zijn boekje Kralingen en 's-Gravenweg alsmede de oude merkwaardige buitenhuizen en boerenhofsteden aan dien weg (1932 uitgegeven, heruitgave in 1970). De boerderij werd door E. van Vliet gepacht van E. de Lange. Stadsarchief Rotterdam, 4081-186 (Verheul)

Links van de boerderij zijn de schuur uit 1852 (voorzijde) en de in 1852 verplaatste hooiberg zichtbaar. De schuur heeft een houten topgevel met

een halfrond afgesloten zolderluik. De windveer wordt met een piron bekroond. Van de hooiberg zijn zes roeden herkenbaar.

De luiken van de vensters in de voorgevel en linker zijgevel werden door Verheul donkergroen gekleurd. Ook de ramen en deuren lijken in een donkere kleur te zijn afgewerkt. Bij de topgevel van de schuur worden geen duidelijke kleuren weergegeven. Mogelijk waren deze delen geteerd.

In de heg langs het toegangspad is links nog een houten spijlenhekje herkenbaar.

2.4.2 Foto's 1959

In 1959 werden door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg twee foto's van de boerderij gemaakt vanuit het zuidoosten.

Op één foto is nog de oude indeling van de rechter zijgevel van de keuken zichtbaar. Direct naast de voorgevel van het zomerhuis bevond zich een deuropening met een laag vierruits bovenlicht. Iets links daarvan was een wat lager geplaatst klein venster aanwezig. Dit venster had een kozijn met middenstijl en waarschijnlijk twee vierruits ramen. Op dat moment had ook het venster op de verdieping in de rechter zijgevel vanhet voorhuis nog twee zesruits ramen.

De schoorsteen boven het voorhuis sloot in 1959 af met twee iets uitgemetselde lagen.



Voorzijde van de boerderij in april 1959. Op de voorgevel van het zomerhuis tekent zich duidelijk een flauwhellende daklijn af. Bron: RCE, nr. 179.605 (S.J. Bouma).



Ongeveer hetzelfde beeld in april 1959, ditmaal in kleur. Bron: RCE, nr. 412.178.

2.4.3 Foto 1968

Ook in oktober 1968 werd een foto van de boerderij gemaakt door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Ditmaal uit het zuidwesten.



Linker voorzijde van het erf in oktober 1968. Bron: RCE, nr. 121.188 (G.J. Dukker).

In het dakvlak van het achterhuis waren op dat moment nog geen dakramen aanwezig. Boven de toegangsdeur was een luifeltje aanwezig. Het naast de toegang gelegen venster van de eetkamer had op dat moment een enkelruits onderraam en drieruits bovenlicht. Zowel bij deze ramen als bij de ramen in de voorgevel waren nog niet de thans aanwezige voorzetramen aanwezig.

Voor de schuur stond op dat moment een stacaravan. De schuur had al een dak met golfplaten. De houten topgevel van de schuur heeft nagenoeg dezelfde opzet tegenwoordig. Alleen de twee opgeklampte luiken werden na 1968 vernieuwd.

De hooiberg had op dat moment een dak met grote diagonale leien, vermoedelijk asbest.

2.5 BOUWTEKENINGEN

Van de boerderij zijn slechts enkele bouwtekeningen aangetroffen. In 1988

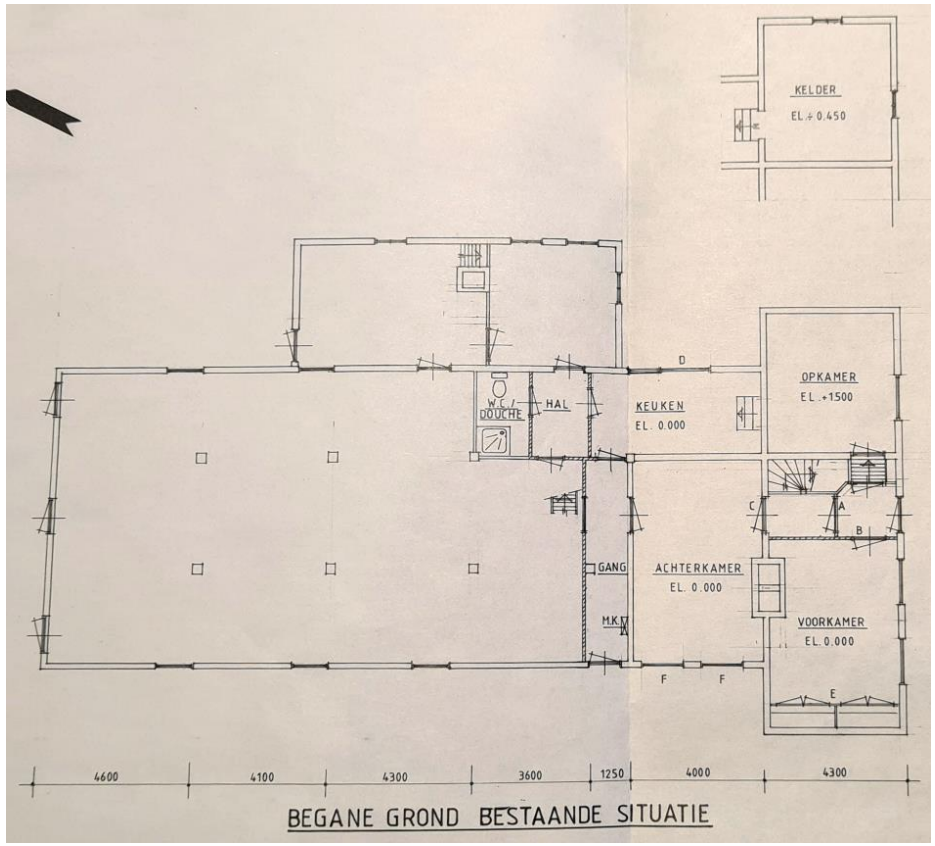
In 2001 werd door bouwadviesbureau Ben van der Vlist een plan voor de boerderij gemaakt in opdracht van mw. Rietbergen en dhr. Brouwer. Een bestaande situatie ontbreekt. De op 31 januari 2002 vergunde situatie betreft de huidige situatie.

2.5.1 Restauratie 1988

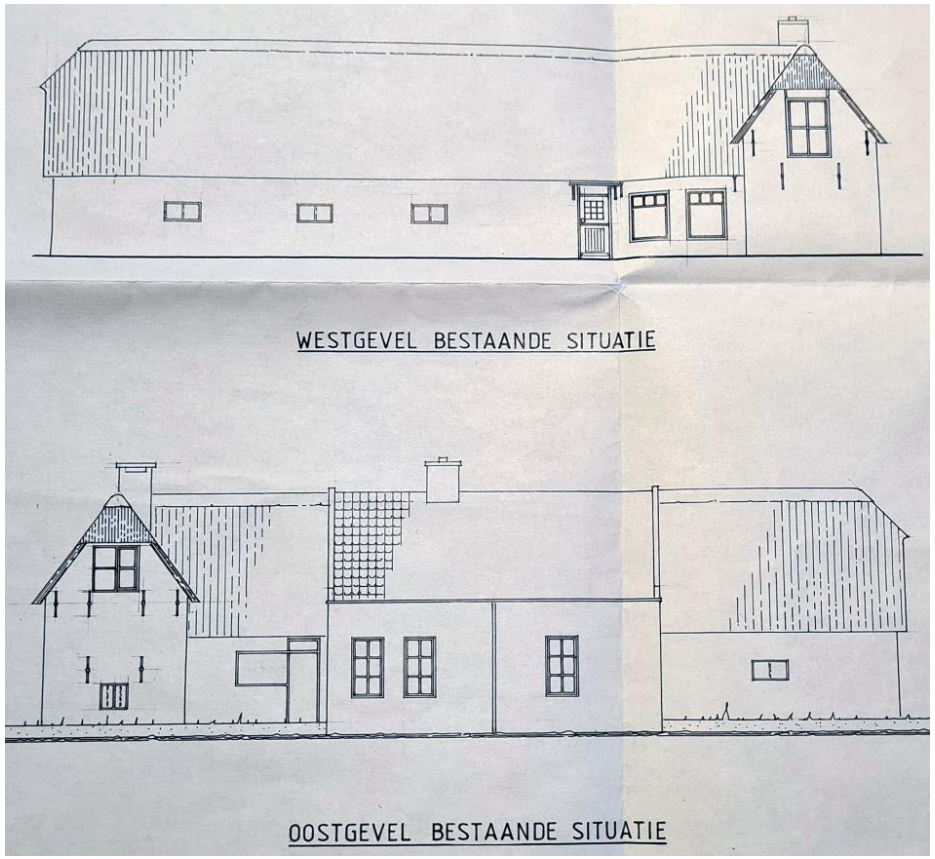
In 1988 werd een restauratieplan gemaakt door J.J. Kneppers. Op dat moment had het voorste deel van het achterhuis al een woonfunctie. Achter de eetkamer (achterkamer) liep een dwarsgang, aansluitend op de buitendeur in de linker zijgevel. Rechts van de gang en de eetkamer bevond zich de keuken met een toegang vanuit de gang. Achter de keuken een hal met toegangen tot de keuken, het zomerhuis, het verder ongedeelde achterhuis en een achter de hal gelegen kleine douche- en wc-ruimte.

In het voorhuis was op dat moment achter de voordeur een portaal aanwezig met daarachter een korte gang langs de trap naar de verdieping. Links van het portaal en de gang bevond zich de voorkamer met tegen de linker zijgevel twee vast kasten.

Aangezien de schouw zich bij deze indeling asymmetrisch tegen de achterwand van de woonkamer bevond is het aannemelijk dat de indeling pas met het plaatsen van de trap naar de verdieping tot stand was gekomen. Daarvoor was de woonkamer waarschijnlijk groter en kwamen de voordeur en toegang tot de opkamer in deze ruimte uit. Tegen de rechterwand bevond zich in die opzet mogelijk nog een kastenwand naast de toegang tot de opkamer.



Bestaande situatie begane grond d.d. 8 maart 1988. Bron: SAMH, bouwvergunningen 's-Gravenweg 16.

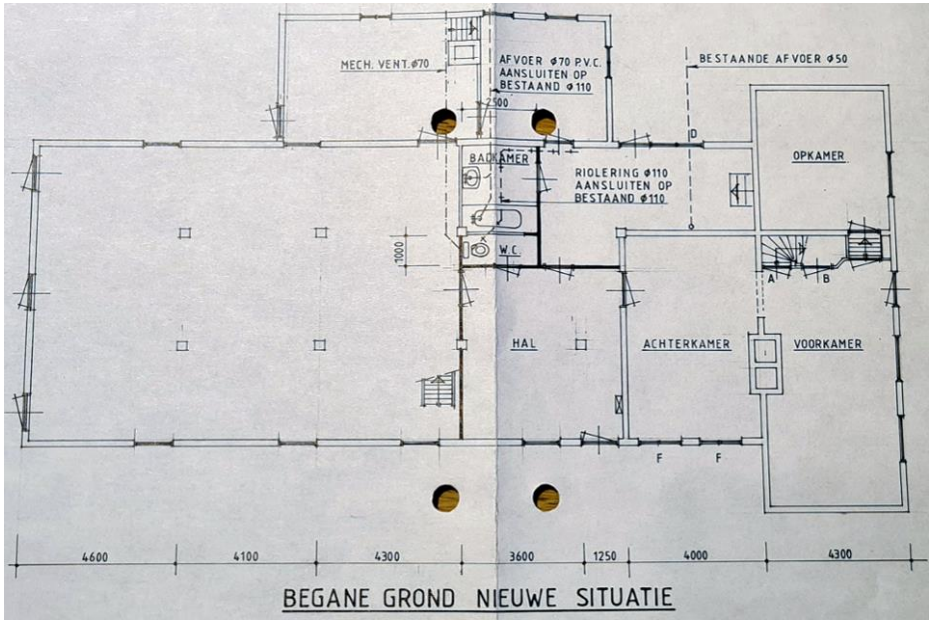


Bestaande situatie west- en oostgevel d.d. 8 maart 1988. Bron: SAMH, bouwvergunningen 's-Gravenweg 16.

Bij de restauratie werden het portaal en de gang in het voorhuis verwijderd. De bestaande deuren vanuit het portaal naar de woonkamer en gang werden herplaatst in de wand langs de trap. De huidige glasdeur bij de trapopgang was eerder de deur tussen het portaal en de gang. Daarmee kan de opzet met een portaal en gang in het eerste kwart van de twintigste eeuw (waarschijnlijk 1910) worden gedateerd. De deuropening tussen de gang en de achterkamer werd een bredere doorgang. De

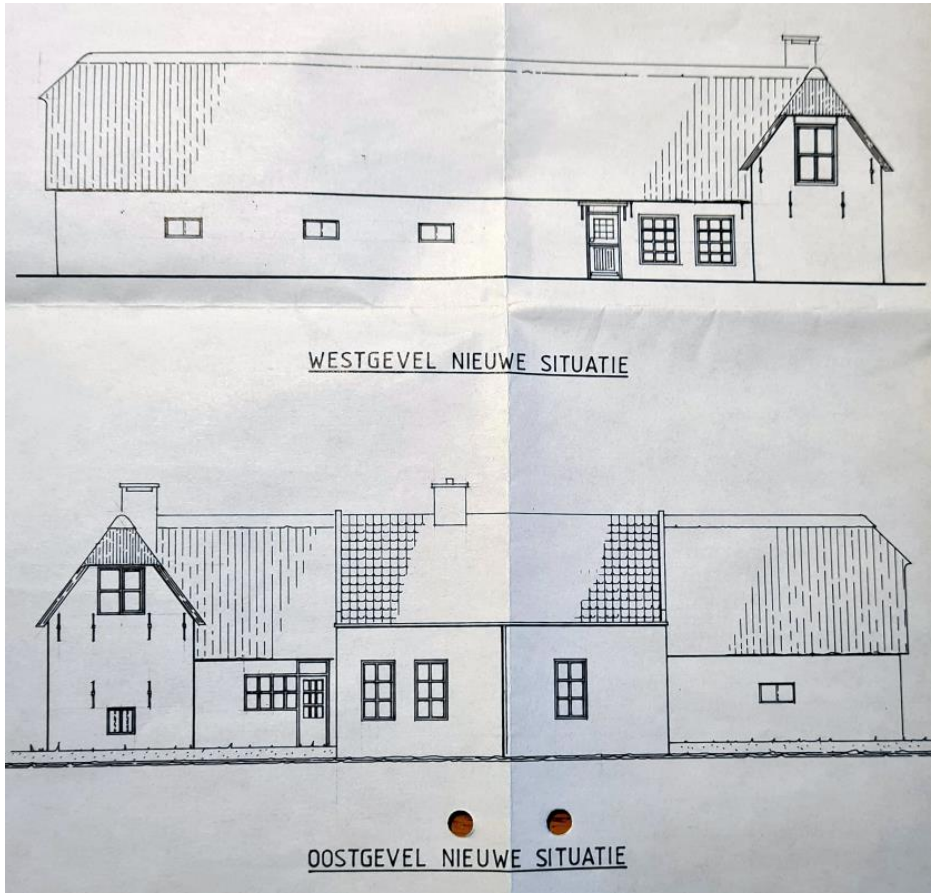
kastenwand tegen de linker zijgevel kwam te vervallen. Gezien de wijzigingen in de voorkamer zal het huidige geprofileerde houten plafond eveneens uit 1988 dateren.

In het achterhuis werd een groot deel van de aanwezige wanden gesloopt. Alleen de wanden rond de achterkamer en delen van de wanden van de badkamer bleven behouden. Achter de achterkamer werd een ruime hal gerealiseerd. De bestaande keuken werd dieper door de achterliggende hal deels bij de keuken en deels bij de badkamer te voegen. Naast de badkamer werd een nieuw toilet gebouwd met een toegang vanuit de hal. De woonfunctie werd daarmee tot het tweede gebint uitgebreid. Het deel daarachter bleef ongewijzigd.



Nieuwe situatie begane grond d.d. 8 maart 1988. Bron: SAMH, bouwvergunningen 's-Gravenweg 16.

De verdieping van het achterhuis bleef ongewijzigd en had nog geen woonfunctie. Deze was toegankelijk middels een trap tegen de voorwand van de grote ongedeelde achterste ruimte. De indeling op de verdieping van het voorhuis bestond al uit twee slaapkamers met daartussen een overloop. Hier vonden in 1988 geen wijzigingen plaats.



Nieuwe situatie west- en oostgevel d.d. 8 maart 1988. Bron: SAMH, bouwvergunningen 's-Gravenweg 16.

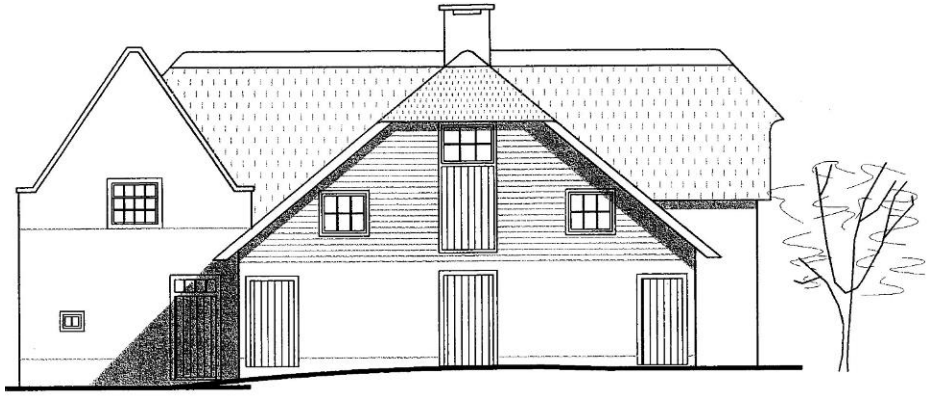
Aan het exterieur vonden slechts beperkte wijzigingen plaats. Volgens het plan werd de al aanwezige keukenpui in de rechter zijgevel voorzien van een roedenverdeling. Hoewel ook nu deels een roedenverdeling aanwezig is, is het de vraag of dit nog wel delen uit 1988 betreft. Ook bij de twee vensters van de eetkamer werden de op dat moment ongedeelde onderramen voorzien van een negenruits verdeling. Dit werd niet uitgevoerd.

2.5.2 Verbouwing 2002

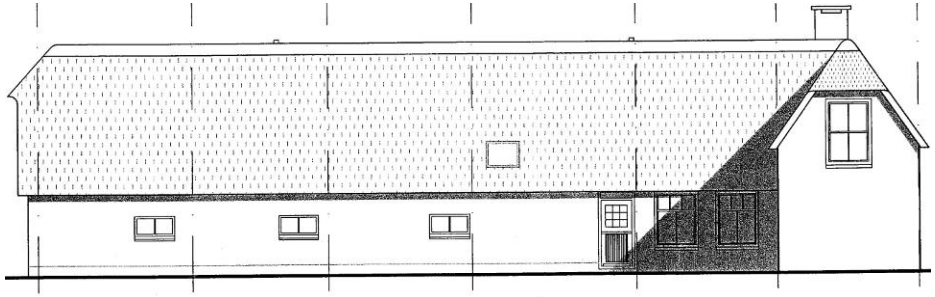
Een volgende (en laatste) verbouwing vond plaats in 2002 in opdracht van de familie Brouwer/Rietberger, naar ontwerp van Adviesburo Ben van der Vlist uit Bergambacht. De bestaande situatie op dat moment was de in 1988 gerealiseerde opzet. Alleen in het linker dakvlak van het achterhuis was een dakvenster toegevoegd. De in 1988 geplande roedenverdeling in de onderramen van de eetkamer was niet uitgevoerd. Deze ramen werden nu met alleen een middenroede weergegeven conform de nog altijd aanwezige situatie.



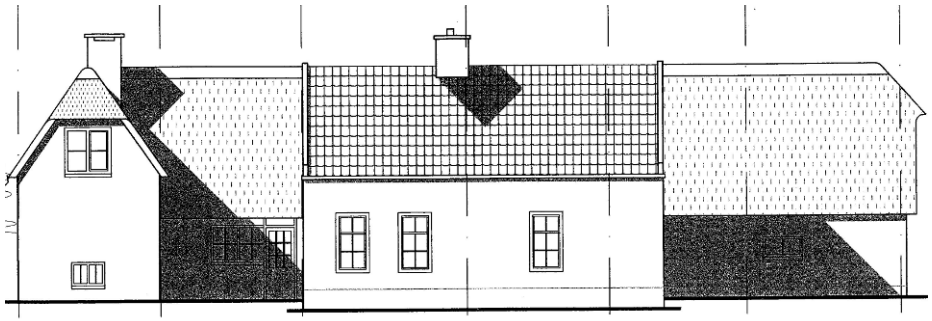
Bestaande situatie voorgevel d.d. 20-09-2001. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



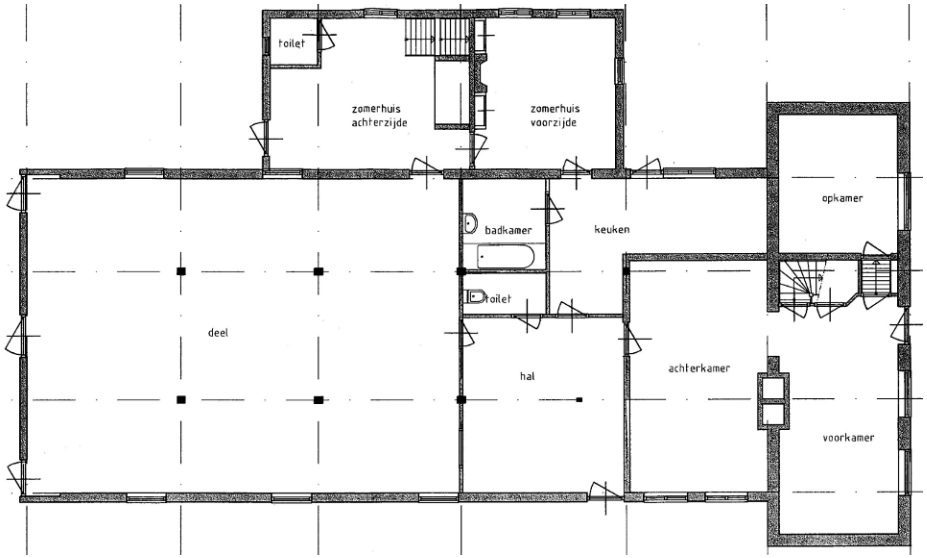
Bestaande situatie achtergevel d.d. 20-09-2001. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



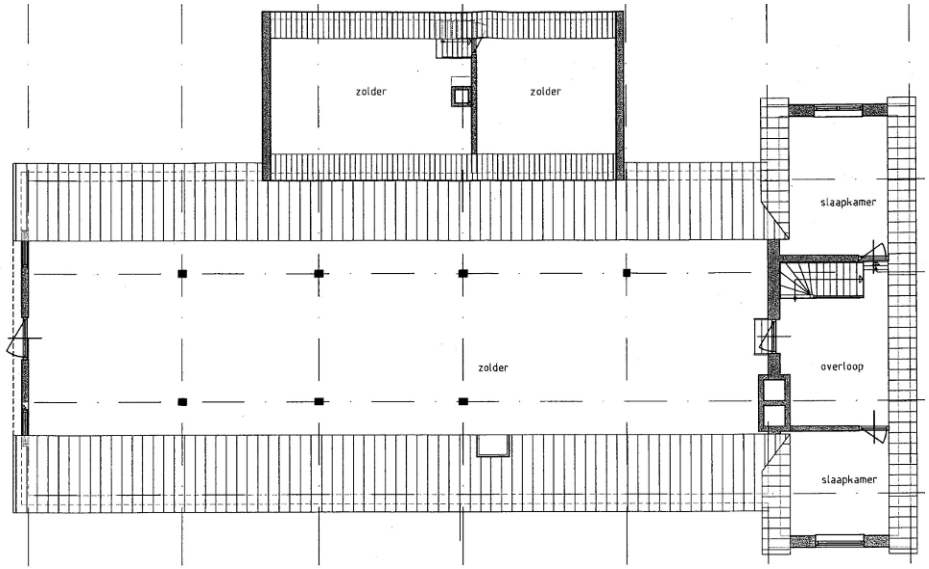
Bestaande situatie linker zijgevel d.d. 20-09-2001. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



Bestaande situatie rechter zijgevel d.d. 20-09-2001. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



Bestaande situatie begane grond d.d. 20-09-2001. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



Bestaande situatie verdieping d.d. 20-09-2001. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



Foto van de bestaande opzet van de achtergevel bij de bouwaanvraag in 2001. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.

Bij deze renovatie werd het achterste deel van het achterhuis bij de woonfunctie gevoegd. Hier werd een nieuwe 'vrijliggende' betonvloer aangelegd en alle wanden werden voorzien van geïsoleerde voorzetwanden. Bij het achterste deel werden de vloerdelen van de balklaag verwijderd om een vide te creëren. Een deel van de vloerdelen werd gebruikt om resterende vloeren te herstellen.

In de linker achterhoek van de in 1988 aangelegde hal werd een bordestrap geplaatst. Tegen de linker zijgevel werd een meterkast geplaatst.

Volgens het plan werd tussen het achterste deel van het zomerhuis en het achterhuis een dubbele deuropening aangebracht, maar dit deel van het plan werd nooit uitgevoerd.

Bij de achtergevel werden op de begane grond alle openingen vergroot. De historische kozijnen kwamen te vervallen. T.b.v. de vergroting werd het metselwerk van de dagkanten vernieuwd. Op de technische plattegrond staat bij de achtergevel de opmerking ‘fundering op staal: 200 x 1000 mm’. Dit lijkt te wijzen op een nieuwe fundering onder de achtergevel. Het houten bovendeel van de achtergevel werd geheel vernieuwd.

Waarschijnlijk werden bij deze verbouwing ook de stalvensters in de zijgevels van het achterhuis vernieuwd.

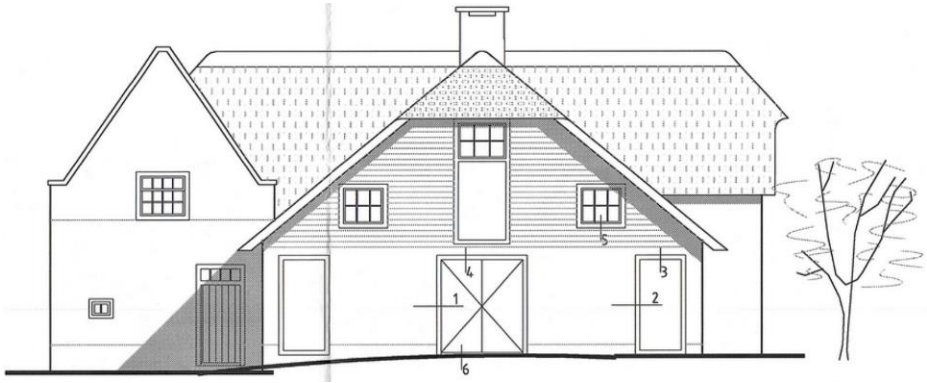
Op de verdieping kreeg het achterhuis de huidige open indeling met aansluitend op het voorhuis een slaapkamer. Daarachter een zone met aan de linkerzijde een overloop en aan de rechterzijde een badkamer. Tussen deze twee ruimtes een gebogen wand. Daarachter over de hele breedte een kastenkamer met aan de achterzijde een galerij met zich op de vide. T.b.v. deze indeling werden beide dakvlakken voorzien van een reeks grote dakramen.

In het voorhuis en de al in 1988 verbouwde ruimtes lijken bij deze verbouwing geen noemenswaardige veranderingen plaats te vinden.

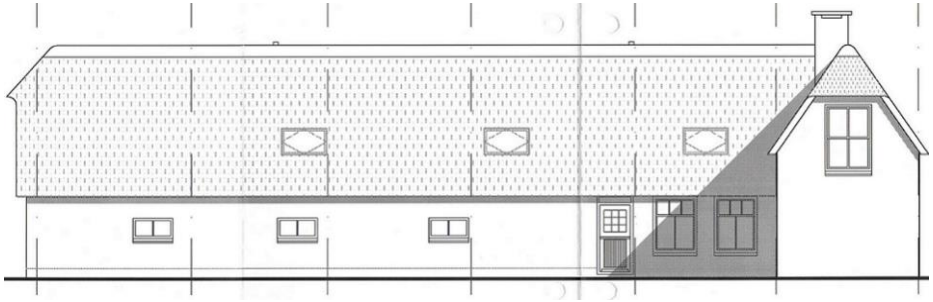
Ook na de verbouwing in 2002 lijken geen veranderingen meer aan de boerderij plaats te hebben gevonden.



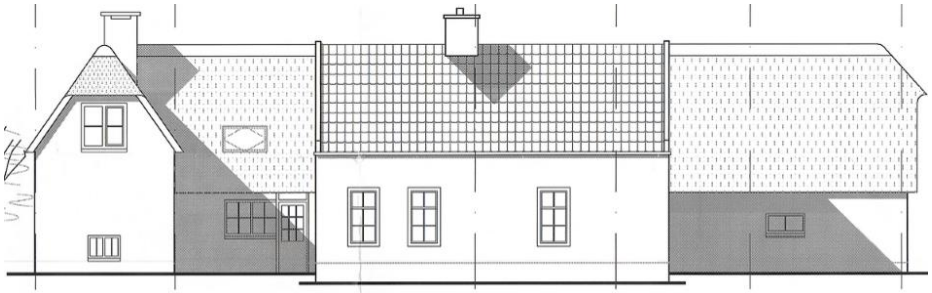
Gewijzigde situatie voorgevel op de vergunningtekening d.d. 29-01-2022. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



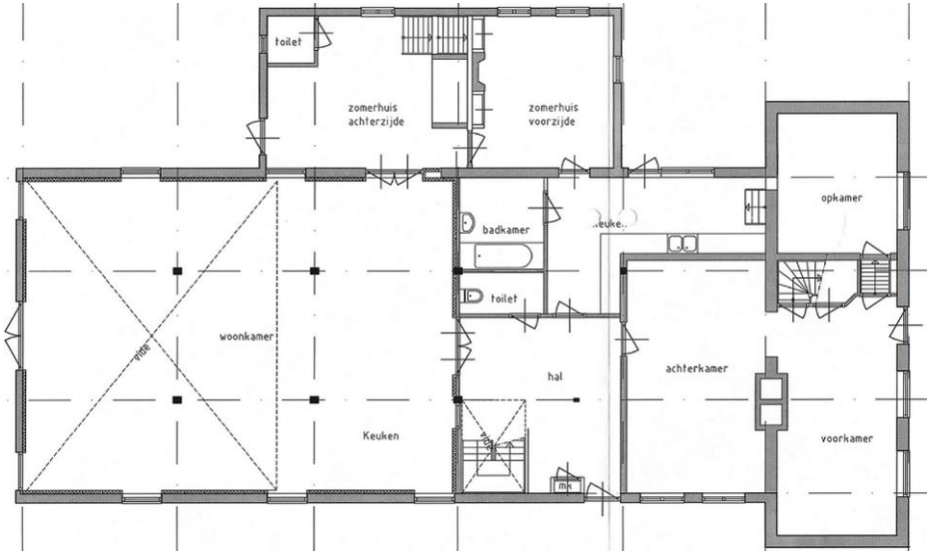
Gewijzigde situatie achtergevel op de vergunningtekening d.d. 29-01-2022. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



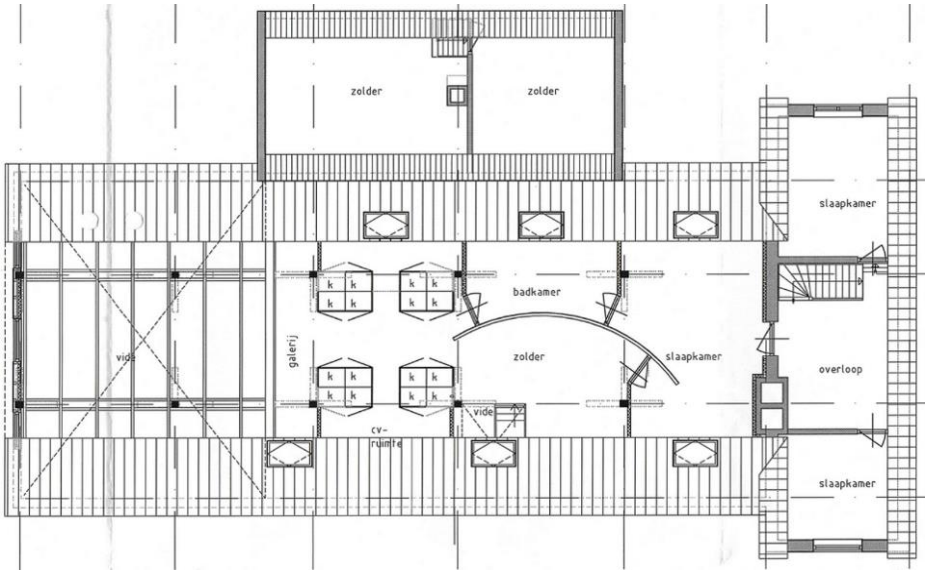
Gewijzigde situatie linker zijgevel op de vergunningtekening d.d. 29-01-2022. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



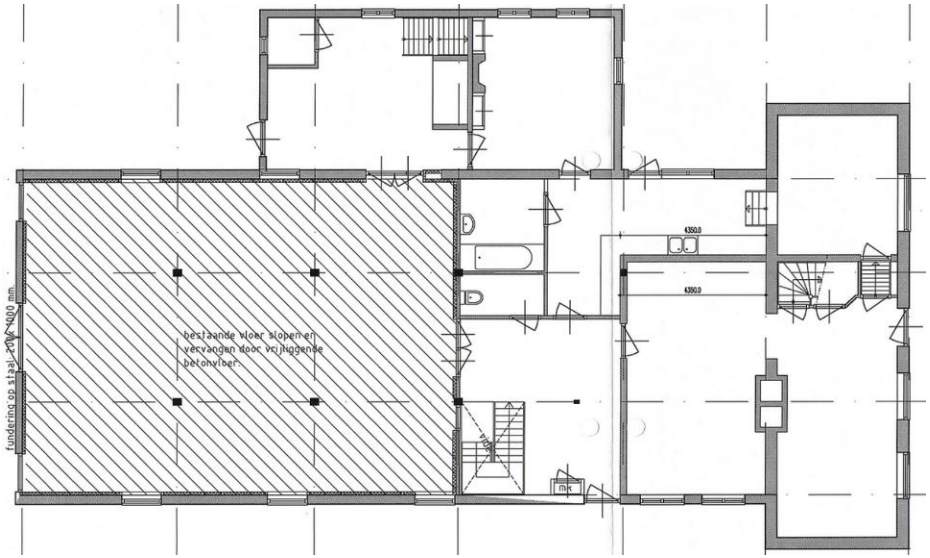
Gewijzigde situatie rechter zijgevel op de vergunningtekening d.d. 29-01-2022. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



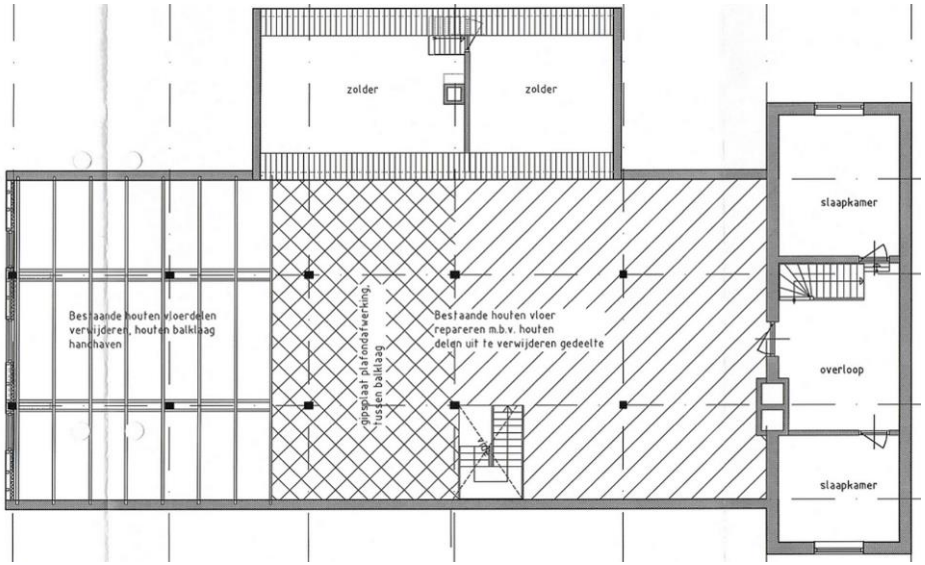
Gewijzigde begane grond op de vergunningtekening d.d. 29-01-2022. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



Gewijzigde verdieping op de vergunningtekening d.d. 29-01-2022. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



Technische plattegrond van de begane grond. Het gearceerde deel kreeg een nieuwe 'vrijliggende' betonvloer. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.



Technische plattegrond van de verdieping. Bij het gearceerde deel werd de bestaande houten vloer gerepareerd met houten delen van het achterste gedeelte. Bij het dubbel gearceerde deel werd een gipsplafond onder de balklaag toegepast. kreeg een nieuwe 'vrijliggende' betonvloer. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.

2.6 HOOIBERG

De op het erf aanwezige zeshoekige hooiberg heeft drie betonnen roeden, vervaardigd door J. Bierhorst uit Bodegraven. Naast de productie van deze betonnen bergroeden was Bierhorst ook als aannemer werkzaam. De productie moet omstreeks 1911 zijn gestart, gezien de vermelding 'Dertigjarige ondervinding'. In een vergelijkbare advertentie uit 1940 werd nog gesproken van 'Bijna 30-jarige ondervinding'.[12]

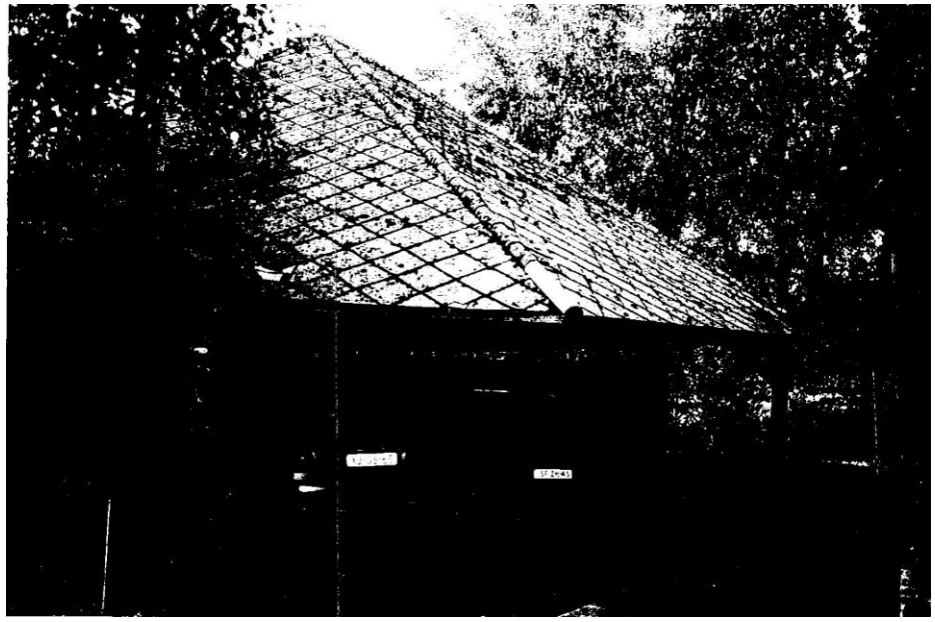
[12] Bron: Leidsch dagblad, 27-04-1940


HOOIBERGROEDEN
Gewapend betonnen hooibergroeden in lengten van 9.00, 10.50, 11.25 en 12.00 meter. Dertigjarige ondervinding op dit gebied. Vraagt prijsopgaaf met en zonder stellen aan:
J. BIERHORST Kerkstraat 134, Bodegraven, Telefoon 178.

Advertentie van J. Bierhorst uit 1941. Uit de tekst blijkt dat men dan al dertig jaar produceert. Bron: Leidsch Dagblad, 29-03-1941.

De hooiberg was al vanaf ca. 1850 op deze plaats aanwezig, maar de huidige opzet met betonnen roeden is tussen 1926 en 1959 tot stand gekomen.

Op de door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg in 1968 gemaakte foto is te zien dat de hooiberg een dak met diagonale vermoedelijk asbest leien had. Die dekking was ook in 2001 nog aanwezig, maar werd daarna vervangen door de huidige golfplaten. Daarbij werden ook bij de onderste helft van de dakvlakken de leilatten vervangen door wat verder uit elkaar geplaatste latten.



Op deze foto uit 2001, welke bij de bouwaanvraag in dat jaar werd gevoegd is herkenbaar dat de hooiberg op dat moment een dakbedekking met leien in een ruitvormige dekking had. Bron: SAMH, nr. 1418.1681.

2.7 KOOKKETEL

In het zomerhuis bevindt zich een kookketel van het merk Muvero. De naam was afgeleid van ketelfabriek van G. **Mu**lders uit **Ve**n**r**ay-**O**ostrum. De kookketels werden ook wel Fornuispotten genoemd.

Muvero werd in 1935 opgericht, nadat de bij de spoorwegen werkzame G. Mulders voor zijn buurvrouw een nieuwe kookpot had ontwikkeld. Deze beviel goed en na zijn ontslag legde Mulders zich volledig toe op de vervaardiging van kookpotten.

Vanaf 1949 adverteerde Mulders met het in het zomerhuis aanwezige, dan 'nieuwe' model kookpotten. In ieder geveal tot 1957 werd voor het in het zomerhuis aanwezige model geadverteerd. Vanaf 1958 waren ook aluminum gaskookketels leverbaar.

Het bedrijf bestaat nog altijd, tegenwoordig onder de naam Muvero Food Technic b.v.



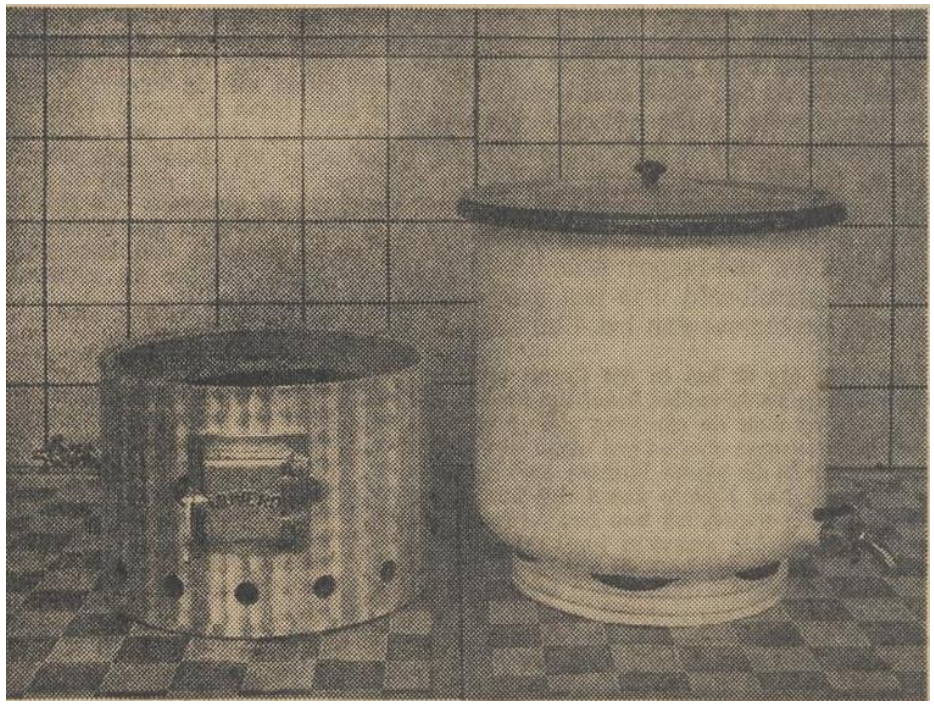
Advertentie voor een kookketel uit 1939. Bron: De Volkskrant, 27-05-1939.



In 1949 werden de Muvero Kookketels als 'nieuw' aangeprezen. Bron: Dagblad voor Noord-Limburg, 03-06-1949.



Advertentie Muvero Patent Spaarkookketel uit 1949. Bron: De Volkskrant, 13-08-1949.



Muvero kookketel uit 1960. Bron: Dagblad voor Noord-Limburg d.d. 01-04-1960.

2.8 BOUWHISTORISCHE ONTWIKKELING

Op basis van de kadastrale gegevens en aanwijzingen in de gebouwen kan een vrij compleet beeld worden verkregen van de ontwikkelingsgeschiedenis van het complex.

Achttiende eeuw

Hoewel de op het kadastrale minuutplan weergegeven boerderij al grote overeenkomsten vertoont met de huidige opzet is alleen het voorhuis hoofdzakelijk ongewijzigd gebleven. Op basis van de hoofdvorm, de gebruikte materialen en constructies en de detaillering van de gevelopeningen kan de hoofdopzet van het voorhuis in de achttiende eeuw worden gedateerd. Een deel van de vensters en de deuropening in de voorgevel werden in de negentiende eeuw gemoderniseerd.

1852

Het achterhuis van de boerderij werd vermoedelijk met de bouw van de schuur rond 1852 versteend en waarschijnlijk tegelijkertijd verlengd. Het aan de gevels van het achterhuis toegepaste baksteenformaat van 16,5 x 8 x 4 cm; 10-lagen = 45,5 cm komt exact overeen met het aan de in 1852 gebouwde voorste schuur toegepaste baksteenformaat. Bovendien sluiten de gevels van het achterhuis koud aan op de achtergevel van het voorhuis. Mogelijk waren de gevels van het achterhuis voor 1852 in hout uitgevoerd.

Voor de bouw van het huidige voorste deel van de schuur in 1852 moest de bestaande hooiberg worden verplaatst. Deze kwam nu midden achter de boerderij te staan.

1877

In 1877 werd de in 1852 gebouwde schuur aanzienlijk vergroot met een uitbreiding die even breed was als de al aanwezige schuur. De uitbreiding werd koud tegen de bestaande schuur geplaatst of was mogelijk in hout uitgevoerd. In ieder geval zijn geen sporen herkenbaar van de eerdere aansluiting.

1910

In 1910 werd het zomerhuis aan de boerderij toegevoegd. Het is waarschijnlijk dat op dat moment ook de gebintconstructie van de boerderij werd vernieuwd. Deze zal in ieder geval recenter zijn dan de rond 1852 daterende gevels.
Ook werden in diezelfde periode in de linker zijgevel van het achterhuis twee vensters en een deur ingevoegd om het woongedeelte uit te breiden.

Waarschijnlijk werd tegelijkertijd ook de constructie van het achterhuis van de boerderij vervangen door de huidige gebintconstructie en enkelvoudige balklaag.

Bij de schuur werd in 1910 de uitbreiding uit 1877 weer gesloopt en vervangen door de nog aanwezige bredere schuur. Die werd op enige afstand van de oude schuur geplaatst.

1915

Slechts enkele jaren later werden de twee schuren met een houten tussenlid met elkaar verbonden. Hoewel dit bouwdeel daarna behouden bleef, zijn van de vroegste opzet geen resten bewaard gebleven.

1926 – 1959

In de periode tussen het maken van twee foto's van de boerderij in 1926 en 1959 werd de historische zesroedige hooiberg vervangen door de huidige zeshoekige hooiberg met drie betonnen roeden. Waarschijnlijk gebeurde dit pas na 1940.

Ca. 1960/1980

In het derde kwart van de twintigste eeuw werd het dak van de voorste schuur vernieuwd. Alleen de historische spanten en hierover aanwezige platen bleven behouden. Er werden nieuwe gordingen toegevoegd en het dak werd voorzien van vezelcement golfplaten. Het nieuwe dak werd doorgetrokken boven de tussenlid.

Mogelijk tegelijkertijd met de renovatie van het dak werd ook een deel van de constructie van de houten bovenzijde van de voorgevel vernieuwd met behoud van de historische bekleding en het in de topgevel aanwezige kozijn.

1988

In 1988 vond een restauratie van de boerderij plaats. De keuken werd vergroot door de achterliggende hal bij de ruimte te voegen. In de rechter zijgevel kreeg de keuken een nieuwe pui. Achter de keuken werd een nieuwe badkamer gerealiseerd. Tegen de linkerzijde van de badkamer werd een toilet gebouwd. Aan de linkerzijde van het achterhuis werd de bestaande dwarsgang vervangen door een ruime hal met toegangen tot de eetkamer, de keuken, het toilet en het verder ongedeelde achterhuis.

In het voorhuis kwam de middengang achter de voordeur te vervallen. Twee bestaande deuren werden herplaatst in de huidige houten wand naast de trapopgang naar de verdieping. In de achtergevel van het voorhuis werd op de plaats van de vroegere middengang een brede doorgang gemaakt.

Op de verdieping had alleen het voorhuis een indeling met een overloop en twee slaapkamers. Deze bleef ongewijzigd.

2002

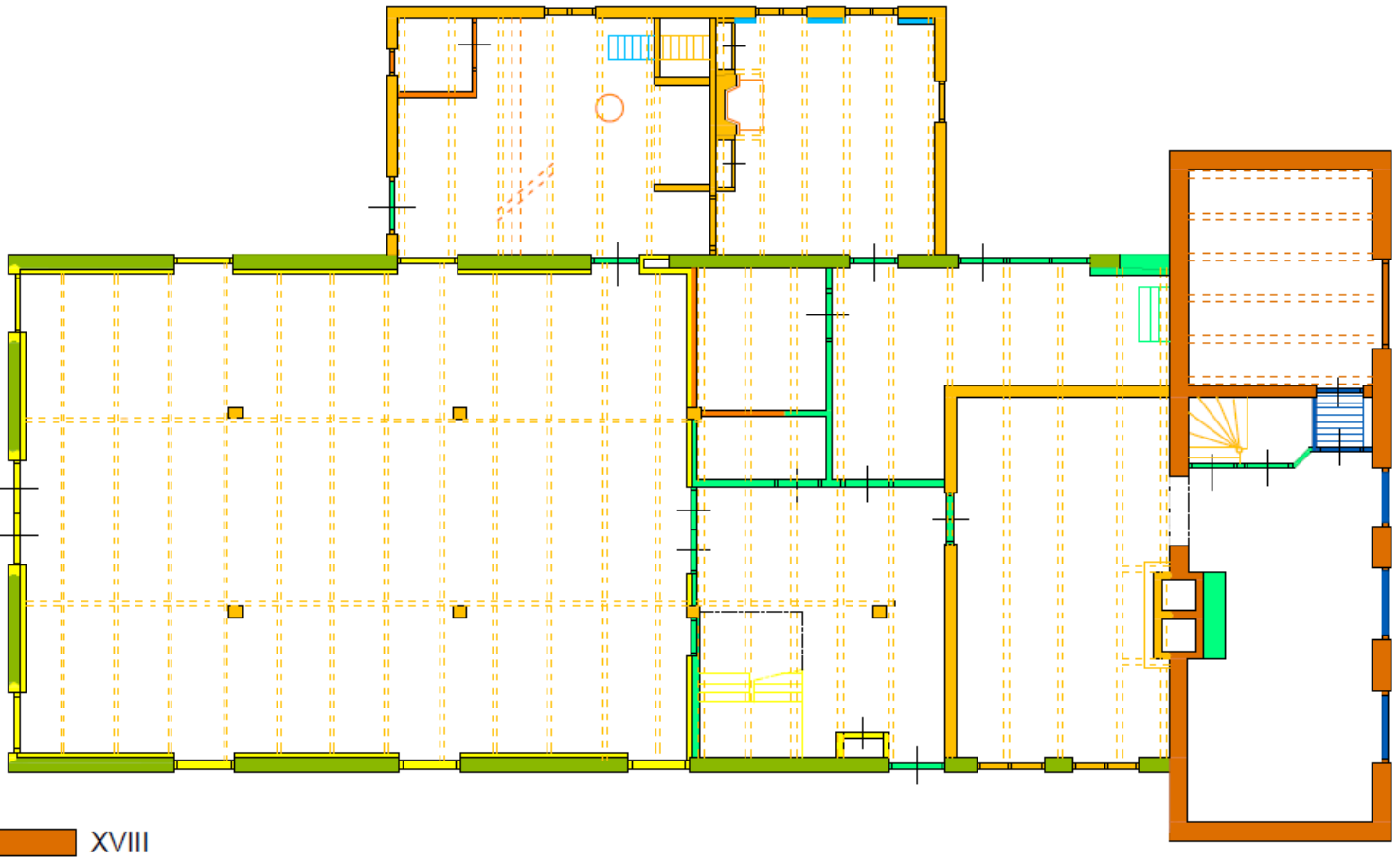
Een laatste grote renovatie vond plaats in 2002 naar ontwerp van Ben van der Vlist. Bij die verbouwing kreeg het gehele achterhuis een woonfunctie. De gevelopeningen in de achtergevel werden gewijzigd en de houten geveltop vernieuwd. Ook stalramen in de zijgevels kregen nieuwe ramen en de keuken kreeg een nieuwe pui in de rechter zijgevel.

Het interieur van het achterhuis werd geheel vernieuwd met geïsoleerde voorzetwanden, een nieuwe betonvloer en een deels nieuwe indeling. Ook de kap werd geheel afgewerkt en op de verdieping werden slaapkamers en een ruime badkamer gerealiseerd. De verdieping werd toegankelijk gemaakt met een grote bordestrap in de in 1988 gerealiseerde hal.

In het voorhuis waren de ingrepen waarschijnlijk beperkt tot de renovatie van enkele afwerkingen.

2.9 DATERINGSKAARTEN

Op hierna volgende plattegronden worden de op basis van de historische stukken en de opname van de gebouwen bepaalde bouwfaseringen middels kleuren weergegeven.



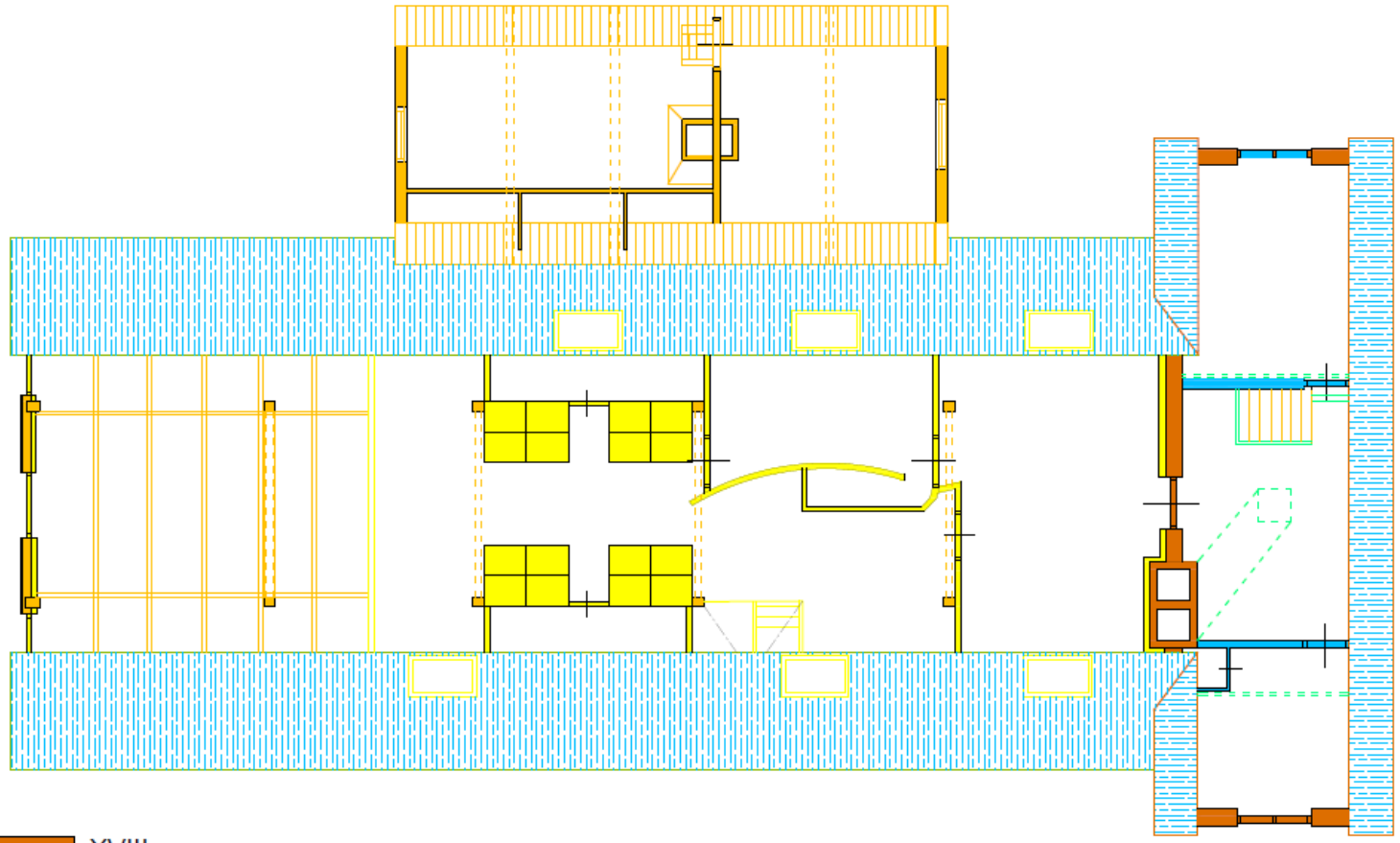
Kelder

XVIII
XIX
1852
1910
XXc
XXd
1988
XXI

Begane grond

's-Gravenweg 16
Bouwhistorisch onderzoek
Dateringen
Boerderij & zomerhuis

MONUMENTEN ADVIES BUREAU
BREDESTRAAT 1, 6542 SN NIJMEGEN
TEL: 024 - 3786742, FAX: 024 - 3782477

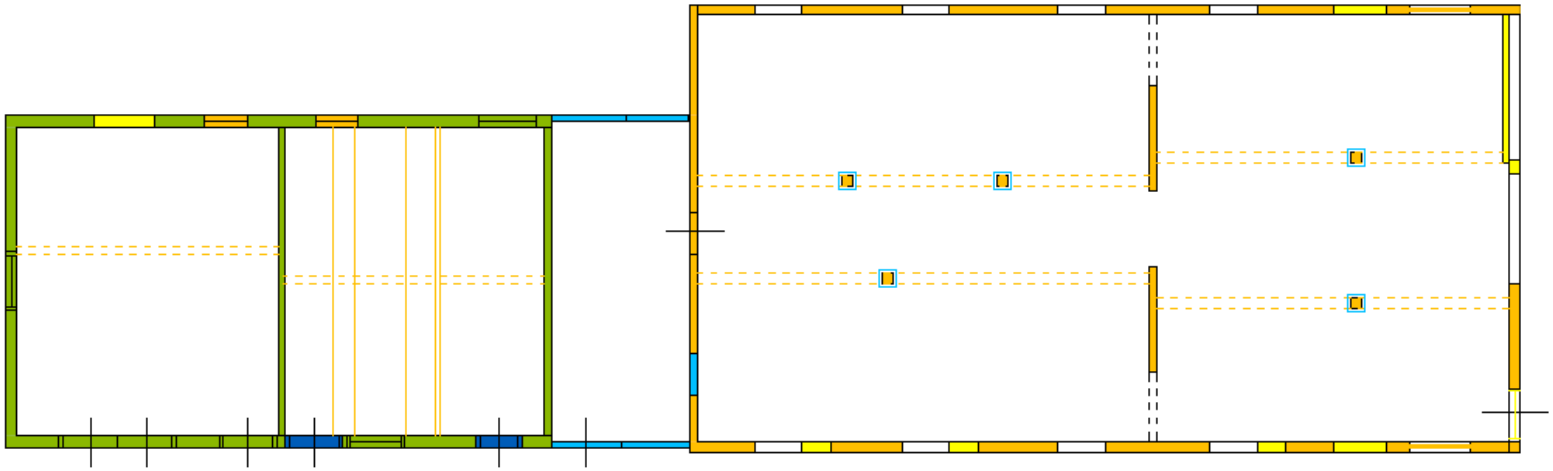


XVIII
XIXa
1852
1910
XXc
XXd
1988
XXI

Verdieping

's-Gravenweg 16
Bouwhistorisch onderzoek
Dateringen
Boerderij & zomerhuis

MONUMENTEN ADVIES BUREAU
BREDESTRAAT 1, 6542 SN NIJMEGEN
TEL: 024 - 3786742, FAX: 024 - 3782477

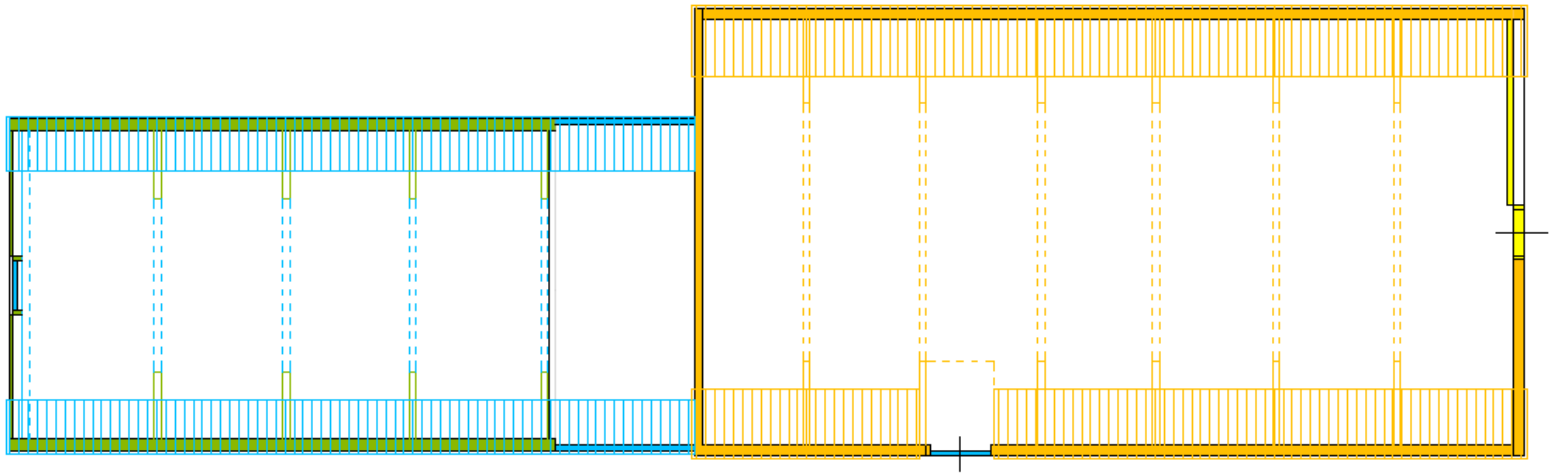


1852
XIX
1910 / XXa
XXc/d
XXI

Begane grond

's-Gravenweg 16
Bouwhistorisch onderzoek
Dateringen
Schuur

MONUMENTEN ADVIES BUREAU
BREDESTRAAT 1, 6542 SN NIJMEGEN
TEL: 024 - 3786742, FAX: 024 - 3782477



1852
1910
XXc/d
XXI

Verdieping

's-Gravenweg 16
Bouwhistorisch onderzoek
Dateringen
Schuur

MONUMENTEN ADVIES BUREAU
BREDESTRAAT 1, 6542 SN NIJMEGEN
TEL: 024 - 3786742, FAX: 024 - 3782477



3 BESCHRIJVING

In dit hoofdstuk volgt een beschrijving van de actuele verschijningsvorm van het complex. Waar mogelijk worden daarbij ook bouwhistorische bijzonderheden of dateringen weergegeven.

Voor de leesbaarheid zal hierna de naar de 's-Gravenweg gerichte voorgevel als 'zuidgevel' worden beschouwd, hoewel deze in werkelijkheid op het zuidoosten is gericht.

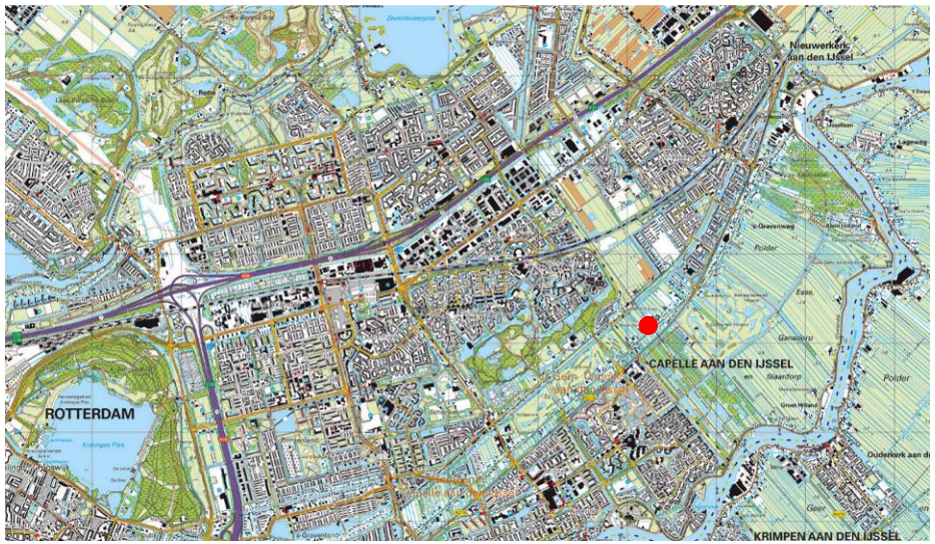
3.1 LIGGING EN OMGEVING

Boerderijcomplex Langehof bevindt zich aan de noordzijde van de 's-Gravenweg in het na de Tweede Wereldoorlog sterk verstedelijkte gebied tussen Nieuwerkerk aan den IJssel en Rotterdam.

Ondanks de verstedelijking bleef rond een deel van de 's-Gravenweg het oorspronkelijke agrarische karakter met diepe smalle percelen tussen brede weteringen behouden. Ter hoogte van boerderijcomplex Langehof is dat ook het geval en hier strekt het landelijke gebied zich in zuidelijke richting zelfs uit tot aan de Hollandsche IJssel.

Wel ligt op ca. honderd meter ten zuiden van de 's-Gravenweg de parallel aan de 's-Gravenweg lopende N219 - Abraham van Rijckevorselweg. Aan de noordzijde worden de historische percelen op ca. driehonderd meter van de 's-Gravenweg begrensd door de Ringvaart van de in 1874 gereed gekomen Polder Prins Alexander.

De omliggende latere wijken van Capelle aan den IJssel (westzijde) en Nieuwerkerk (noordoostzijde) alsmede een ten oosten van het complex aanwezige golfbaan liggen op ruime afstand, zodat hoofdzakelijk de twee woontorens van het complex De Rijckevorsel op de noordhoek van de Bergenbuurt van Capelle aan den IJssel herkenbaar zijn. Sterk bepalend voor de directe omgeving zijn wel de hoogspanningsleidingen welke vanaf de jaren zestig direct over de onderzoekslocatie lopen.



Topografische kaart met ter plaatse vande rode stip de locatie van het onderzochte complex. Rechtsboven bevindt zich Nieuwerkerk aan den IJssel. Aan de rechterzijde is de sterk meanderende Hollandsche IJssel herkenbaar. Linksonder de tegen Rotterdam gelegen Kralingse Plas. Bron: Topotijdreis.nl.



Recente luchtfoto van het gebied rond de 's-Gravenweg ter hoogte van het onderzochte complex. Bron: Google Maps.



Luchtfoto in noordelijke richting, met centraal boerderijcomplex Langehof. Op de voorgrond de oorspronkelijk bij de boerderij behorende arbeiderswoning 's-Gravenweg 3. Bron: Bing.com/maps.



Zicht over de 's-Gravenweg ter hoogte van de onderzoekslocatie in oostelijke richting.



Zicht over de 's-Gravenweg ter hoogte van de onderzoekslocatie in westelijke richting.



Beeld van het waterrijke landelijke gebied, gezien vanaf de linkerzijde van het erf.

Het erf wordt door een brede sloot van de 's-Gravenweg gescheiden. Het erf is toegankelijk via een recente hardhouten brug met op het brughoofd aan de erfzijde een dubbel historisch hek tussen twee vernieuwde hardhouten palen.

De boerderij bevindt zich op ca. twintig meter van de voorzijde aan de rechterzijde van het ca. dertig meter brede erf. Daarbij steekt het aan de rechterzijde uitgebouwde zomerhuis deels in de lang het erf lopende wetering. Vanaf de toegangsbrug loopt een pad vrijwel recht naar de achterzijde van het erf, direct langs de linkerzijde van e boerderij. Links van het pad bevindt zich ter hoogte van het achterhuis van de boerderij het voorste deel van de schuur. De achterzijde van deze dicht bij de linker perceelgrens gesitueerde schuur ligt voorbij de achterzijde van de boerderij. Ter hoogte van het achterste deel van de schuur staat midden achter de boerderij een zeshoekige hooiberg.

Het achterste deel van het erf heeft een wat ongedefinieerde inrichting met verschillende door houten hekwerken gescheiden gebiedjes met daartussen een doorlopend smal pad. Hier bevinden zich ook enkele kleine schuren en een klein weilandje. Daarachter volgen een halverhard terrein en een weiland dat doorloopt tot aan de Ringvaart.

Vooral de voorzijde van het erf heeft verschillende grotere bomen en struiken die deels het zicht op de boerderij wegnemen. Verder komt vooral langs beide zijdelingse perceelgrenzen begroeiing in de vorm van struiken en enkele bomen, waaronder knotwilgen, voor.



Zicht langs de linkerzijde van het erf vanaf de 's-Gravenweg.



De voorzijde van de boerderij vanaf de ’s-Gravenweg. Geheel links de schuur.



Overzicht rechterzijde van het erf.



Rechter voorhoek van de boerderij met rechts het aangebouwde zomerhuis.



Zicht langs de rechter perceelgrens in noordelijke richting.



Zicht vanaf de achterzijde van het erf op de aanwezige bebouwing.



Achterzijde van de schuur (rechts). Links de midden achter de boerderij staande hooiberg.



Beeld vanaf de gebouwen richting de achterzijde van het erf.



Door hekken omgeven perceeltjes aan de achterzijde van het erf. Daarachter een semi-verhard gebied en een weiland.

3.2 HOOFDOPZET EN DAKEN

3.2.1 Boerderij en zomerhuis

De boerderij heeft een opzet als T-boerderij met een ondiep, aan weerszijden buiten het achterhuis uitstekend voorhuis van ca. 4,3 bij 13,3 meter.

Het voorhuis heeft één bouwlaag onder een rietgedekt zadeldak met kleine wolfeinden. De nok is gedekt met gesmoorde rietvorsten. Aan de rechterzijde is binnen het voorhuis een grotendeels boven het maaiveld liggende kelder aanwezig.

Het achterhuis meet ca. 22,3 bij 9 meter een heeft een rietgedekt zadeldak met een wolfeind boven de achtergevel. De nok is gedekt met gesmoorde rietvorsten. Aan de voorzijde loopt het dak tegen de achtergevel en het achterdakvlak van het voorhuis aan. Op de aansluiting van de beide daken is op de nok een vernieuwde schoorsteen aanwezig met een betonnen afdekking op kleine gemetselde hoekposten. De schoorsteen staat net iets achter de nok van het voorhuis, maar de nokvorsten worden wel door de schoorsteen onderbroken.

Het voordakvlak van het voorhuis heeft één klein ijzeren dakraam. De beide dakvlakken van het achterhuis hebben elk drie grote tuimelramen. Deze zijn bij het linker dakvlak min-of-meer regelmatig verdeeld over de breedte van het dakvlak. Bij het rechter dakvlak bevinden alle ramen zich in het voorste deel. In het linker dakvlak zijn nog twee recente rookgasafvoeren van de cv-ketels aanwezig.

Het zomerhuis werd in 1910 toegevoegd tegen de rechterzijde van het achterhuis. Het zomerhuis heeft een rechthoekige plattegrond van ca. 4,8 bij 10,8 meter met één hoge bouwlaag onder een met overwegend gesmoorde Oudhollandse pannen gedekt zadeldak tussen tuitgevels met een zinken afdekking.

Midden op de nok is een vernieuwde schoorsteen aanwezig met aan de bovenzijde twee iets uitgemetselde lagen. Op de schoorsteen twee lage asbest pijpen.

De gevels van het zomerhuis zijn wat hoger dan de gevels van het aangrenzende achterhuis, zodat langs de linker zijgevel van het zomerhuis een zakgoot aanwezig is. Deze voert het water af via een houten bakgoot langs de achtergevel van het zomerhuis.



Overzicht linker voorhoek van het voorhuis met daarachter zichtbaar het achterhuis.



Rechterzijde van het voorhuis. Rechts het aan het achterhuis grenzende zomerhuis.



Detail van de vernieuwde schoorsteen boven het voorhuis. De nok is onderbroken ter plaatse van de schoorsteen.



Overzicht van het achterhuis, met op de achtergrond het aan weerszijden buiten het achterhuis stekende voorhuis.



Achterzijde van het op het achterhuis aansluitende zomerhuis.



Voorzijde van het zomerhuis.



Overzicht van het zomerhuis.



Zakgoot tussen het zomerhuis en het achterhuis van de boerderij.



Detail vernieuwde schoorsteen van het zomerhuis.

3.2.2 Schuur

De schuur bestaat in de huidige opzet uit twee afzonderlijke volumes met verschillende breedtes. De rechter zijgevels van beide bouwdelen liggen in één lijn.

Het smallere voorste bouwdeel meet ca. 7,2 bij 14 meter en heeft één bouwlaag onder een met vezelcement golfplaten gedekt zadeldak met de nok parallel aan de zijgevels. Het dak loopt aan de achterzijde tegen de hogere voorgevel van het achterste bouwdeel aan. Onder het rechter dakvlak is een recente pvc bakgoot aanwezig. Onder het linker dakvlak een goot van halve vezelcement buizen.

Het bredere achterste bouwdeel meet ca. 17,3 bij 9,4 meter en heeft eveneens één bouwlaag onder een zadeldak. Hier zijn de zijgevels echter iets hoger en het dak net iets minder steil dan het dak van het voorste bouwdeel. Het dak is gedekt met gesmoorde Oudhollandse pannen. Dit dak heeft boven de voor- en achtergevel eenvoudige overstekken met boven de voorgevel nog de oorspronkelijke windveren en dekstukken. Bij het overstek boven de achtergevel zijn vezelcement dekstukken toegepast. Onder het rechter dakvlak is een pcv bakgoot aanwezig. Onder het linker dakvlak betreft het een pvc mastgoot.

Op het rechter dakvlak is iets links van het midden een dakhuis met flauwhellend, tegen het hoofddak oplopend, met gesmoorde Oudhollandse pannen gedekt lessenaardak aanwezig. De zijwangen zijn met zink bekleed en sluiten af met vernieuwde windveren en dekstukken. In het dakhuis een opgeklampt zolderluik met vierruits bovenlicht. Aan weerszijden van het bovenlicht zijn onder het dakoverstek eenvoudige gezaagde consoles aanwezig. De onderzijde van het zolderluik steekt door de dakvoet.

Overige dakvlakken zijn geheel gesloten.



Overzicht voorzijde van de schuren. De rechter zijgevels liggen op één lijn.



Aan de linkerzijde steekt het achterste bouwdeel buiten het oudere voorste bouwdeel.



Detail dakvoet, goot en windveer van het voorste bouwdeel.



Linker achterhoek van het achterste bouwdeel.



Overzicht van de hele schuur vanaf de achterzijde.



Voorgevel van het achterste bouwdeel. Het dak heeft hier een overstek met oorspronkelijke windveren.



Detail van het op het rechter dakvlak van het achterste bouwdeel aanwezige dakhuis.

3.3 CONSTRUCTIES

3.3.1 Constructies boerderij

Voorhuis

De kelder heeft een vloer met gesmoorde plavuizen. De woonkamer heeft een steenachtige (vermoedelijk betonnen) begane grondvloer met een recente afwerking.

Het voorhuis heeft boven de kelder en begane grond enkelvoudige balklagen met balken van ca. 14 x 19 cm h.o.h.82 cm. Boven de kelder betreft het eiken, overige delen zijn uitgevoerd in grenen. De balken liggen

haaks op de voorgevel. De over de balken aanwezige vloerdelen zijn vrijwel nergens zichtbaar. Alleen direct naast het trapgat in de verdiepingsvloer is de onderzijde van één geschilderde balk en één geschilderd vloerdeel zichtbaar. De zichtbare balk ligt echter parallel aan de voorgevel. Dit betreft dan ook een t.b.v. het trapgat gewijzigd vloergedeelte.

De dakconstructie van het voorhuis heeft twee spanten, waarvan door latere afwerkingen slechts een zeer beperkt deel zichtbaar is. Voor zover zichtbaar betreft het twee eenvoudige spanten met machinaal geschaafde spantbenen. De spanten dragen twee rechthoekige grenen platen en een derde plaat onder de nok. De achterste plaat is bij de aansluiting op het achterhuis onderbroken. Vanwege de forse overspanningen zijn onder de platen enkele rechte stijlen geplaatst. De sporen zijn niet zichtbaar door aanwezige afwerkingen. Hoewel gesmede spijkers zijn gebruikt voor de verbindingen met de windschoren wijst het kantig geschaafde hout op een zeer recente datering, waarschijnlijk in 1988. De onder de platen aanwezige stijlen zijn nog later toegevoegd en verbonden met houtdraadbouten.



Vloer met natuurstenen plavuizen in de kelder. Boven de kelder een enkelvoudige balklaag.



Alleen naast de trap is een deel van de verdiepingsvloer zichtbaar.



De enkelvoudige balklaag boven de opkamer.



Het in de linker slaapkamer zichtbare linker A-spant.



Detail van de gespijkerde aansluiting van de windschoren.



Dakconstructie boven de overloop van het voorhuis. Aan de achterzijde (links) is de plaat onderbroken. Onder de nokplaat is een stijl geplaatst.



Zicht op de draagconstructie onder het versleepte rookkanaal.



Zicht richting het voordakvlak, met rechts de versleepte schoorsteen. Ter hoogte van de wand word de plaat onder het voordakvlak door een stijl ondersteund.



Constructie in de rechter slaapkamer.

Achterhuis

Het achterhuis is volledig voorzien van recente betonvloeren. Het achterhuis heeft een draagconstructie met vijf grenen ankerbalkgebinten, met zeer hoog geplaatste ankerbalken. Het achterste gebint is alleen boven het gemetselde onderste deel van de achtergevel aanwezig en vormt de hoofdconstructie voor de achtergevel. Op de gebinten zijn gehakte telmerken I t/m IIII aanwezig met een nummering vanaf de voorzijde. Verbindingen zijn gepend en uitgevoerd met houten toognagels. De gebintstijlen staan op lage gemetselde poeren met daarop een natuurstenen (verm. hardsteen) blok met frijnslag.

Tegen de binnenzijde van de gebintstijlen zijn door klossen ondersteunde horizontale regels aangebracht. Deze zijn nog met zware vierkante ijzeren pennen met de stijlen verbonden. Over de regels ligt tussen de zijgevels een enkelvoudige balklaag met balken van ca. 12/14,5 x 20 cm h.o.h. ca. 105/110 cm. Alleen boven de eetkamer zijn de balken regelmatiger met allen een breedte van ca. 15 cm. Deze balken zijn bovendien opvallend kantig en regelmatig. Omdat het oppervlak bij de aansluiting op de betimmeringen rond de schouw wel iets minder regelmatig is, lijkt het erop dat deze balklaag werd geschaafd om aanwezige onregelmatigheden aan het zicht te onttrekken.

Bij de achterste twee traveeën zijn de vloerdelen in 2002 verwijderd. Het resterende deel heeft waarschijnlijk oudere vloerdelen, maar deze zijn door latere afwerkingen niet zichtbaar. Ter plaatse van de in 2002 geplaatste bordestrap is een raveelconstructie in de balklaag aangebracht.

Op de gebinten staan grenen A-spanten, waarvan de tussenbalken halfhouts zijn verbonden. Onder de nok zijn ook de spantbenen halfhouts verbonden. Over de spanten liggen twee rechthoekige platen en een nokgording. De sporen zijn niet zichtbaar door aanwezige afwerkingen.

De zeer regelmatige opzet en kantige bewerking van de onderdelen wijst op een datering die later ligt dan de uit het midden van de negentiende eeuw daterende gevels. Vermoedelijk werd de constructie met de bouw van het zomerhuis in 1910 geheel vernieuwd. De in de beide zijgevel van het achterhuis aanwezige balkgaten zijn nog tastbare herinneringen aan de eerdere constructie.



Zicht door de middenbeuk van het achterhuis.



Bovenzijde van de gebinten met zeer hoog geplaatste ankerbalken.



Tegen de binnenzijde van de gebintstijlen zijn regels met ijzeren pennen bevestigd.



Het achterste gebint vormt de draagconstructie voor het houten bovendeel van de achtergevel.



Detail korbelen en windschoren van de gebinten.



Bij het achterste deel van de balklaag zijn de vloerdelen in 2002 weggenomen.



Detail hardstenen blok onder één van de gebintstijlen.



Zicht op de constructie ter hoogte van het derde gebint.



Enkelvoudige balklaag boven de eetkamer.



Balklaag boven de hal, met links de grote raveling t.b.v. de in 2002 geplaatste bordestrap. De regel langs de stijlen eindigt hier i.v.m. de eerdere gang.



Enkelvoudige balklaag boven de keuken.



Eén van de grenen A-spanten op de gebinten.

3.3.2 Constructies zomerhuis

Het zomerhuis heeft onder het voorste deel van de begane grond een enkelvoudige gezaagde grenen balklaag met balken van 10 x 15 cm, h.o.h. ca. 79 cm. De balken liggen haaks op de voorgevel. Oorspronkelijk werd de balklaag in het midden door een muurtje ondersteund, maar die muur is gezakt en vervult nu geen dragende functie meer.

Over de balken liggen deels nog oudere vloerdelen van 19 x 3 cm met messing en groef. Deels zijn ook wat smallere latere vloerdelen aanwezig.

Bij de achterste ruimte bestaat de begane grondvloer uit een baksteenvloer met daarop een cementlaag.

De verdiepingsvloer is uitgevoerd als enkelvoudige balklaag. Boven de voorste ruimte betreft het balken van 10 x 17,5 cm; h.o.h. ca. 85 cm. De balken liggen parallel aan de voorgevel en zijn voorzien van een kwartholprofiel. Over de balken liggen vloerdelen van ca. 25,5 cm breed. Onder de huidige grijsgroene afwerking hebben zowel de balken als de vloerdelen een houtimitatie.

Boven de achterste ruimte meten de balken ca. 10 x 18 cm; h.o.h. ca. 98 cm. Hier zijn de vloerdelen ca. 22,5 cm. breed. Hier is een opmerkelijke onderslag onder de balklaag aangebracht. Deze ligt parallel aan de balken, met daarover een diagonale balk om twee vloerbalken te kunnen ondersteunen.

De dakconstructie heeft drie grenen schenkelspanten, waarvan de spantbenen met een pen aansluiten op een nokstijl. De spantbenen zijn opgebouwd uit twee onderling gespijkerde lagen schenkels. Ter hoogte van de muurplaten zijn gespijkerde blokkeels aanwezig. Over de spanten ligt per dakvlak één gording en over de nokstjilen ligt een overhoekse nokgording. Over de gordingen een verticaal beschot met delen van 14 cm. breed.



Zicht op de enkelvoudige balklaag onder het voorste deel van de begane grond van het zomerhuis.



Vloerdelen van verschillende breedtes bij de vloer van de voorste ruimte.



Enkelvoudige verdiepingsbalklaag boven de voorste ruimte. Hier hebben de balken een kwarthol profiel.



Overzicht volledige balklaag.



Detail baksteen onder cementvloer in achterste ruimte zomerhuis.



Balklaag boven de achterste ruimte in het zomerhuis, met onder de balklaag een wat vreemde ondersteuningsconstructie.



Detail van de ongeprofileerde balken bij de aansluiting op de gevel van de boerderij.



Overzicht achterste schenkelspant van het zomerhuis.



Detail verbindingen met de nokstijl.



Rechter spantbeen van het voorste schenkelspant.



Detail reparatie en aansluiting met gording bij achterste spant.

3.3.3 Constructies schuren

Het huidige schurencomplex is tot stand gekomen in drie hoofdfasen met elke een op zichzelf staande constructieve opzet. De verschillende bouwdelen worden hierna afzonderlijk behandeld.

Voorste bouwdeel

Het voorste deel van het complex is ook het oudste deel en omstreeks 1850 gebouwd. De begane grondvloer in de voorste ruimte bestaat uit een recente bestrating van betontegels. In de achterste ruimte is een betonvloer aanwezig. Dit bouwdeel heeft een traditionele constructieve opzet met dragende steens gevels, waarin de enkelvoudige balklaag, haaks op de lagere zijgevels, is opgelegd. De balken boven de voorste ruimte zijn rechthoekig gezaag en meten ca. 12 x 20 cm; h.o.h. 105 cm. Hierover liggen vloerdelen van 27 x 3 cm. Boven de achterste ruimte zijn de balken ruwer afgewerkt met afgeschuine hoeken en hebben deze een afmeting van ca. 17 x 17 cm; h.o.h. ca. 100 cm. De vloerdelen over deze balken meten ca. 19 x 3 cm. Bij beide balklagen is in het midden een onderslag toegepast. Deze werd in ieder geval bij de achterste balklaag later toegevoeg, maar hoort bij de jongere voorste balklaag mogelijk tot dezelfde opzet.

De dakconstructie is voor een deel oorspronkelijk. Dit deel bestaat uit vier dekbalkjukken van gekantrecht grenen met halfhouts gespijkerde verbindingen. De jukken staan op wat onregelmatige onderlinge afstanden. Over de dekbalken liggen rechthoekig gezaagde jukplaten. Het achterste juk bevindt zich ter plaatse van de oorspronkelijke achtergevel en vormde tevens de draagconstructie voor een houten topgevel. Een oorspronkelijk boven de voorgevel aanwezig juk is vervangen.

Op de oorspronkelijke jukken staan eenvoudige A-spanten van gezaagd vuren met gespijkerde verbindingen. Bij de voorgevel is alleen een spant met geschoorde rechte spantbenen aanwezig. Over de historische dekbalkjukken en latere A-spanten liggen rechthoekig gezaagde gordingen. De recente dekking van vezelcement golfplaten is direct op de gordingen bevestig.



Overzicht van de enkelvoudige balklaag boven de voorste ruimte, gezien richting de linker zijgevel. Midden onder de balklaag is een onderslag aanwezig.



Overzicht balklaag boven de achterste ruimte, met ook hier een onderslag. Daarnaast nog een bij de koestanden behorende balk, parallel aan de vloerbalken.



Zicht op de balklaag richting de linker zijgevel.



Boven het voorste deel van de balklaag liggen bredere vloerdelen (links) dan op het achterste deel van de balklaag (rechts).



Overzicht kapconstructie van het voorste bouwdeel, gezien richting de voorgevel.



Detail van twee oorspronkelijke spanten bij de aansluiting op het linker dakvlak.



Achterste bouwdeel

Van het omstreeks 1910 gebouwde achterste deel van het complex is de begane grondvloer uitgevoerd in beton. Dit bouwdeel heeft dragende steens gevels, waarin de enkelvoudige balklaag, haaks op de lagere zijgevels, is opgelegd. De grotendeels rechthoekig gezaagde balken meten ca. 10 x 17,5 cm; h.o.h. 83 cm. De balken worden ondersteund door twee onderslagbalken. Deze liggen in het midden van het gebouw op in hier aanwezige binnenmuur. De twee onderslagen boven de achterste ruimte en de rechter onderslag in de voorste ruimte worden elk door één standvink ondersteund. De linker onderslag in de voorste ruimte wordt door twee standvinken ondersteund. Bij de voorste ruimte staan de standvinken op de vloer. Bij de achterste ruimte staan de standvinken op een hoge betonpoer. Alle standvinken hebben gepende verbindingen met de onderslagbalken en schoren. Onder beide onderslagen in de achterste ruimte is nog een stalen kolom toegevoegd.

Over de balklaag liggen vloerdelen van 14 x 2,4 cm met messing en groef.

De dakconstructie bestaat uit zes Verbeterde Hollandse spanten van rechthoekig gezaagd vuren. Verbindingen zijn deels gepend, deels gespijkerd. De nokstijlen hebben geen schoren. Over de spantbenen liggen rechthoekig gezaagde gordingen met daarover rechthoekig gezaagde sporen en panlatten. Tussen de sporen is een isolatielaag van riet aangebracht. Deze ligt op latten die tegen de onderzijde van de sporen zijn gespijkerd.



Overzicht balklaag en onderslagen met standvinken in de voorste ruimte, gezien richting de achterwand.



Balklaag en onderslagen in de achterste ruimte, gezien richting de voorwand.



Zicht vanaf de achtergevel richting de voorgevel tussen de twee onderslagen.



Overzicht achterste deel dakconstructie van het achterste bouwdeel, richting de achtergevel.



Overzicht van de zes spanten richting het linker dakvlak.

Tussenlid

Het in 1915 tussengevoegde bouwdeel heeft vernieuwde houten gevels. De begane grondvloer is uitgevoerd in beton. De verdiepingsvloer bestaat uit een zeer onregelmatig samengestelde enkelvoudige balklaag tussen de oudere achtergevel van het voorste bouwdeel en de voorgevel van het achterste bouwdeel. Over de balken ligt een uit verschillende hergebruikte delen samengestelde (incomplete) vloer.

De dakconstructie bestaat uitsluitend uit de boven het tussenlid doorgezette gordingen van het voorste bouwdeel. Deze zijn aan de achterzijde in de voorgevel van het achterste bouwdeel opgelegd. Over de gordingen liggen vezelcement golfplaten.



Zicht door het tussenlid richting de rechter zijgevel. De voor- en achterwand zijn de gevels van de aangrenzende bouwdelen.



Zicht op de bovenzijde van de verdiepingsvloer.



De gordingen boven het tussenlid zijn opgelegd in de voorgevel van het achterste bouwdeel.

3.4 GEVELS BOERDERIJ

De gevels van zowel het voorhuis als het achterhuis zijn gemetseld in een klein formaat rode handvorm baksteen in kruisverband. De aan het voorhuis toegepaste stenen meten ca. 15/16 x 7,5/8 x 3,7 cm; 10-lagen = 44,5 cm. De aan het achterhuis toegepaste stenen meten ca. 16 x 7,5 x 4 cm; 10-lagen = 45,5 cm. Hoewel het verschil beperkt is, is wel duidelijk sprake van twee fasen. Bovendien blijkt dit ook uit het feit dat de zijgevels van het achterhuis 'koud' op de achtergevel van het voorhuis aansluiten.

Op basis van het baksteenformaat zijn de gevels nauwelijks te dateren omdat in het westen van Nederland al zeer vroeg zeer kleine baksteenformaten werden toegepast omdat daarmee lichtere constructies mogelijk waren. Uit het feit dat in het hoekverband en bij de dagkanten van gevelopeningen drieklezoren zijn toegepast in plaats van de tot in de vroege achttiende eeuw gangbare klezoren, kan worden afgeleid dat de gevels niet voor de achttiende eeuw zijn gebouwd. De bij de vensters toegepaste detaillering met rechte rollagen boven de vensters en met onder de kozijnen een terugliggende platte laag met daaronder een halfsteens rollaag is daarentegen wel karakteristiek voor de achttiende eeuw en wat minder gebruikelijk voor de negentiende eeuw. Daarmee wordt een datering in de achttiende eeuw voor het voorhuis, zeker in relatie tot de aanwezige vrij zware enkelvoudige balklagen, waarschijnlijk.

De gevels van het achterhuis lijken iets later tegen het voorhuis te zijn aangebouwd, mogelijk omdat gevels aanvankelijk in hout waren uitgevoerd. Het hier toegepaste type baksteen komt exact overeen met de aan het voorste deel van de schuur toegepaste bakstenen. Dat deel van de schuur kan op basis van de kadastrale gegevens worden gedateerd omstreeks 1850. Waarschijnlijk is dat in diezelfde periode ook de huidige gevels van het achterhuis van de boerderij tot stand kwamen, mogelijk in combinatie met een uitbreiding van het achterhuis (zie par. 2.2).

Zowel de gevels van het voorhuis als het achterhuis hebben nog voor een belangrijk deel de oorspronkelijke voegen met een daggestreep.



Detail van het metselwerk met oorspronkelijk voegewerk met een daggestreep.

Bij de gevels van het voorhuis komen alleen hergebruikte stenen voor ter plaatse van reparaties, waarschijnlijk uitgevoerd in 1988. Bij het achterhuis komen aanpassingen voor rond de drie openingen in de achtergevel, welke in 2002 werden vergroot. Een oudere aanpassing is hier herkenbaar bij het meest rechter deel van de linker zijgevel. Dat deel bevindt zich ter hoogte van de huidige eetkamer. Het bovenste deel van de gevel is hier gemetseld in machinale baksteen van 15 x 7,5 x 4,5 cm; 10-lagen = 54 cm.

Die baksteen vertoont grote overeenkomst met de aan het achterste deel van de schuur toegepaste baksteen. Dat deel van de schuur dateert omstreeks 1910, evenals het zomerhuis. Vermoedelijk vond omstreeks 1910 dan ook een ingrijpende renovatie plaats, waarbij naast de toevoeging van nieuwe bouwdelen (schuur en zomerhuis) ook aan het bestaande achterhuis wijzigingen plaatsvonden. Het voorste deel van de linkerzijde van het achterhuis werd op dat moment bij het woonhuis gevoegd, of in ieder geval voorzien van een iets hogere gevel met grotere vensters voor meer daglicht.

3.4.1 Gevels voorhuis

Voorgevel

De voorgevel heeft een asymmetrische opzet met de voordeur iets rechts van het midden. De voordeur heeft een kozijn met ojiefprofiel en iets uitspringende hardstenen neuten waarin het profiel met een kapel teniet loopt. De zichtvlakken zijn voorzien van een frijnslag. De bijbehorende hardstenen dorpel heeft lage basementjes onder de neuten. Het kozijn heeft een geprofileerde tussendorpel. Boven die dorpel een enkelruits bovenlicht, waarvan het raamhout langs het glas ook een ojiefprofiel heeft. In het bovenlicht een gietijzeren levensboom. Het bovenlicht is uitgevoerd als uitzetraam, maar dit betreft waarschijnlijk een latere verandering, die verder alleen aan de twee scharnieren aan de bovenzijde herkenbaar is. De voordeur heeft gebosseerde panelen met vrij zware opliggende omlijstingen. Tussen een laag boven- en onderpaneel bevindt zich een opening met gietijzeren deurrooster. De deur heeft een zeer zware blokvormige weldorpel ter breedte van de panelen. De opzet van de deur doet vermoeden dat deze aan het eind van de negentiende eeuw werd geplaatst in een ouder kozijn.

Links van de voordeur zijn twee vensters aanwezig. Beide vensters hebben kozijnen met een luiksponning en zesruits schuiframen met een bredere middenroede met kraalprofiel. Die (Empire-)detaillering wijst op een datering in de eerste helft van de negentiende eeuw. In de luiksponningen zijn houten voorzetramen aanwezig die met een vierruits verdeling de hoofdverdeling van achterliggende ramen volgen. De vensters hebben opgeklampte luiken, waarvan de spiegelklampen twee omlijste paneelvlakken vormen.

Rechts van de voordeur heeft de gevel een afwijkende hoogteverdeling doordat zich daar de kelder en opkamer achter de gevel bevinden. Een reeks rechte ankers markeert het niveau van de opkamervloer.

De kelder heeft één klein venster met een kozijn met luiksponning (het luik ontbreekt). De wijze waarop de sponning bij de bovendorpel is uitgehakt, een zogenaamde steensponning, verraadt een oudere oorsprong. Bij de onderdorpel zijn de stijlen wel op de sponning van de dorpel gecontramald. In het kozijn vijf overhoeks geplaatste diefijzers, waarvan de middelste getordeerd. Achter de diefijzers een enkelruits raam, waarbij later, middels latten aan de binnenzijde een glassponning is gecreëerd.

De opkamer heeft een venster met een kozijn met luiksponning en een zestienruits schuifraam. Het venster heeft opgeklampte luiken, waarvan de spiegelklampen een omlijst paneelvlak vormen.

Rechts van de voordeur is een niet-historische buitenlamp aanwezig. Linksboven de voordeur is een gelast X-vormig anker met daar middenop een boutverbinding aanwezig. Deze trekstang behoort bij een waarschijnlijk in 1988 uitgevoerde herstelling, waarbij ook het metselwerk van hergebruikte steen boven het venster, links van de voordeur, ook tot

stand kwam. Andere herstellingen komen voor aan weerszijden van het kelderlicht.



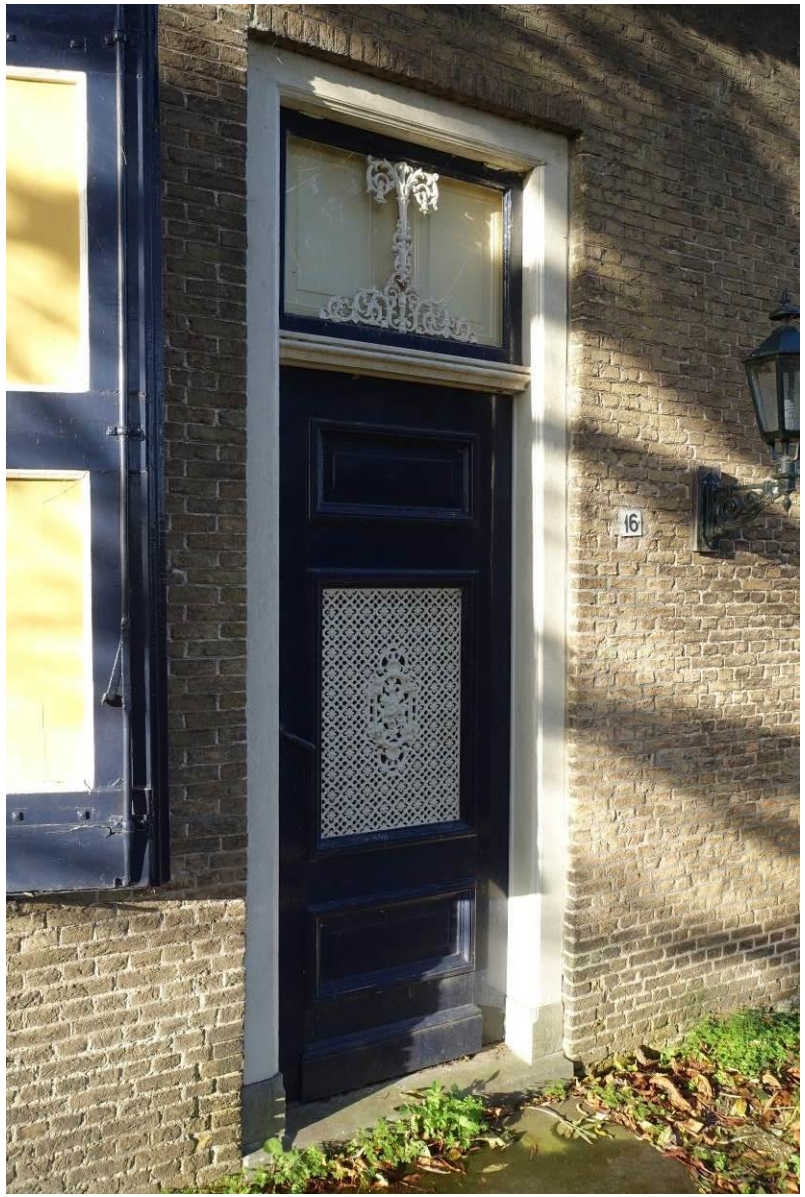
Overzicht van de voorgevel.



Linkerzijde voorgevel.



Detail onderzijde van één van de twee vensters, links van de voordeur.



Overzicht voordeuropening.



Detail onderzijde deur met hardstenen dorpel en neuten.



Bovenlicht met gietijzeren levensboom.



Vernieuwd metselwerk en toegevoegde trekstang met X-anker.



Rechterzijde voorgevel. De hoge vloer van de opkamer is goed afleesbaar aan de gevelankers.



Detail kelderlicht in de voorgevel.



Detail opkamervenster.

Zijgevels

Beide zijgevels hebben op de begane grond geen vensters. Op de verdieping sluiten de gevels met vlechtingen aan op de dakranden. Ter hoogte van de verdiepingsvloer en direct onder het dakoverstek zijn rechte gevelankers aanwezig.

De linker zijgevel heeft op de verdieping is in de linker zijgevel een venster met een kozijn met ojiefprofiel aanwezig. In het kozijn een vierruits schuifraam met een wat bredere middenroede met kraalprofiel. Luikwervels naast de onderzijde van het venster verraden dat hier eerder luiken aanwezig waren.

De rechter zijgevel heeft in het midden een kelderlicht met een zwaar uitgevoerd kozijn met middenstijl en luiksponningen (luiken ontbreken). In beide openingen is één overhoeks diefijzer aanwezig. Aan de binnenzijde enkelruits ramen, waarbij later, middels latten aan de binnenzijde, een glassponning is gecreëerd.

heeft een ouder kozijn met een middenstijl en luiksponningen. In de rechter opening is een vernieuwd tweeruits raam aanwezig. In de linker opening is vast glas met een middenroede in het kozijn geplaatst. Aan weerszijden van het kelderlicht komt vernieuwd metselwerk voor.



Detail verdiepingsvenster in de linker zijgevel van het voorhuis.



Overzicht linker zijgevel van het voorhuis.



Overzicht rechter zijgevel van het voorhuis.



Onderzijde rechter zijgevel met ter hoogte van het kelderlicht veel vernieuwd metselwerk.



Detail kelderlicht.



Detail verdiepingsvenster, waar in het oudere kozijn een vernieuwd raam en vastglas zijn aangebracht.

Achtergevel

De achtergevel van het voorhuis beperkt zich tot twee smalle stroken naast de gevels van het aansluitende achterhuis. Aan de linkerzijde is sprake van regelmatig metselwerk. De gevel heeft hier een lage gepleisterde plint.

Aan de rechterzijde zijn onder de dakrand twee rechte gevelankers aanwezig. Vanaf de dakvoet van het dak van het achterhuis loopt over de hele breedte van de gevel een ingehakte loodstrook, behorend bij een flauwhellend lessenaardak. Onder deze aansluiting zijn resten van pleisterwerk aanwezig. Ter hoogte van de opkamervloer is één anker zichtbaar. Aan de onderzijde is binnen het gepleisterde gevelvlak nog een dichtgemetseld kelderlicht herkenbaar.



Achtergevel van het voorhuis bij de linker zijgevel.



Achtergevel van het voorhuis bij de rechter zijgevel.

3.4.2 Gevels achterhuis

Linker zijgevel

De linker zijgevel is geheel voorzien van een lage gepleisterde plint. De gevel

De linker zijgevel van het achterhuis heeft geheel rechts, direct aansluitend op het voorhuis twee vensters met zwaar uitgevoerde kozijnen met een luiksponning. In de kozijnen schuiframen met drieruits bovenlichten en vernieuwde enkelruits onderramen. In de luiksponningen zijn houten voorzetramen aanwezig met een T-verdeling. De vensters hebben opgeklampte luiken, waarvan de spiegelklampen een omlijst paneelvlak vormen. De twee middelste luiken ontbreken. Onder deze twee vensters zijn recente herstellingen herkenbaar.

Links van de twee vensters volgt een deuropening met bovenlicht. Het recente kozijn is uitgevoerd met een duivejager en voorzien van een ongeprofileerde tussendorpel. Boven de dorpel is geel bewerkt glas aanwezig. In de deuropening een recente deur met aan de onderzijde een borstwering met geprofileerde verticale delen en aan de bovenzijde een negenruits glasopening met geel bewerkt glas. Twee recente bewerkte ijzeren consoles aan weerszijden van het bovenlicht behoorden bij een eerder luifeltje.

Links van de deur volgt eerst een vrij breed gesloten gevelvlak. Het resterende geveldeel heeft drie rechthoekige stalvensters met vernieuwde kozijnen met tweeruits ramen.

Opvallend is een reeks gaten in de bovenrand van de gevel. De gaten van ca. 13/13,5 x 15/16,5; h.oh. ca. 115 cm. zitten op regelmatige afstand en horen tot de oorspronkelijke opzet van het metselwerk. Daarbij werd het metselwerk waarschijnlijk rond balkkoppen of doorstekende balken gemetseld. De balkgaten komen niet overeen met de huidige balklaag binnen het achterhuis. Eveneens direct onder de dakrand een reeks rechte gevelankers.

Op de gevel zijn drie recente buitenlampen aanwezig.



Overzicht volledige linker zijgevel van het achterhuis.



Twee vensters, geheel rechts in de zijgevel. De bovenzijde van de gevel werd hier al in de vroege twintigste eeuw vernieuwd.



Deuropening met volledig vernieuwde invulling.



Links van de deuropening volgen een gesloten muurvlak en drie vernieuwde stalramen.



Muurveld tussen de twee rechter stalramen.



Linkerzijde van de linker zijgevel met twee vernieuwde stalramen.



Detail van de in de bovenzijde van de gevel aanwezige rechthoekige openingen.

Rechter zijgevel

Van de rechter zijgevel valt een aanzienlijk deel binnen het omstreeks 1910 tegen de gevel geplaatste zomerhuis.

Links van het zomerhuis wordt het grootste deel van de gevel ingenomen door de niet-historische samengestelde keukenpui met links een venster met ramen met een roedenverdeling en rechts een deuropening met bovenlicht.

Geheel links heeft de gevel een dichtgemetselde deuropening. Op een historische foto is zichtbaar dat zich eerder ter plaatse van de huidige buitendeur ook een losse deuropening bevond met links daarvan een wat lager geplaatst vensters.

Rechts van het zomerhuis heeft de rechter zijgevel van het achterhuis slechts één rechthoekig stalvenster met een vernieuwd kozijn met tweeruits raam. Van een tweede venster is direct tegen de achtergevel van het zomerhuis nog juist de dichtzetting zichtbaar. De dichtgemetselde opening is ook in het interieur van het zomerhuis herkenbaar.

Ook deze gevel heeft direct onder de dakrand een reeks rechthoekige gaten en enkele rechte gevelankers. Tegen de rechter gevelhoek zit een lange ankerstaaf met een knoop direct onder de muurplaat en een tweede op ca. 50 cm. boven het maaiveld.

Op deze gevel is één recente buitenlamp aanwezig.



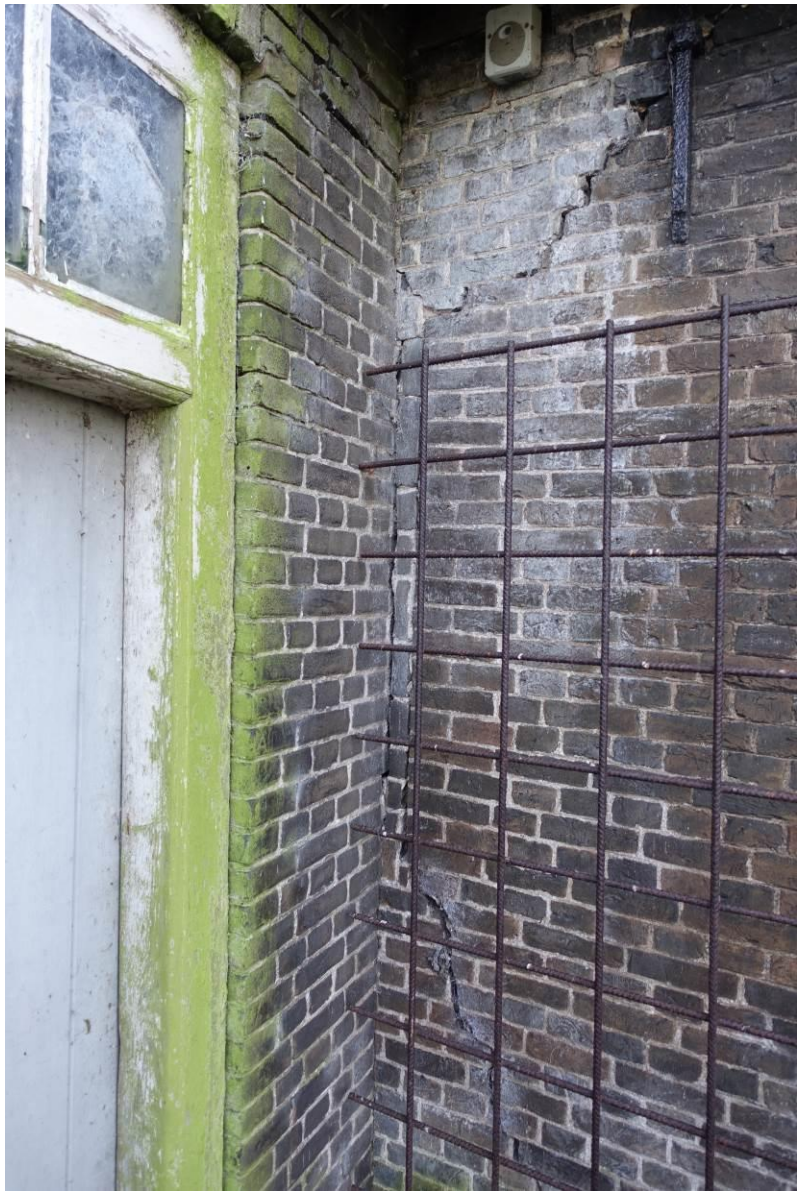
Rechter zijgevel ter hoogte van de keuken. Links van de recente pui is een dichtgezette doorgang onder een halfsteens rollaag herkenbaar.



Overzicht achterste deel van de rechter zijgevel.



Detail rechter achterhoek met onderzijde van de lange ankerstaaf.



Direct tegen de achtergevel van het zomerhuis is nog juist een smalle strook van een dichtgemetseld stalraam zichtbaar.

Achtergevel

Van de achtergevel is alleen de begane grond in metselwerk uitgevoerd. De gevel heeft een gepleisterde plint die tussen de gevelhoeken en de buitenste openingen wat hoger is, maar verder nauwelijks boven het maaiveld steekt.

De drie rechthoekige gevelopeningen kregen in 2002 hun huidige omvang. Zij vervangen drie kleinere enkele deuropeningen, voorzien van kozijnen met daarin naar binnen draaiende deuren. Boven de oorspronkelijke openingen resteerde nog een strookje metselwerk, terwijl de huidige openingen aan de bovenzijde direct op het houtwerk van het bovenste deel van de gevel aansluiten.

De buitenste twee openingen hebben eigentijdse kozijnen met vast glas. De middelste opening is breder en heeft twee deuren met grote ongedeelde glasopeningen. Tussen de openingen zijn twee rechte gevelankers en twee recente buitenlampen aanwezig.

Het bovenste deel van de gevel werd, in ieder geval wat betreft de thans zichtbare delen, in 2002 geheel vernieuwd en uitgevoerd met horizontale rabatdelen. In dit geveldeel in het midden een hoge opening met in het ongeprofileerde kozijn een zesruits bovenlicht en een enkelruits onderraam. Geheel links en rechts zijn rechthoekige vensters met ongeprofileerde kozijnen met zesruits ramen aanwezig. Behalve de toegepaste roedenverdeling hebben deze drie gevelopeningen geen historische detaillering.

De houten gevelbekleding sluit langs de dakranden af met een profiellijst.



Overzicht achtergevel van de boerderij.



Detail vernieuwde houten gevelbekleding en hierin aanwezige gevelopeningen.



Aansluiting met de rechter zijgevel, met op de hoek tegen de zijgevel een lang gevelanker.

3.5 GEVELS ZOMERHUIS

De gevels van het zomerhuis zijn gemetseld in kruisverband met machinale oranjerode baksteen van ca. 15,5/16 x 7,5/8 x 4/4,3 cm; 10-lagen = 48,5 cm. Wel komen in de verschillende gevels opvallende kleurverschillend voor, mogelijk door het gebruik van verschillende partijen stenen.

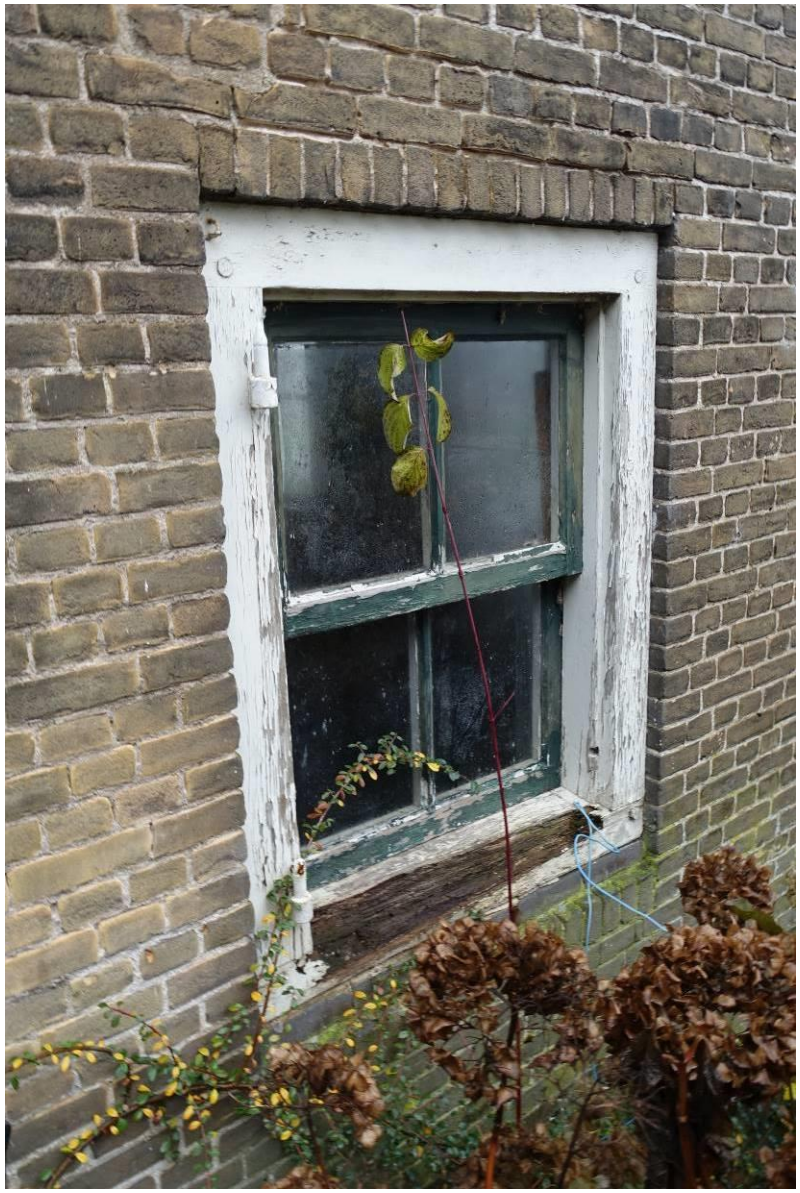
3.5.1 Voorgevel

Deze gevel sluit aan de linkerzijde koud aan op de oudere zijgevel van de boerderij. Het bovenste deel van de linker gevelhoek is bovenop de zijgevel van de boerderij gebouwd. De gevel heeft een opzet als tuitgevel, is voorzien van een gepleisterde plint en sluit af met een vernieuwde ongeprofileerde gepleisterde deklijst met daarop een zinken afdekking.. De lijst volgt de contouren van de schouders en tuit. Onder de deklijst is een strook metselwerk vernieuwd. Ter hoogte van de verdiepingsbalklaag en bij de aansluitingen van muurplaten, gordingen en nokgording zijn rechte gevelankers aanwezig.

De begane grond heeft iets rechts van het midden een vrij laag geplaatst venster onder een halfsteens rollaag. Onder het venster is een terugliggende platte laag met daaronder een halfsteens rollaag aanwezig. Het venster heeft een vrij zwaar kozijn met een luiksponning. In het kozijn is een vierruits schuifraam aanwezig. Op de verdieping is centraal een venster met driedelige opzet aanwezig. De twee zijlichten hebben een rechte afsluiting en het wat bredere middendeel sluit halfrond af, in alle gevallen met een halfsteens rollaag van helderrode baksteen. De opening heeft aan de onderzijde een gepleisterd lekdorpel. In de opening is een ongeprofileerd kozijn aanwezig. De beide zijlichten hebben een vast tweeruits raam. Het middendeel heeft een zesruits opzet met tweeruits schuivend onderraam.



Overzicht van de voorgevel van het zomerhuis.



Detail begane grondvenster.



Detail verdiepingsvenster.

3.5.2 Zijgevels

De bovenop de zijgevel van de boerderij geplaatste linker zijgevel heeft geen openingen. Ter plaatse van de twee spanten zijn rechte ankers aanwezig.

De rechter zijgevel van het zomerhuis grenst direct aan de langsliggende wetering. Ter hoogte van de begane grondvloer zijn links meerdere rechte gevelankers aanwezig. Bij het rechterdeel zijn twee, wat lager geplaatste X-ankers aanwezig. Deze zullen behoren bij onder het vloerniveau aangebrachte trekstangen. Ter hoogte van de verdiepingsvloer is bij het linkerdeel alleen direct naast de linker gevelhoek een anker aanwezig. Het rechterdeel daarentegen heeft vijf ankers, waarvan twee hoger doorlopen, met een tweede knoop ter hoogte van de muurplaat. In het midden van de gevel zit nog één anker op een iets lager niveau. Dat anker behoort bij een onderslagbalk. De gevel sluit af met een eenvoudige houten bakgoot op eenvoudige consoles van stripijzer.

Beneden de begane grondvloer zijn enkele ventilatiegaten aanwezig. De begane grond heeft drie identieke vensters, waarvan twee in de linker gevelhelft en één in de rechter gevelhelft. De vensters hebben gepleisterde lekdorpels en sluiten af met anderhalfsteens strekken van helderrode baksteen. In de openingen kozijnen met een luiksponning en rondom een profiellijstje langs het metselwerk. In de kozijnen zijn zesruits schuiframen aanwezig. De luiken zijn niet meer aanwezig.



Rechterdeel van de linker zijgevel van het zomerhuis.



Linkerdeel van de linker zijgevel van het zomerhuis.



Overzicht rechter zijgevel van het zomerhuis.



Detail rechter venster in de rechter zijgevel.



De twee vensters in het linkerdeel van de rechter zijgevel.

3.5.3 Achtergevel

De hoofdopzet van deze gevel vormt het spiegelbeeld van de voorgevel. Bij deze gevel bleef echter de oorspronkelijke ongeprofileerde gepleisterde deklijst behouden. Wel hebben reparaties aan de lijst en direct onderliggend pleisterwerk plaatsgevonden. De gevel is vanaf de onderzijde van het verdiepingsvenster gepleisterd.

De begane grond heeft rechts een deuropening onder halfsteens rollaag. In de opening een kozijn met kraalprofiel met een bovenlicht met vierruits verdeling en in het kozijn geplaatst glas. In de deuropening een vernieuwde opgeklampte deur. Onder het kozijn is een rollaag aanwezig.

Links op de begane grond een klein venster onder een halfsteens rollaag met aan de onderzijde een strookje pleisterwerk boven een halfsteens rollaag. Het pleisterwerk is voor de oorspronkelijke terugliggende platte laag aangebracht. In de opening een ongeprofileerd kozijn met een later ingevoegd enkelruits valraam. T.b.v. dit valraam zijn latten tegen de dagzijde van het kozijn aangebracht.

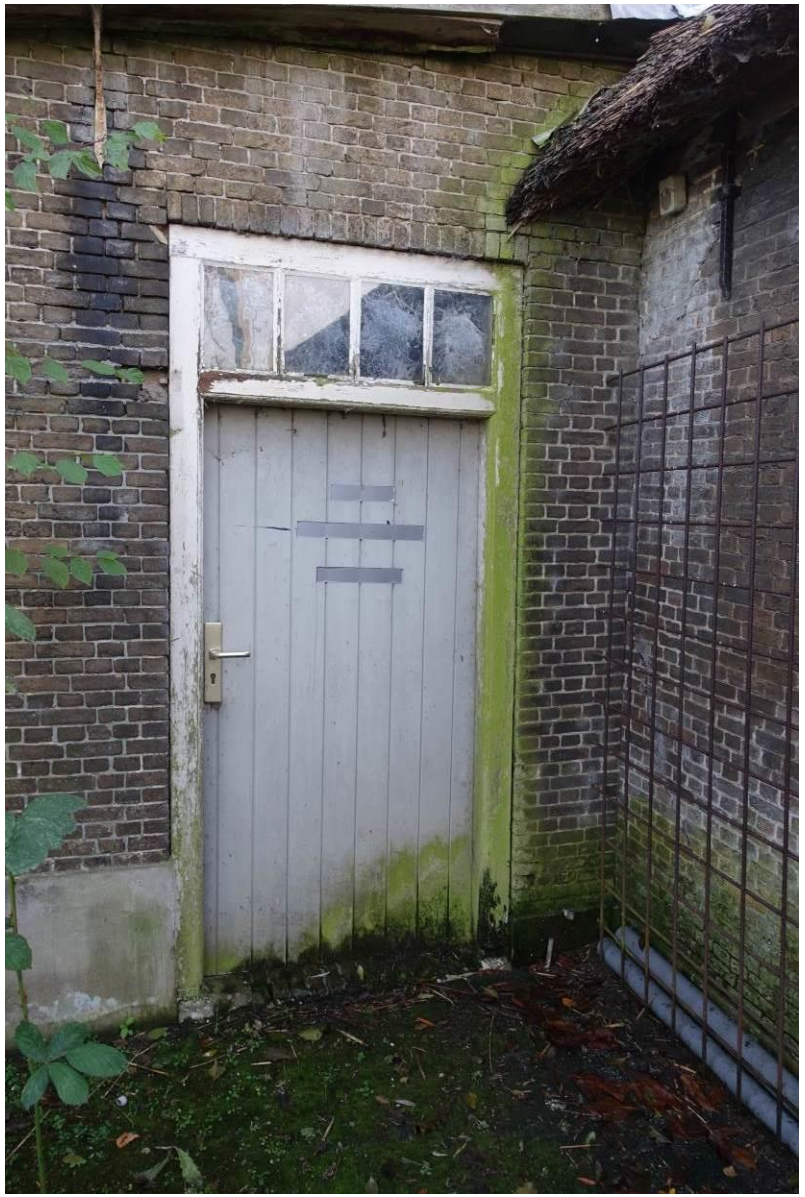
Op de verdieping bevindt zich een venster met gepleisterde lekdorpel. Het venster heeft een kozijn met luiksponning en een twaalfruits schuifraam. Luiken zijn niet meer aanwezig.



Bovenzijde van de achtergevel van het zomerhuis.



Overzicht achtergevel van het zomerhuis. De



Historisch kozijn met vernieuwde deur.



Historisch kozijn met later aangebracht valraam.



Detail verdiepingsvenster in de achtergevel.

3.6 INTERIEUR BOERDERIJ

3.6.1 Indeling

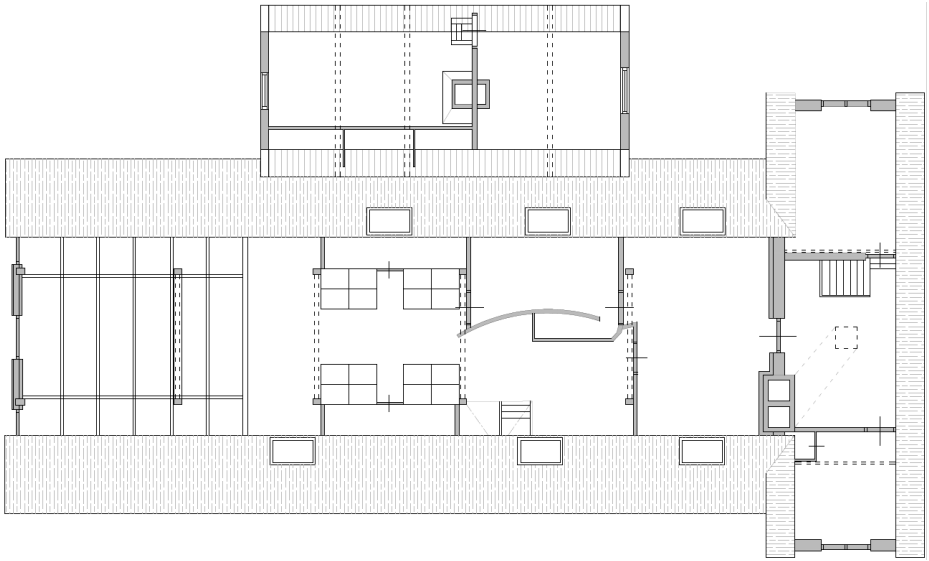
Het voorhuis heeft aan de linkerzijde een grote woonkamer. De in het midden van de voorgevel aanwezige voordeur komt uit in deze ruimte. Binnen het rechterdeel van het voorhuis bevindt zich de grotendeel boven het maaiveld gelegen kelder met daarboven de opkamer. De kelder is vanaf de achterzijde toegankelijk vanuit de binnen het achterhuis gelegen keuken. De opkamer is met een trapje naast de voorgevel toegankelijk vanuit de woonkamer. Achter dit trapje bevindt zich ook de met houten wanden afgescheiden trap naar de verdieping van het voorhuis.



Plattegrond van de begane grond en kelder, met rechts de voorgevel.

Binnen het achterhuis bevindt zich aan de linkerzijde direct achter de woonkamer een eetkamer die sinds 1988 een open verbinding heeft met de woonkamer. Achter de eetkamer bevindt zich een ruime, in 1988 aangelegde hal met een buitendeur in de linker zijgevel. Rechts naast de eetkamer ligt direct achter het voorhuis de keuken. Deze smalle ruimte is iets dieper dan de eetkamer. Het achterste deel van de keuken is iets breder en steekt daarmee achter de eetkamer. Aan de linkerzijde sluit de keuken hier aan op de grote hal. In de rechterwand heeft de keuken een buitendeur en een toegang tot het zomerhuis. Achter de keuken bevindt zich naast de rechter zijgevel een vanuit de keuken toegankelijke badkamer met links daarvan een vanuit de grote hal toegankelijk toilet.

Het achterste deel van het achterhuis is, behalve de binnen de ruimte aanwezige gebintstijlen, volledig ongedeeld.



Plattegrond van de verdieping.

Op de verdieping heeft het voorhuis twee aan beide zijgevels grenzende slaapkamers met daartussen een overloop met een trap vanaf de begane grond en een toegang naar het achterhuis door de brandmuur.

Het achterhuis heeft op de verdieping direct achter het voorhuis een grote slaapkamer over de hele breedte. Daarachter is aan de linkerzijde een overloop aanwezig en aan de rechterzijde een badkamer. Deze ruimtes worden door een halfhoge gebogen wand gescheiden. Daarachter volgt een open ruimte die is ingericht als kastenkamer. Daarnaast onder het linker dakvlak een technische ruimte. De kastenkamer heeft aan de achterzijde een galerij met zicht over de vide in het achterste deel van het achterhuis.

3.6.2 Afwerkingen en elementen

Kelder

De kelder heeft een vloer met grijze plavuizen van 22 x 22 cm in halfsteens verband. Langs alle wanden is een verhoging aanwezig, uitgevoerd in halfsteens verband met baksteen van 15/16,5 x 7,5 x 3,5 cm; 5-lagen = 22,5 cm. De verhoging heeft een afdekking van grijze plavuizen van 22 x 22 x 3,5 cm in halfsteens verband. Ter plaatse van de toegang is de verhoging lager, met een afdekking van steens rollagen met daartussen een dwarsgeplaatste laag.

Het halfsteens verband en de zeer 'nette' uitvoering van zowel de vloer als de verhoging doen vermoeden dat het restauratiewerk betreft. Daarbij werden dan wel historische materialen toegepast.

Boven de verhoging zijn de wanden gepleisterd. De twee vensters en de toegangsdeur sluiten zonder omlijsting aan op de gepleisterde dagkanten. Bij de toegangsdeur is sprake van een historisch kozijn met een recente vlakke deur. De vensters hebben historische kozijnen en ramen, maar de profilering van de ramen is gewijzigd.

Boven de kelder ligt de enkelvoudige eiken balklaag in het zicht. Tussen de balken is een recent plafond van gipskartonplaat aanwezig.



Overzicht kelder richting de rechter zijgevel.



Overzicht kelder richting de achterwand.



Toegangsdeur vanuit de binnen het achterhuis gelegen keuken.



Linkerwand van de kelder.



Voorwand van de kelder.



Detail keldervloer.

Woonkamer

De in het linkerdeel van het voorhuis gesitueerde woonkamer heeft een betonvloer met een recente kunststof afwerking. De voorgevel en linker zijgevel hebben een dunnen voorzetwand, waarschijnlijk ter dikte van het regelwerk van een eerdere bespanning. De achterwand is gepleisterd. De rechterwand is uitgevoerd in hout en wordt gevormd door de in 1988 met hergebruik van oudere delen gewijzigde ombouw van de verdiepingstrap en een historisch wanddeel rond de toegang tot de opkamer. Boven de woonkamer een uit 1988 daterend plafond van geprofileerde houten delen. In de verdeling van het plafond zijn nog wel de in 1988 verwijderde kastenwand tegen de linker zijgevel en de plaats van de eerdere gangwand afleesbaar.

De vensters en voordeur in de voorgevel hebben historische geprofileerde omlijstingen en vensterbanken. Het bovenlicht van de voordeur heeft historische gepaneelde binnenluiken.

De rechterwand van de woonkamer is uitgevoerd in hout. Het rechterdeel, met daarin de toegangsdeur tot de opkamer behoort tot de historische opzet en is uitgevoerd met brede verticale delen. In dit wanddeel een deurkozijn met forse geprofileerde omlijsting. In de opening een deur met twee panelen. Achter de deur bevindt zich een zeer steil trapje tussen houten wanden, met daarin opgenomen kastjes met opgeklampte deuren. Aan de bovenzijde van het trapje bevindt zich een iets eenvoudiger tweede deur met twee panelen. De wanden rond de trap naar de verdieping kwamen eerste opzet tot stand met de aanleg van de verdiepingstrap, vermoedelijk in het begin van de twintigste eeuw. Bij de restauratie in 1988 werden de huidige historische deuren uit twee gesloopte wanden in de al aanwezige wand herplaatst. Daarbij bleven van de oudere wand alleen hoger gelegen delen volledig intact. De herplaatste deuren betreft een tweevaks paneeldeur en een glasdeur met bovenlicht. De paneeldeur bevond zich tot 1988 tussen een vestibule en de woonkamer. De glasdeur bevond zich tussen de vestibule en een achterliggende gang. De glasdeur heeft een negenruits roedenverdeling met historisch glas. Dit betreft deels het rond 1900 zeer populaire mousselineglas. Het bovenlicht heeft straalsgewijs uitwaaierende ijzeren roeden en is ook voorzien van mousselineglas. Het is de vraag of dit bovenlicht oorspronkelijk ook boven deze deur was toegepast.

Tegen de achterwand van de woonkamer bevindt zich een zeer forse schouw met betegelde achterwand en een iets toelopende boezem met geprofileerde omlijsting op ojiefconsoles. Deze schouw bevindt zich wel op de plaats van de oorspronkelijke schouw, maar de huidige opzet is

geheel in 1988 tot stand gekomen en heeft waarschijnlijk weinig tot geen relatie met een hier eerder aanwezige schouw.



Zicht door de woonkamer richting de linker zijgevel.



Zicht op het waarschijnlijk in 1988 aangebrachte houten plafond.



Zicht door de woonkamer richting de rechterwand.



Overzicht voorwand.



De opzet van deze wand wijzigde in 1988 sterk. Daarbij werden de linker twee deuren herplaatst vanuit twee gesloopte wanden.



Het zeer steile opkamertrapje.



Zicht in één van de twee kastjes aan weerszijden van de toegang tot de opkamer.



Opkamer

De opkamer heeft een met recent tapijt afgewerkte houten vloer. De wanden zijn voorzien van voorzetwanden met plaatmateriaal. Boven de ruimte ligt de ongeprofileerde enkelvoudige balklaag in het zicht, met tussen de balken een plafond van gipskartonplaat.

Het venster in de voorgevel heeft een historische geprofileerde omlijsting en eenvoudige geprofileerde vensterbank. De toegangsdeur in de linkerwand heeft met hout betimmerde dagkanten met een duivejagerprofiel. Het deurkozijn heeft een klein kraalprofiel.



Overzicht voorwand van de opkamer.



Detail omlijsting en vensterbank van het venster in de voorgevel.



Linkerwand van de opkamer met de toegangsdeur vanuit de woonkamer.



Paneeldeur in de linkerwand van de opkamer.

Eetkamer

De in de linker voorhoek van het achterhuis gesitueerde eetkamer heeft een betonvloer met recente kunststof vloerafwerking. De wanden zijn gepleisterd en voorzien van een recente plint. Boven de ruimte ligt de enkelvoudige ongeprofileerde balklaag in het zicht, met tussen de balken een afwerking met gipskartonplaat. De balken zijn opvallend regelmatig, maar waarschijnlijk wel historisch.

De toegang in de achterwand heeft een recent kozijn met twaalfruits glasdeur. Onder het kozijn is wel een baksteen rollaag aanwezig, maar dit betreft waarschijnlijk restauratiewerk. De getoogde doorgang met bakstenen omlijsting kwam in 1988 in de huidige breedte en opzet tot stand ter vervanging van een deurkozijn. In de linkerwand zijn twee venster aanwezig met geprofileerde omlijstingen en vermoedelijk gereconstrueerde geprofileerde vensterbanken.

Tegen de achterwand bevindt zich een schouw, waarvan de kern en een houten bovenblad met afgeronde hoeken historisch zijn. De thans zichtbare betegelde achterwand, de bekledingen van de zijkanten, de ojiefconsoles en het natuurstenen bovenblad zijn later rond de historische delen aangebracht. De geprofileerde bovenlijst rond de boezem is mogelijk wel historisch.



Overzicht rechterwand van de eetkamer.



Overzicht voorwand van de eetkamer met in 1988 gemaakte doorgang naar de woonkamer.



Overzicht van de grotendeels nieuw afgewerkte schouw.



De onderzijde van het oudere bovenblad verraadt de oudere kern van de schouw.



Overzicht eetkamer richting de linker zijgevel.



Venster met omlijstingen in de linker zijgevel.

Keuken

De keuken heeft steenachtige vloer, afgewerkt met linoleum. De wanden hebben grotendeels een houten lambrisering met geprofileerde bovenlijst. Die afwerking behoort bij de renovatie in 1988 of werd nog later aangebracht, evenals de tegen de linkerwand geplaatste keuken met betegeld aanrechtblad. De bovenste delen van de wanden zijn vlak gepleisterd. Boven de ruimte ligt de ongeprofileerde enkelvoudige balkaag in het zicht met tussen de balken een afwerking met gipskartonplaten.

In de voorwand bevindt zich het historische kozijn van de keldertoegang. Dit sluit zonder omlijsting aan op de gepleisterde dagkanten. Alle overige kozijnen, ramen, binnendeuren en de buitendeur zijn in 1988 aangebracht en grotendeels historiserend uitgevoerd.



Overzicht keuken richting de achterwand.



Dit achter de eetkamer gelegen deel werd in 1988 aan de keuken toegevoegd.



Overzicht keuken richting de voorwand.



De keldertoegang met een historisch kozijn met vernieuwde vlakke deur.



Zicht door de in 1988 tot stand gekomen hal. De trap werd in 2002 toegevoegd.

Overige ruimtes begane grond achterhuis

Behalve de deels binnen ruimtes zichtbare enkelvoudige balklagen en delen van de gebintconstructie zijn alle afwerkingen en aanwezige wanden met daarin aanwezige binnendeuren in 1988 en 2002 tot stand gekomen. Daarbij is grotendeels een historiserend beeld nagestreefd.



Boven het voorste deel van de grote ongedeelde ruimte binnen het achterhuis is een plafond aanwezig.



Doordat in 2002 vloerdelen werden afgenomen is boven het achterste deel van het achterhuis een open vide ontstaan.



Beeld van de achter de keuken gesitueerde badkamer.

Verdieping voorhuis

Op de verdieping van het voorhuis zijn de beide tussenwanden, de kast in de linker slaapkamer en alle afwerkingen uitgevoerd in plaatmateriaal. Hoewel niet kan worden uitgesloten dat wanden in kern oudere delen bevatten lijkt hier in zijn geheel sprake van een indeling die niet eerder dan de tweede helft van de twintigste eeuw tot stand is gekomen. Alleen het niveauverschil ter plaatse van de opkamer en de deels zichtbare constructies behoren tot de historische opzet. De vloeren hebben recente afwerkingen met vloerzeil en tapijt.

Het venster in de linker zijgevel heeft een zeer eenvoudige geprofileerde omlijsting en ongeprofileerde vensterbank. Het venster in de rechter zijgevel sluit zonder omlijstingen aan op de gepleisterde dagkanten.

In de brandmuur is een historisch kozijn met opgeklampte deur aanwezig.

De opvallend forse balustrade met uitgezaagde balusters en een brede geprofileerde bovenlijst, welke aanwezig is rond het trapgat, werd waarschijnlijk in 1988 van elders herplaatst en enigszins op de huidige locatie aangepast.



De linker slaapkamer, gezien richting linker zijgevel.



De linker slaapkamer, gezien richting de overloop.



Venster in de linker zijgevel.



Detail recente kast in rechter achterhoek linker slaapkamer.



Overzicht rechter slaapkamer, gezien richting de overloop.



Overzicht linker slaapkamer, gezien richting de rechter zijgevel.



Detail venster in de rechter zijgevel.



Linkerwand van de overloop.



Achterwand van de overloop met historische deur naar het achterhuis.



Rechterwand van de overloop met hoger gelegen toegang tot de boven de opkamer gelegen rechter slaapkamer.



Detail van de opvallend zwaar en rijk uitgevoerde balustrade rond het trapgat.

Verdieping achterhuis

De verdieping van het achterhuis werd pas in 2002 bij de woonfunctie gevoegd en behoudens de grotendeels zichtbare historische constructies dateren alle binnenwanden en afwerkingen uit 2002.



Interieurbeeld van de voorste ruimte op de verdieping van het achterhuis, gezien richting de achterwand.



Zicht vanuit de 'kastenkamer' richting de overloop (rechts) en badkamer.



Zicht vanaf de galerij van de 'kastenkamer' richting de achtergevel en hier in 2002 gecreëerde vide.

3.7 INTERIEUR ZOMERHUIS

Het interieur van het zomerhuis bestaat zowel op de begane grond als de verdieping uit een voor- en achterkamer. Op de begane grond is de voorkamer toegankelijk vanuit de binnen het achterhuis van de boerderij gelegen keuken. De achterste ruimte is thans alleen vanuit de voorkamer toegankelijk, maar heeft eerder een toegang gehad vanuit het achterhuis van de boerderij. Deze ruimte heeft een buitendeur in de achtergevel.

De achterste ruimte op de verdieping is toegankelijk via een trapje vanuit de achterste ruimte op de begane grond. De voorste ruimte is vervolgens toegankelijk vanuit de achterste ruimte.

Voorkamer begane grond

De voorkamer heeft een deels historische houten vloer. De wanden zijn, met uitzondering van de achterwand, gepleisterd en niet (meer) voorzien van een plint. Bij de achterwand is alleen een smal deel aan de linkerzijde gepleisterd. Boven de ruimte ligt de enkelvoudige balklaag met geprofileerde balken en de bijbehorende oorspronkelijke vloerdelen in het zicht. Onder de huidige groene afwerking lijkt op zowel de balken als de vloerdelen een houtimitatie aanwezig.

De vensters in de voorgevel en rechter zijgevel sluiten met kleine profiellijstjes aan op de gepleisterde dagkanten. Bij het venster in de voorgevel is aan de onderzijde nog een vlakke lijst aanwezig. Bij de vensters in de zijgevel zijn vensterbanken verdwenen. Het latere deurkozijn in de linkerwand sluit zonder omlijstingen aan op de gepleisterde dagkanten.

De achterwand heeft in het gepleisterde linkerdeel een deurkozijn met geprofileerde omlijsting met daarin een tweevaks paneeldeur. Het resterende deel van de achterwand valt binnen een oorspronkelijke opzet met twee vaste kasten met omlijste kozijnen met paneeldeuren met daartussen een schouw. De schouw heeft geheel vernieuwde sobere afwerkingen en ook van de kern moet in ieder geval een deel zijn vernieuw, gezien de toepassing van kalkzandsteen rond een asbest kanaal. De wanddelen rond de kastdeuren bestaan uit brede verticale houten delen met een houtimitatie. Daarbij heeft de strook ter hoogte van de balklaag een meer ‘gesponsd’ motief dat meer lijkt op wortelnotenhout. Langs de onderrand van deze strook is een donker biesje aangebracht. De afwerking met houtimitatie is op enkele plaatsen ook herkenbaar onder de huidige afwerkingen van de drie deuren en omlijstingen. Dit betekent dat alle houtwerk in eerste instantie was voorzien van een houtimitatie. De kasten hebben nog deels hun oorspronkelijke plankdragers tegen de zijwanden, maar de legplanken (voor zover nog aanwezig) zijn recent.



Linkerwand van de voorkamer in het zomerhuis.



Rechterwand van de voorkamer in het zomerhuis.



Overzicht achterwand. De linker deur biedt toegang tot de achterste ruimte.



Detail schouw met vernieuwde afwerkingen.



Beeld van de houten wand met een houtimitatie. Deze is ook herkenbaar achter de huidige afwerkingen van de deuren.



Kastinterieur linker kast.



Kastinterieur rechter kast.



Detail venster in de voorgevel.



Overzicht voorwand van de opkamer.

Achterste ruimte begane grond

De achterste ruimte heeft een geheel ander karakter dan de als woonruimte dienende voorkamer. De achterste ruimte heeft een vlakke cementvloer op een bakstenen onderlaag. De wanden zijn vlak gepleisterd met een donkerder geschilderde lambrisering. De enkelvoudige balklaag is hier ongeprofileerd en ongeschilderd.

Het kozijn van het venster in de rechter zijgevel sluit met een klein profiellijstje aan op het pleisterwerk. Onder dit venster is nog wel een geprofileerde vensterbank aanwezig. De toegangsdeur in de voorwand sluit ook met een klein profiellijstje aan op het pleisterwerk. De deur in de achtergevel heeft geen omlijsting. De deuropening met opgeklampte deur in de linker wand betreft een latere toevoeging, evenals de gehele opzet van de met gasbeton blokken opgebouwde toiletruimte in de rechter achterhoek. Hierbij werd wel een wat oudere Bruynzeel paneeldeur herplaatst.

Tegen het midden van de voorwand bevindt zich een forse schouw met een rechte boezem met aan de onderzijde een boezembalk met geprofileerde bordenlijst. Binnen de stookopening bevindt zich een later ingevoegd rookkanaal van machinale baksteen. Aan de rechterzijde wordt de boezem ondersteund door een gepleisterde zijwand. Aa de linkerzijde rust de boezem op een in schoon metselwerk uitgevoerde broodoven. Deze heeft in de naar de ruimte gerichte zijde een halfsteens rondboog opening. Daarboven, in de naar de schouw gerichte zijde een getoogd ijzeren ovendeurtje. De oven is gemetseld in kruisverband met rode machinale baksteen van 13/14 x 7 x 4 cm; 10-lagen = 48,5 cm.

Boven de oven bevindt zich de rechte steektrap naar de verdieping achter een eenvoudige houten wand met opgeklampte deur. Het onderste deel van de trap bestaat uit een los tegen de oven geplaatste rechte steektrap.

Bijzonder element binnen de ruimte is de vlak bij de schouw geplaatste kookpot van het merk Muvero. Deze grotendeels uit aluminium vervaardigde ketel heeft een inhoud van 85 liter en kon worden gebruikt voor het koken van veevoer of om was te koken. De kookpot dateert waarschijnlijk tussen 1949 en 1957.



Overzicht achterste ruimte richting de achtergevel. Rechts de later ingevoegde toiletruimte.



Overzicht voorwand van de achterste ruimte.



Zicht in de schouw met daarin gebouwd rookkanaal.



Broodoven tussen de schouw en de rechter zijgevel.



IJzeren ovendeur.



Zicht in de ovenruimte.



Overwelfde ruimte onder de oven.



Overzicht rechterwand van de achterruimte.



Detail geprofileerde vensterbank van het venster in de rechter zijgevel.



Detail van de Muvero kookpot.

Verdieping zomerhuis

De verdieping van het zomerhuis is uiterst sober uitgevoerd en omhullingen bestaan hoofdzakelijk uit de ongeschilderde constructies en betimmeringen van de dakvlakken. De gevels zijn gepleisterd. De vensters hebben zeer eenvoudige vlakke omlijstingen. Wel zijn bij het venster in de voorgevel twee houten rails aanwezig, waartussen twee vlakke houten panelen konden schuiven om het venster te kunnen afsluiten. De luiken zijn nog aanwezig.

In de tussenmuur is een eenvoudig kozijn met opgeklampte deur aanwezig. Tegen de achterzijde van deze muur bevindt zich het forse rookkanaal van de schouw in de achterruimte. Tegen de voorzijde van de muur bevindt zich het kleinere, wat versleepte rookkanaal van de schouw in de voorkamer.

In de achterste ruimte is onder het linker dakvlak een houten wand met twee dubbele opgeklampte deuren en één enkele opgeklampte deur aanwezig. Binnen de afgescheiden ruimtes was eerder een vloer op ca. 20 cm. hoogte aanwezig. Dat is laag voor een bedstede, maar een gebruik als bedstede kan ook niet worden uitgesloten. Later zijn de ruimtes als bergruimte gebruikt, getuige verschillende houten ophanghaken en een hangstang. Aansluitend op de achtergevel missen enkele delen van de wand en één deur is hier uitgenomen (maar nog wel aanwezig). Rond het trapgat is een eenvoudige oorspronkelijke balustrade aanwezig.



Voorwand van de voorste ruimte op de verdieping van het zomerhuis.



Achterwand van de voorste ruimte, met een licht versleept rookkanaal.



Achterwand van de achterste ruimte op de verdieping van het zomerhuis.



Voorwand van de achterste ruimte.



Trapgat met eenvoudige balustrade.



Houten wand met opgeklampte deuren in de achterste ruimte onder het linker dakvlak

3.8 GEVELS SCHUUR

3.8.1 Voorste bouwdeel

De gevels van het voorste bouwdeel zijn gemetseld in kruisverband met roodbruine handvorm baksteen van ca. 16,5 x 8 x 4 cm; 10-lagen = 45,5 cm. Dat formaat komt nagenoeg overeen met het aan de gevels van het achterhuis van de boerderij toegepaste baksteenformaat. Het metselwerk heeft grotendeels het oorspronkelijke, maar zeer sterk teruggesleten voegwerk met een daggestreep.

De top van de voorgevel is uitgevoerd met brede rabatdelen. Van de vroegere achtergevel was de top ook in hout uitgevoerd, maar deze gevel valt thans binnen het in 1915 toegevoegde tussenlid.
Alle gevels hebben ter hoogte van de verdiepingsbalklaag een reeks rechte ankers.

Voorgevel

De voorgevel heeft een symmetrische opzet met op de begane grond alleen in het midden één rechthoekig venster onder een halfsteens rollaag. Onder het venster een terugliggende platte laag met daaronder een halfsteens rollaag. In de opening een historisch kozijn met vernieuwde onderdorpel. Het kozijn heeft aan de buitenzijde een sponning, waarin een niet-oorspronkelijk uitzetraam is geplaatst. Het raam heeft aan de bovenzijde drie ruiten en aan de onderzijde twee hoge ruiten. Het kozijn heeft ook aan de binnenzijde een sponning. Mogelijk was een oorspronkelijk raam aan de binnenzijde geplaatst en waren aan de buitenzijde luiken aanwezig.

Centraal in de houten topgevel bevindt zich een zolderluikopening met bovenlicht. Boven de opening zijn uitgezaagde rabatdelen onder een hoek toegepast om zo het beeld van een ellipsvormige ontlastingsboog weer te geven. Onderin de opening zijn vernieuwde opgeklampte luiken van kraaldelen aanwezig. Daarboven een uitspringende rechthoekige tussendorpel met daarboven een halfrond vierruits bovenlicht met spaakroeden.

De windveren sluiten aan de bovenzijde aan op een vernieuwde vaasvormig uitgezaagde vlakke bekroning.



Voorgevel van het schurencomplex.



Detail venster in de voorgevel.



Detail windveer.



Middendeel topgevel met karakteristieke ellipsboog boven de rondboogopening.

Linker zijgevel

De dicht aan de erfgrens staande linker zijgevel heeft een zeer gesloten karakter, mede doordat één van de eerdere vensters werd dichtgemetseld.

De gevel heeft dicht bij de vroegere achtergevel een later ingevoegd rechthoekig venster met een kozijn met middenstijl. In de luiksponningen is vast glas met glaslatten bevestigd. De luikduimen op de kozijnstijlen herinneren nog aan de oorspronkelijke opzet.

Rechtsonder dit venster bevindt zich direct boven het maaiveld een lage dichtgemetselde opening onder een halfsteens rollaag.

In het rechterdeel van de gevel bevindt zich een vrij laag geplaatst kozijn met opgeklampt luik onder een halfsteens rollaag. Onder het luik is niet de gebruikelijke terugliggende laag toegepast, maar een iets achterover hellende steens rollaag. Op het luik zijn historische gehengen aanwezig. Een tweede, waarschijnlijk vergelijkbare opening, bevindt zich ter hoogte van de in de achterste binnenruimte aanwezige grup, maar deze opening is door de aanwezige klimopbegroeiing aan exterieurzijde niet zichtbaar.

Aan de rechterzijde van de gevel is nog een dichtgemetselde rechthoekige vensteropening onder een halfsteens rollaag aanwezig. Onder de dichtzetting is een halfsteens rollaag aanwezig. De hier vermoedelijk oorspronkelijk ook aanwezige terugliggende laag werd verwijderd.



Overzicht linker zijgevel van het voorste bouwdeel.



Dichtgemetseld venster.



Laag in de gevel geplaatst mestluik.



Een tweede mestluikje, ter hoogte van de grup in de achterste schuurruimte, is aan het exterieur nauwelijks herkenbaar.



Later ingevoegd venster. Rechtsonder het venster is direct boven het maaiveld een dichtgezette opening herkenbaar.

Rechter zijgevel

De naar de boerderij gerichte rechter zijgevel heeft een behoorlijk onregelmatige opzet door een reeks gevelopeningen van sterk wisselende opzet en omvang. Daarvan behoort een deel tot de oorspronkelijke gevelopzet, maar is ook een deel later ingevoegd.

Links bevindt zich een grote oorspronkelijke dubbele deuropening onder een halfsteens rollaag. In de opening een zwaar kozijn met dubbele opgeklampte deuren met een kraalprofiel en vernieuwde weldorpels. Op de deuren zijn oorspronkelijke gesmede gehengen aanwezig.

Rechts van de dubbele deuropening, en direct tegen de tussenmuur in het interieur bevindt zich een enkele deuropening onder een halfsteens rollaag. In de opening is een kozijn met een ojiefprofiel aanwezig. In het kozijn een geprofileerde tussendorpel met daarboven een tweeruits bovenlicht. Onderin het kozijn een als boven- en onderdeur uitgevoerde deur. Daarvan is het vrij lage onderste deel wat jonger en uitgevoerd met smallere delen met aan de interieurzijde een kraalprofiel. De bovendeur is waarschijnlijk het bovenste deel van de oorspronkelijke deur, die direct onder de middenklamp werd afgezaagd.

Direct rechts van de tussenmuur in het interieur volgt een lagere, later ingehakte deuropening. In de opening een ongeprofileerd kozijn met vlakke opgeklampte deur.

Direct rechts van deze deuropening een vrij laag geplaatst oorspronkelijk venster onder een halfsteens rollaag. Onder dit venster een terugliggende platte laag met daaronder een halfsteens rollaag. In de opening een kozijn met in een buitensponning geplaatst tweeruits raam. Dit raamtype zal oorspronkelijk ook in de zijgevels van het achterhuis van de boerderij aanwezig zijn geweest.

Rechts van dit venster loopt een horizontale aftekening ter hoogte van ongeveer twee baksteenlagen. Mogelijk heeft hier een laag bouwdeel met lessenaardak op de gevel aangesloten. De aftekening eindigt bij de rechter deuropening.

Boven het venster is een ingeboet vlak van wat gelere baksteen aanwezig, waarvan de afmetingen globaal overeen komen met de afmetingen van het venster. Mogelijk bevond zich hier oorspronkelijk een tweede venster of was een luik aanwezig. In de rechter bovenhoek van de dichtzetting is een kleine opening onder halfsteens segmentboog aanwezig. Vermoedelijk betreft het de toegang tot een binnen de schuur gesitueerde kippenren. Langs de gevel moet dan een ‘loopplank’ hebben gelopen.

Geheel rechts in de gevel een deuropening, waarvan het onderste deel oorspronkelijk is, maar de bovenste delen van de dagkanten zijn gehakt. Boven de opening is ook geen afsluitende rollaag aanwezig. In de opening een omgevormd kozijn met aan de buitenzijde een sponning. Op de linker kozijnstijl zijn duimen aanwezig en op de rechter kozijnstijl een ‘neusje’ voor een klinkstel. De huidige vlakke opgeklampte deur draait aan binnen.



Overzicht rechter zijgevel van het voorste bouwdeel, vanaf de verdieping van de boerderij.



Overzicht van de gevel op maaiveldniveau.



Dubbele inrijdeuren aan de linkerzijde in de gevel.



Gevelopeningen in het middendeel. De middelste deur werd later ingevoegd. Boven het venster zijn een dichtzetting en 'kippendeurtje' zichtbaar.



Oorspronkelijk stalraam, zoals waarschijnlijk eerder ook in de boerderij aanwezig.



Later verhoogde deuropening, geheel rechts in de gevel.

3.8.2 Achterste bouwdeel

De gevels van het achterste bouwdeel zijn gemetseld in kruisverband met rode machinale baksteen van 14/15,5 x 7/7,5 x 4,2/4,5 cm; 10-lagen = 53 cm.

Zijgevels

Beide zijgevels hebben ter hoogte van de verdiepingsbalklaag een reeks rechte ankers, waarvan de ankers ter plaatse van de kapspanten langer zijn, met een tweede knoop ter hoogte van de blokkeels. Eveneens ter hoogte van de balklaag bevinden zich in de zijgevels ook rechthoekige ventilatieopeningen onder halfsteens rollagen. In de openingen zijn gietijzeren roosters aanwezig.

De linker zijgevel heeft vijf getoogde, vrij hoog geplaatste vensteropeningen. Daarvan hebben de rechter vier dezelfde afmetingen. Onder de rechter drie openingen zijn recente dichtzettingen aanwezig. De dichtgemetselde openingen werden eerder juist uitgehakt ter vergroting van de oorspronkelijke openingen. Alle invullingen zijn verwijderd, waarbij veel schade aan de dagkanten is ontstaan.

De meest linker getoogde opening is iets lager en sluit af met een halfsteens rollaag van rode steen. Deze opening heeft een bakstenen lekdorpel. In de opening een ijzeren stalraam met meerruits geometrische verdeling.

Rechts van het meest linker venster bevindt zich een rechthoekig venster. Hiervan lijken de beide dagkanten oorspronkelijk, maar de halfsteens rollaag is vernieuwd. De gepleisterde lekdorpel onder de opening is

grotendeels weggehakt. In de opening een recent kozijn met enkelruits uitzetraam.

De rechter zijgevel vormt wat betreft de hoofdopzet het spiegelbeeld van de linker zijgevel, met ook hier vijf getoogde vensters, waarvan de rechter iets lager is en nog een invulling met een ijzeren stalraam heeft. Wel is de bakstenen lekdorpel van dit venster weggehakt. Links van dit venster een rechthoekig venster met gepleisterde lekdorpel en vernieuwde invulling.

Bij de vier linker getoogde vensters zijn ook weer de invullingen verwijderd, waarbij veel schade aan de dagkanten is ontstaan. In plaats van de bij de linker zijgevel aanwezige dichtzettingen onder deze vensters zijn bij de twee linker vensters en het rechter venster dichtzettingen rechts naast de openingen aanwezig. Het middelste venster valt grotendeels binnen de recente rechthoekige dichtzetting van een oorspronkelijke hoge deuropening. Het venster werd meteen bij het dichtmetselen van de deuropening aangebracht.



Overzicht rechter zijgevel van het achterste bouwdeel.



Aanzicht linkerdeel van de rechter zijgevel, met dichtzettingen rechts naast de vensters.



Rechterdeel van de rechter zijgevel. Het linker venster is in een dichtgezette deuropening aangebracht.



Overzicht linker zijgevel van het achterste bouwdeel.



Detail van één van de uitgebroken vensters. Een eerdere vergroting aan de onderzijde werd later weer dichtgemetseld.



Links een geheel oorspronkelijk getoogd venster. Van het rechter venster werden de rollaag en de invulling vernieuwd. De lekdorpels is afgehakt.

Achtergevel

Van de achtergevel is de rechter helft vervangen door een invulling met kalkzandsteen blokken. Die invulling ligt achter het gevelvlak en was waarschijnlijk bedoeld als binnenblad voor een spouwmuur. Aan de rechterzijde sluit de recente invulling aan op de dagkant van een eerdere deuropening die bij de invulling niet werd toegepast. In het midden van de gevel sluit de recente invulling aan op een strook vernieuwd metselwerk rond de rechterzijde van een dubbele getoogde deuropening. Een eerdere invulling binnen deze opening is verwijderd, waarbij de oorspronkelijke dagkanten aan de linkerzijde ernstig beschadigd zijn geraakt. Boven deze dubbele deuropening is op de verdieping een hoge rechthoekige opening aanwezig. De linkerzijde van de opening sluit aan op het historische metselwerk en dit betreft een oorspronkelijke dagkant. De huidige invulling is echter recent en bestaat uit een opgeklampte deur met een tweeruits bovenlicht. Geheel links in de gevel is tot slot nog een oorspronkelijke deuropening aanwezig met eveneens een geheel vernieuwde invulling. Een deur is hier niet meer aanwezig. De bovenzijde van het kozijn is uitgevoerd als tweeruits bovenlicht.



Overzicht achtergevel.

3.8.3 Tussenlid

De linker zijgevel van het tussenlid heeft een weinig samenhangende afwerking met brede gepotdekselde delen. Aan de linkerzijde is een deels afgetimmerd tweeruits raam aanwezig in een verder met gepotdekselde delen gedichte deuropening.

Van de rechter zijgevel van het tussenlid is het onderste deel uitgevoerd met vrij smalle gepotdekselde delen. Het bovenste deel is uitgevoerd met rabatdelen.

Aan de linkerzijde is een deuropening met vrij recente opgeklampte deur aanwezig.



Rechter zijgevel van het tussenlid.



Linker zijgevel van het tussenlid.

3.9 INTERIEUR SCHUUR

3.9.1 Voorste bouwdeel

Bestaat uit twee vrijwel even grote, onderling niet verbonden ruimtes. De voorste ruimte heeft gepleisterde wanden en een vloer van recente betontegels. Het in de linker zijgevel aanwezige mestluik wijst erop dat ook deze ruimte oorspronkelijk als stal in gebruik was. Binnen deze ruimte zijn geen verder bijzonderheden aanwezig.

De achterste ruimte heeft een betonvloer met in het voorste deel een voergoot, koestand en grup. Boven de voergoot is tussen de zijgevels een balk aangebracht voor het vastzetten van de koeien. Op de vloer zijn de ogen van de verticale kettingen, waaraan de koeien werden vastgezet, nog aanwezig.

Ter hoogte van de grup is in de linker zijgevel een mestluik aanwezig.

Alle verder binnen de ruimte aanwezige houten stellingen zijn recent en van ondergeschikt belang.

De verdieping is ongedeeld en heeft behalve de in de ruimte aanwezige spanten geen bijzonderheden.



Overzicht voorste ruimte, richting de linker zijgevel.



Overzicht achterste ruimte, richting de linker zijgevel.



Idem, richting de rechter zijgevel.



Idem, richting de rechter zijgevel.



Overzicht van de voergoot (links), koestand en grup in de achterste ruimte.



Overzicht van de ongedeelde verdieping van het voorste bouwdeel.

3.9.2 Tussenlid

Het tussenlid kent slechts één ongedeelde ruimte. Deze is toegankelijk vanuit het achterste bouwdeel. In de achterwand is een afgeplaat venster aanwezig. De voorwand heeft direct naast de rechter zijgevel een met eenvoudige witte tegels betegeld vlak



Overzicht tussenlid richting de rechter zijgevel.



Overzicht tussenlid richting de linker zijgevel.



Overzicht voorste ruimte richting de voorgevel.

3.9.3 Achterste bouwdeel

De begane grond is door één tussenmuur in twee ruimtes verdeeld, waarvan de voorste wat dieper is. De ruimtes hebben betonvloeren en gepleisterde wanden. Behalve de binnen de ruimte geplaatste standvinken zijn geen elementen aanwezig.

De verdieping is ongedeeld en heeft behalve de in de ruimte aanwezige spanten geen bijzonderheden.



Overzicht achterste ruimte richting de linker zijgevel.



Overzicht verdieping van het achterste bouwdeel, gezien richting de achtergevel.

3.10 HOOIBERG

De huidige hooiberg is in zijn geheel vernieuwd, waarschijnlijk kort na het midden van de twintigste eeuw.

De zeshoekige hooiberg heeft drie, naast het midden van de kapzijden geplaatste betonnen bergroeden met op elke roede in iets verdiepte letters de fabrikant: J. Bierhorst uit Bodegraven. De roeden hebben een vierkante doorsnede, met vanaf ca. 1 meter hoogte iets afgeschuinde hoeken. Aan de bovenzijde sluiten de roeden af met een zadeldakvorm. Direct daaronder is een rechthoekige sparing aanwezig met daarin een ijzeren wiel t.b.v. de ophanging van de bergkap aan staalkabels.
De staalkabels zijn middels een ijzeren ophangoog verbonden met de onderregel van de kapconstructie. De andere kabeleinden zijn verbonden met de aan de roeden bevestigde lier met een wormwiel, dwarstandwiel, vertraging en kabeltrommel.
De kapconstructie bestaat uit een rechthoekige onderregel. Vanaf de onderregel lopen de zes hoekkepers naar een zeshoekige makelaar. Tussen de hoekkepers zijn de op drie niveaus de iets lichtere gordingen gespijkerd. Over de gordingen liggen rechthoekige sporen. Verschillende delen van de sporen zijn versterkt.

Vanaf de middelste gording zijn nog grotendeels de oorspronkelijke brede leilatten aanwezig. Deze zijn wat dichter bij elkaar geplaatst in verband met de beperkte afmetingen van de (inmiddels niet meer aanwezige) asbest leien. De onderste delen van de dakvlakken hebben latten die met het aanbrengen van de huidige dekking van golfplaten zullen zijn aangebracht.



Overzicht achterzijde van de hooiberg.



Detail bergroede met hieraan aanwezige lier en kabeltrommel.



Detail opschrift fabrikant J. Bierhorst uit Bodegraven op bergroede.



Overzicht kapconstructie, met bij het bovenste deel nog de oorspronkelijke leilatten.



Overzicht voorzijde van de hooiberg.



4 CULTUURHISTORISCHE WAARDENBEPALING

4.1 BOUW- EN ARCHITECTUURHISTORISCHE WAARDEN

Op de locatie van boerderijcomplex Langehof is in ieder geval in de zeventiende eeuw al bebouwing te verwachten. De vroegste delen van de huidige boerderij dateren echter uit de achttiende eeuw. Dat betreft het voorhuis, dat wat betreft de hoofopzet en het exterieur vrij goed bewaard bleef en hoge bouw- en architectuurhistorische waarde heeft. Het achterhuis werd vermoedelijk rond het midden van de negentiende eeuw iets uitgebreid en voorzien van de huidige gevels. Hier bleef de hoofdvorm bewaard, maar de constructie werd bij een ingrijpende verbouwing rond 1910 gewijzigd. Zowel de vroegste opzet als de in 1910 tot stand gekomen gebintconstructie hebben hoge bouw- en architecuurhistorische waarde. Invullingen van gevelopeningen werden, op twee vensters in de linker zijgevel na, geheel vernieuwd maar hebben deels wel enige architectuurhistorische waarde omdat de op de oorspronkelijke opzet gebaseerde invulling bijdraagt aan de beleefbaarheid van de oorspronkelijke opzet.

Bijzonder onderdeel van het complex is het voor dit gebied karakteristieke, in 1910 aangebouwde zomerhuis. Hoewel de bouwkundige conditie van dit bouwdeel matig is, bleven het exterieur, constructies en delen van het interieur vrij goed bewaard. Deze delen hebben hoge bouw- en architecuurhistorische waarde.

Binnen het erf is verder een schurencomplex aanwezig dat in twee hoofdfasen omstreeks 1850 en 1910 werd gebouwd. Vooral het voorste deel heeft weliswaar verschillende wijzigingen ondergaan, maar met name wat betreft de hoofdopzet en gevels behield de deze schuur zijn oorspronkelijke karakter. Een deel van gevelopeningen is ook nog oorspronkelijk. Deze delen hebben hoge bouw- en architectuurhistorische waarde.

Voor het rond 1910 tot stand gekomen achterste deel van de schuur en het in 1915 tussen de twee schuren toegevoegde tussenlid ligt de waarde wat lager door de meer algemene, en bovendien behoorlijk aangetaste architectuur. Wel vormt de achterste schuur een voortzetting van bebouwing op deze plaats en is deze bovendien onderdeel van een ingrijpende verbouwingscampagne omstreeks 1910 die in hoge mate bepalend voor de opzet van het complex en het beeld binnen het erf.

De boerderij heeft in 1988 en 2002 ingrijpende renovaties ondergaan, waarbij met name het interieur van het achterhuis, behoudens de gebintconstructie, de balklaag en de eetkamer, vrijwel volledig nieuw werd ingevuld. Binnen het voorhuis bleven de hoofopzet, verdiepingsbalklaag en enkele elementen en afwerkingen behouden, maar werden ook een nieuwe schouw en doorgang gemaakt. Op de verdieping werd de gehele indeling nieuw aangebracht. Alle nieuw toegevoegde binnenmuren en afwerkingen hebben geen bijzondere kwaliteiten en zijn van ondergeschikt belang. Uitzondering vormt de waarschijnlijk grotendeels naar de oorspronkelijke opzet vernieuwde dakconstructie van

het voorhuis. Hoewel het materiaal hier recent is, vormt de opzet wel een herinnering aan de oorspronkelijke opzet.

4.2 SITUERINGS- EN ENSEMBLEWAARDE

De 's-Gravenweg vormde lange tijd de belangrijkste verbinding tussen Rotterdam en Nieuwerkerk aan den IJssel en een belangrijke ontginningsbasis. Tegenwoordig worden grote delen van de weg omsloten door latere uitbreidingswijken, maar ter hoogte van boerderijcomplex Langehof is nog een deel van de vroegere structuur behouden en daarmee ook het historische karakter van de weg en directe omgeving.

Langs de noordzijde van de 's-Gravenweg was al in de zeventiende eeuw sprake van structurele bebouwing en boerderijcomplex Langehof en enkele nabij gelegen historische objecten en complexen herinneren hier nog aan de oude bewoninggeschiedenis. Daarbij liggen deze historische objecten ook verankerd in de historische verkavelingsstructuur en dragen zij bij aan de beleefbaarheid van het historische landschap. Boerdercomplex Langehof heeft vanwege de inbedding in een nog goed herkenbaar bewaard gebleven deel van de historische ontginningsstructuur hoge situeringswaarde. Vanwege de markante ligging in het relatief open gebied en vanwege de zichtbaarheid vanaf zowel de 's-Gravenweg als de ten zuiden lopende N219 (Schielandweg/Abraham van Rijckevorselweg) heeft de boerderij hoge beeldwaarde.

De boerderij vormt een markant cluster van historische boerenerven met historische bebouwing, samen met 's-Gravenweg 6 en 10. Hierin is ensemblewaarde gelegen. Daarnaast vormen de boerderij met aangebouwd zomerhuis en het naastgelegen schurencomplex en hooiberg een waardevol historisch ensemble. Ensemblewaarde is tenslotte ook aanwezig in de relatie tussen de boerderij en de rond 1850 tegenover de boerderij gebouwde arbeiderswoning, 's-Gravenweg 3.

4.3 CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

Hoewel met name de boerderij de nodige veranderingen onderging is aan boerderijcomplex Langehof nog altijd goed de agrarische oorsprong en gebruik afleesbaar. Naast de algehele opzet van de gebouw bleven karakteristieke onderdelen zoals een grupstal in de voorste schuur en een kookpot voor de bereiding van veevoer in het zomerhuis bewaard. Ook de rond het midden van de twintigste eeuw vernieuwde hooiberg getuigt van net nog tot ver in deze eeuw gehandhaafde agrarisch gebruik. Aan de herkenbare oorspronkelijke functie en in het bijzonder de direct hieraan te relateren onderdelen is hoge gebruikshistorische waarde gelegen.

De boerderij was een groot deel van de negentiende- en twintigste eeuw in bezit van de familie Lange. Deze familie had, vooral in de negentiende eeuw een zeer aanzienlijk grondbezit en leden van de familie hadden functies in het plaatselijk openbaar bestuur en speelden zo een rol van betekenis voor de lokale gemeenschap. De relatie met- en herinnering aan de familie Lange vertegenwoordigt cultuurhistorische waarde.

4.4 WAARDENSTELLING OP ONDERDELEN

In deze paragraaf volgt een overzicht van de waardevolle onderdelen aan zowel interieur als exterieur. Daarbij worden de kwalificaties volgens de

Richtlijnen voor Bouwhistorisch Onderzoek (versie 2009) gehanteerd. Deze Richtlijnen kwamen tot stand onder verantwoordelijkheid van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Stichting Bouwhistorie Nederland, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, het Atelier Rijksbouwmeester en de Rijksgebouwendienst. Zie voor een toelichting op de gehanteerde kwalificaties paragraaf 4.5.

4.4.1 Complex, erf en erfelementen

Hoge waarde

- Hoofdvorm van het erf en de historische begrenzingen met brede weteringen met lage grasoevers.
- Ruimtelijke opzet en schikking van de gebouwen binnen het erf, in het bijzonder de parallelle situering van de boerderij en het langgerekte schurencomplex aan weerzijden van de hoofdas over het erf.
- Aanwezigheid en karakter van de sobere, door opgaand groen omgeven voortuin met een open zicht vanaf de 's-Gravenweg op het voorhuis.
- Open agrarisch karakter van het achter de boerderij gelegen gebied.

Positieve waarde

- Eenvoudige inrichting terrein rond het voorhuis met gras en grindstrook aansluitend op de gevels.
- Gedeeltelijke halfopen begroeiing langs de achterste delen van de zijdelingse perceelgrenzen.
- Aanwezigheid, opzet en constructie van de karakteristieke hooiberg achter de boerderij.

Indifferente (neutrale) waarde

- Terreinverhardingen met betonklinkers.
- Hekwerken en schuurtjes binnen het gebied achter de boerderij.
- Opzet en materialisering van de huidige houten toegangsbrug aan de voorzijde van het erf.

4.4.2 Boerderij en zomerhuis

Hoge waarde

- Historische hoofdvorm van voorhuis en achterhuis.
- Historische dakbedekkingen met riet op het voorhuis en achterhuis en gesmoorde Oudhollandse pannen op het zomerhuis.
- Constructieve opzet van het voorhuis, achterhuis en zomerhuis en alle hiertoe behorende onderdelen van gebinten, verdiepingsvloeren, dakconstructies en dakvlakken, met uitzondering van de vermoedelijk op historiserende wijze vernieuwde kapconstructie van het voorhuis (nader onderzoek gewenst!)
- Opzet, materialisering en indeling van de tot historische bouw- en verbouwingsfasen te rekenen (delen van) gevels van voor- en achterhuis en zomerhuis.
- Brandmuur tussen voorhuis en achterhuis en ruimtelijke structuur van de kelder met bovenliggende opkamer.
- Opzet, materialisering en detaillering van oorspronkelijke en tot historische verbouwingsfasen behorende gevelopeningen. Dit betreft de voordeur en alle vensters van het voorhuis, de twee rechter vensters in de linker zijgevel van het achterhuis, de deur en alle vensters van het zomerhuis met uitzondering van eventueel

(specifiek in beschrijving vermelde) vernieuwde onderdelen van deze gevelopeningen.
- De in kern historische schouw tegen de voorwand van de eetkamer. Dit geldt niet voor het natuurstenen bovenblad en rond de historische kern aangebrachte recente afwerkingen
- Aanwezigheid en locatie van een schouw tegen de achterwand van de woonkamer.
- Opzet en materialisering van de op zowel de begane grond als verdieping aanwezige binnenmuur in het zomerhuis.
- Opzet en materialisering binnendeur en kastenwand in/tegen achterwand van de voorkamer in het zomerhuis.
- Aanwezigheid en ruimtelijke opzet van een tussen twee vaste kasten gelegen schouw tegen de achterwand van de voorkamer van het zomerhuis (geldt niet voor huidige materialisering)
- Opzet en materialisering van de broodoven met bijbehorende schouw en rookkanaal binnen de achterste ruimte van het zomerhuis.
- Oorspronkelijke baksteenvloer in de achterste ruimte van het zomerhuis.

Positieve waarde

- Op de historische gevelopeningen gebaseerde karakteristiek van de vernieuwde stalvensters in de zijgevels van het achterhuis en gevelopeningen op de verdieping van de achtergevel van het achterhuis.
- Karakteristiek houten bovenzijde van de achtergevel (geldt niet voor het materiaal)
- Aanwezigheid en karakteristiek van de vernieuwde schoorsteen boven het voorhuis.
- Houten plafond van de woonkamer.
- Verdiepingstrap in voorhuis.
- In 1988 in wand rond trap voorhuis herplaatste historische deuren.
- Omhullende muren en ruimtelijke structuur van de binnen het achterhuis gelegen eetkamer.
- Opzet en materialisering houten wand met opgeklampte deuren op de verdieping van het zomerhuis.
- Verdiepingstrap en balustrade zomerhuis.
- Kookpot in achterruimte zomerhuis.

Indifferente (neutrale) waarde

- Materialisering van vernieuwde stalvensters in zijgevels van het achterhuis en gevelopeningen op de verdieping in de achtergevel.
- Materialisering vernieuwde houten bovenzijde van de achtergevel.
- Vernieuwde gevelopeningen zonder herkenbare relatie met de oorspronkelijke opzet. Dit betreft de buitendeur in de linker zijgevel, de gevelopeningen op de begane grond van de achtergevel en de keukenpui in de rechter zijgevel van het achterhuis.
- Huidige vernieuwde schouw in de woonkamer.
- Indeling en hiertoe behorende (voorzet)wanden binnen het achterhuis, met uitzondering van de eetkamer en binnen de ruimte staande gebintstijlen.
- Materialisering vernieuwde schouw tegen de achterwand van de voorkamer in het zomerhuis.
- Grotendeels vernieuwde begane grondvloer voorkamer.

4.4.3 Schuren

Hoge waarde

- Historische hoofdvorm van de voorste schuur en langgerekte karakteristiek van het samengestelde complex.
- Tot de oorspronkelijke constructieve opzet van het voorste schuurgedeelte behorende delen. Dit betreft de balklaag met daarop aanwezige vloerdelen boven de achterste ruimte en de vijf oorspronkelijke kapjukken met hierop aanwezige jukplaten.
- Opzet, materialisering en indeling van de tot historische bouw- en verbouwingsfasen te rekenen (delen van) gevels van het voorste schuurgedeelte.
- Opzet, materialisering en detaillering van oorspronkelijke en tot historische verbouwingsfasen behorende (delen van) gevelopeningen. Dit betreft alle onderdelen, met uitzondering van de in de beschrijving specifiek als vernieuwd of gewijzigd vermelde delen

Positieve waarde

- Hoofdvorm en karakteristiek van het achterste schuurgedeelte.
- Tot de oorspronkelijke opzet behorende constructies van het achterste schuurgedeelte. Dit betreft de verdiepingsbalklaag met vloerdelen, de onder deze balklaag aanwezige onderslagen met daaronder aanwezige standvinken en de gehele dakconstructie met zes Verbeterde Hollandse spanten.
- Opzet, materialisering en indeling van de tot de oorspronkelijke opzet behorende delen van de gevels van het achterste schuurgedeelte, inclusief de twee nog bewaard gebleven ijzeren stalramen.
- Historische dakbedekkingen met gesmoorde Oudhollandse pannen op het achterste bouwdeel.
- Opzet en karakteristiek van het op het rechter dakvlak van het achterste schuurgedeelte aanwezige dakhuis.
- Aanwezigheid van een tussenlid als verbindend element tussen de twee historische schuurvolumes.
- Oorspronkelijke binnenmuur binnen het voorste schuurgedeelte.
- Vernieuwde balklaag met daarop aanwezige vloerdelen boven de voorste ruimte van het voorste schuurgedeelte.
- Betonvloer met koestand, voergoot en grup in de achterste ruimte van het voorste schuurgedeelte.

Indifferente (neutrale) waarde

- Huidige dakbedekking met vezelcement golfplaten op het voorste schuurgedeelte en het tussenlid.
- Huidige gevels van het tussenlid.
- Recente tegelvloer in de voorste ruimte van het voorste schuurgedeelte en sobere betonvloeren in het tussenlid en achterste schuurgedeelte.
- Opzet en materialisering van de latere delen van de dakconstructie van het voorste schuurgedeelte. Dit betreft de gordingen en hierbij toegepaste verbindingen naar de historische kapjukken en vernieuwde constructiedelen van de voorgevel op de verdieping.
- In kalkzandsteen blokken vernieuwd deel van de achtergevel.
- Vernieuwde invullingen van gevelopeningen in de achtergevel.
- Vernieuwde invullingen van rechthoekige vensters in de zijgevels van het achterste schuurgedeelte.

4.5 TOELICHTING WAARDENGRADATIES

De volgende waardengradatie, toegesneden op het toegepast cultuurhistorisch onderzoek, wordt in de waardenbepaling gehanteerd (de bijbehorende kleuren corresponderen met de gebruikte gradaties in de waardenkaarten).

Hoge monumentwaarden (blauw)

Deze zijn van cruciaal belang voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied.

Positieve monumentwaarden (groen)

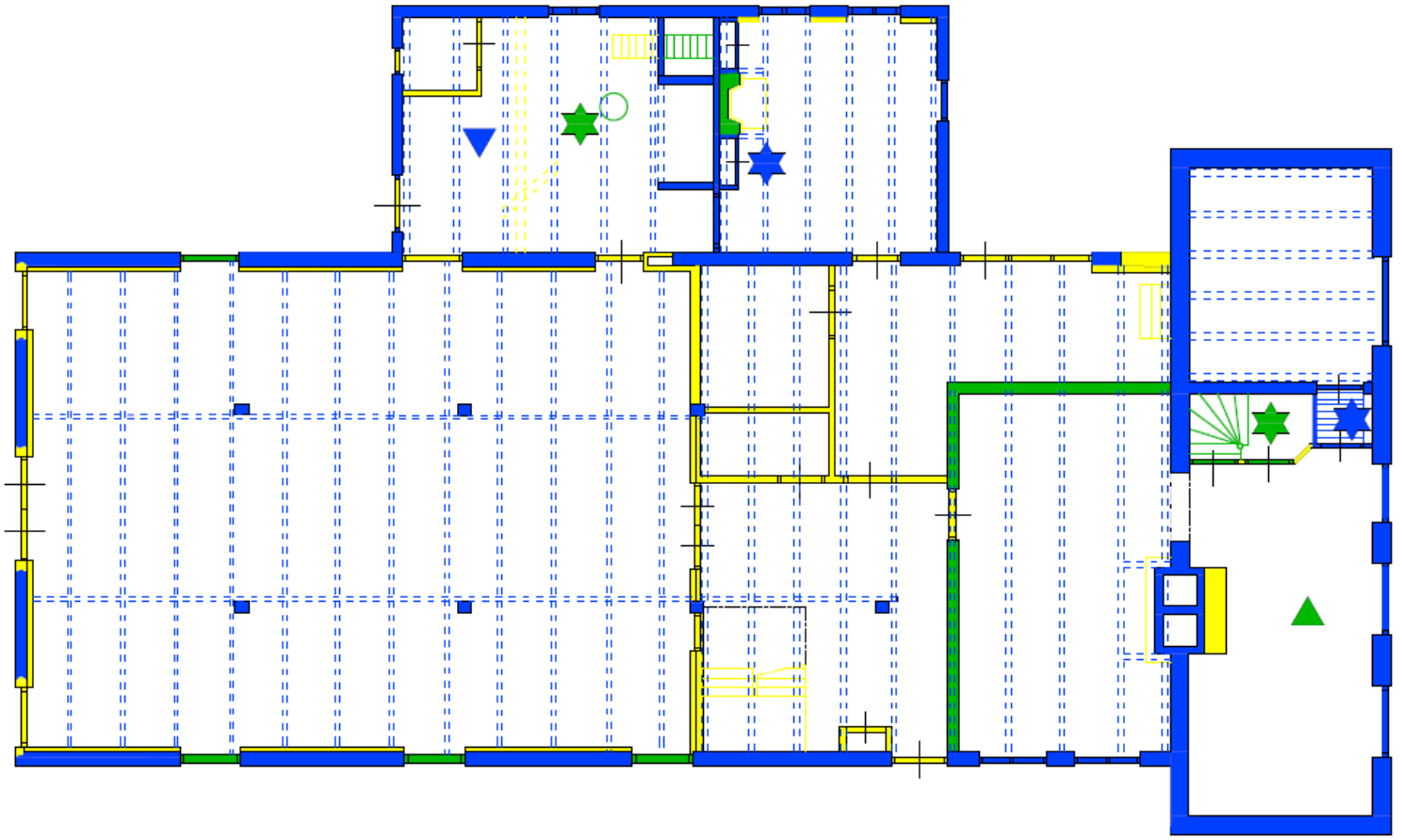
Deze zijn van belang voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied.

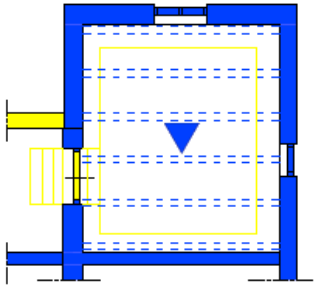
Indifferente (neutrale) monumentwaarden (geel)

Deze zijn van relatief weinig belang voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied.

4.6 WAARDENKAARTEN

In hierna volgende kaarten volgt een grafische weergave van de hiervoor beschreven cultuurhistorische waarden.





Kelder

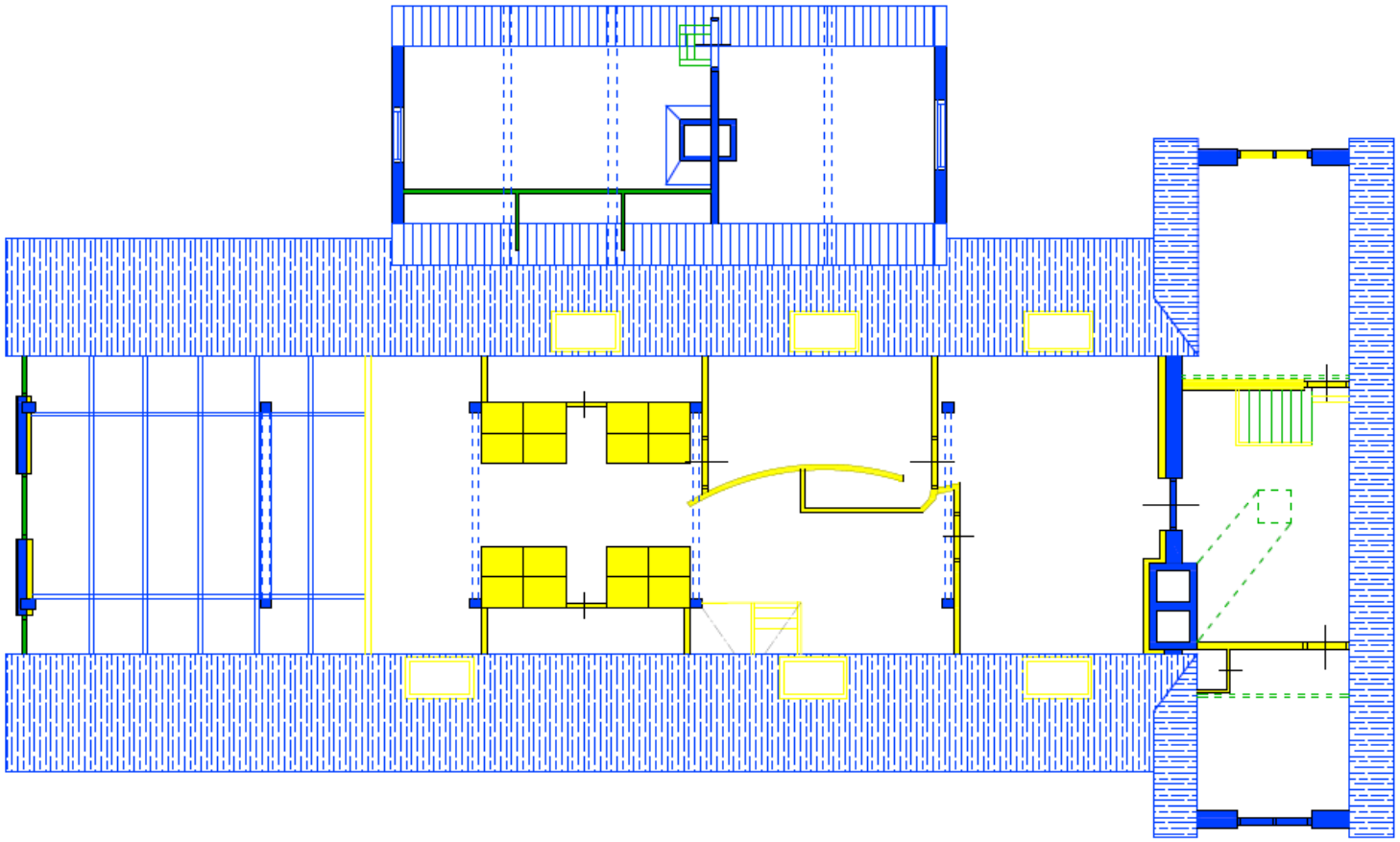
Begane grond

Hoge waarde
Positieve waarde
Indifferente waarde

Waardevol plafond
Waardevolle wandafwerking
Waardevolle vloerafwerking
Waardevol / bijzonder element

's-Gravenweg 16
Bouwhistorisch onderzoek
Waardering
Boerderij & zomerhuis

MONUMENTEN ADVIES BUREAU
BREDESTRAAT 1, 6542 SN NIJMEGEN
TEL: 024 - 3786742, FAX: 024 - 3782477



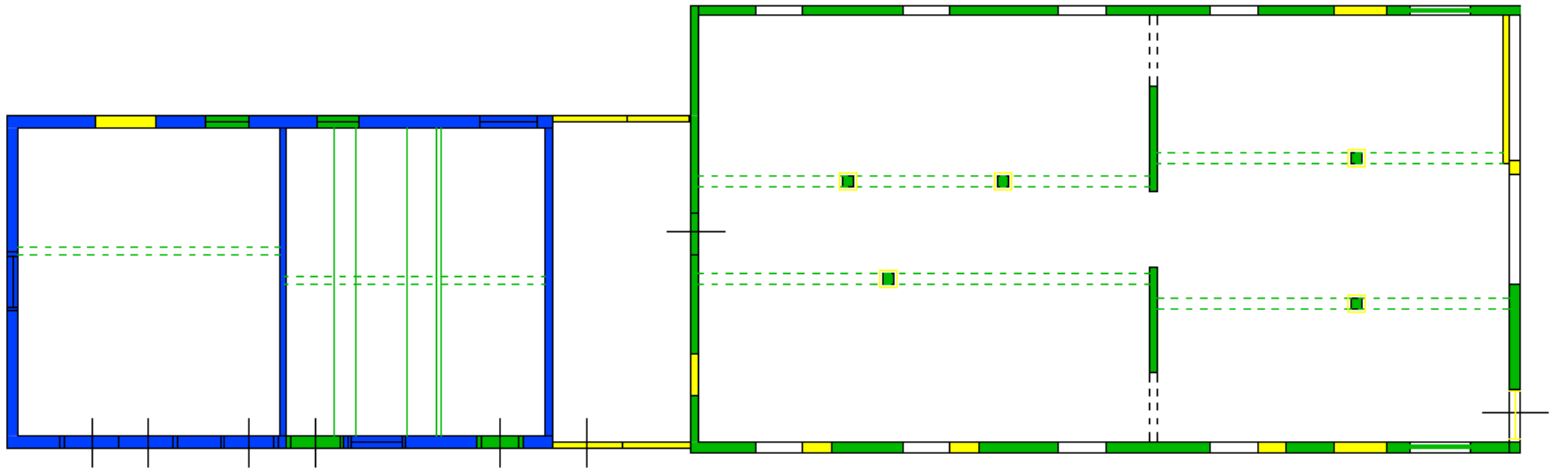
Verdieping

Hoge waarde
Positieve waarde
Indifferente waarde

Waardevol plafond
Waardevolle wandafwerking
Waardevolle vloerafwerking
Waardevol / bijzonder element

's-Gravenweg 16
Bouwhistorisch onderzoek
Waardering
Boerderij & zomerhuis

MONUMENTEN ADVIES BUREAU
BREDESTRAAT 1, 6542 SN NIJMEGEN
TEL: 024 - 3786742, FAX: 024 - 3782477

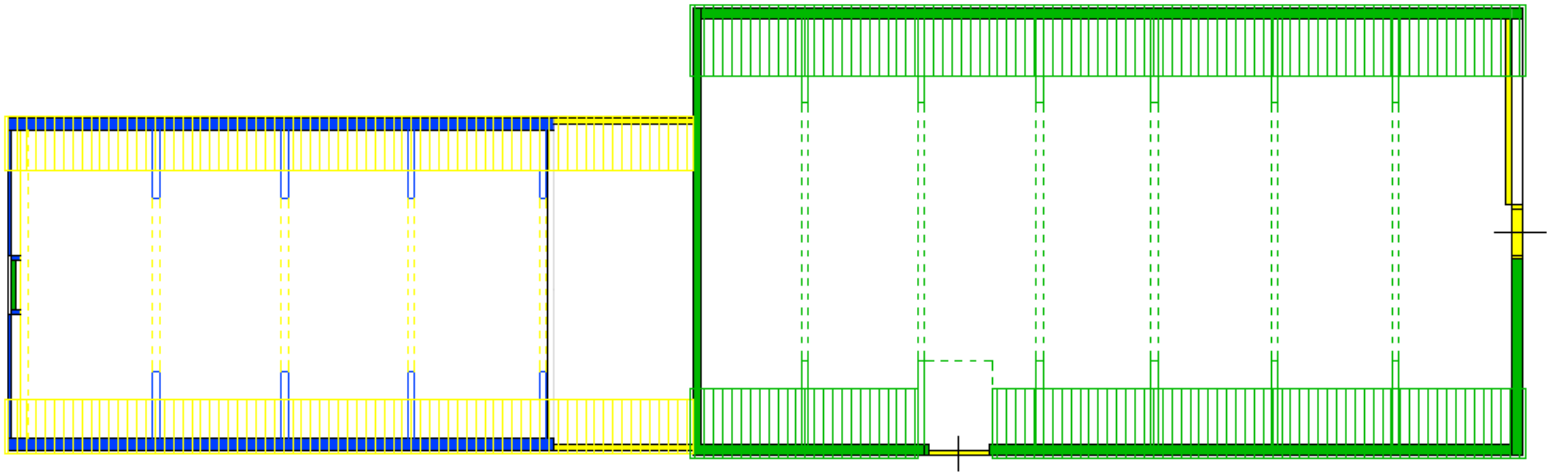


Begane grond

Hoge waarde
Positieve waarde
Indifferente waarde

's-Gravenweg 16
Bouwhistorisch onderzoek
Waardering
Schuur

MONUMENTEN ADVIES BUREAU
BREDESTRAAT 1, 6542 SN NIJMEGEN
TEL: 024 - 3786742, FAX: 024 - 3782477



Verdieping

Hoge waarde
Positieve waarde
Indifferente waarde

's-Gravenweg 16
Bouwhistorisch onderzoek
Waardering
Schuur

MONUMENTEN ADVIES BUREAU
BREDESTRAAT 1, 6542 SN NIJMEGEN
TEL: 024 - 3786742, FAX: 024 - 3782477

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1 CONCLUSIES

Boerderijcomplex Langehof blijkt vooral in de late twintigste- en vroege eenentwintigste eeuw de nodige veranderingen te hebben ondergaan. Met name het interieur van de boerderij en het exterieur van het achterhuis zijn daarbij gewijzigd. Van de voorste schuur werd de dakconstructie ingrijpend gewijzigd.

Ondanks deze ingrijpende verbouwingen bleven ook veel historische waarden behouden. Grote delen van het voorhuis en de hoofdopzet van het achterhuis, vrijwel het gehele zomerhuis en de gevels en constructieve opbouw van de schuren bleven voor een belangrijk deel bewaard. Latere aanpassingen en vandalisme hebben met name aan de schuren wel tot een aantasting geleid.

In de huidige situatie is het vooral van belang dat optredende lekkages worden verholpen om direct verdere schade te voorkomen. In het vervolg daarop is het van groot belang om op niet al te lange termijn tot volledig herstel over te gaan omdat de huidige matige conditie tot een snelle achteruitgang en een verlies aan historische waarden zal leiden.

5.2 AANBEVELINGEN

Omdat in de huidige bewoonde situatie delen van constructies aan het zicht worden onttrokken bleven met name ten aanzien van de constructieve opbouw van het voorhuis wat vragen bestaan. Het is zinvol om voorafgaand aan een uitvoeringsfase (een deel van) latere afwerkingen te verwijderen om zo ook thans verborgen delen te kunnen documenteren en hierop eventueel plannen nog tijdig te kunnen bijstellen.

In de huidige situatie is sprake van een vrij algemene kleurstelling met wit en donkergroen. Het is goed mogelijk dat onder de huidige afwerkingen nog historische kleurlagen schuil gaan. Een kleurhistorische inventarisatie zou hiervan een beeld kunnen geven. Een historische kleurstelling zou gebruikt kunnen worden voor een historisch verantwoorde kleurreconstructie ter versterking van monumentale waarden.

6 BRONNEN EN LITERATUUR

6.1 BRONNEN

- Streekarchief Midden Holland (SAMH)
- Bouwarchief gemeente Zuidplas
- Historisch Archief Kadaster
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

6.2 INTERNET

- Delpher – Historische kranten.
- Wikipedia
- Topotijdreis.nl
-

6.3 LITERATUUR

- Berends, ir. G. (1996) *Historische houtconstructies in Nederland*, uitgave Stichting Historisch Boerderijonderzoek Arnhem.
- Hekker, R.C. (1957) "De ontwikkeling van de boerderijvormen in Nederland" in: E.H. Ter Kuile, Fockema Andreae en R. Hekker, *Duizend Jaar bouwen in Nederland.* Amsterdam.
- Jans, J. (1967) *Landelijke bouwkunst in Oost Nederland,* Enschede.
- Jurgens, S., Jansen, M., Lanphen, W. (2008) *Hooibergen in Nederland – Geschiedenis en behoud van een agrarisch cultuurmonument*, IJsselacademie.
- Koldeweij, E. (voorzitter redactie) (2003) *Boerenbedrijvigheid – Voortgang en behoud*, uitgave Waanders Zwolle / Rijksdienst voor de Monumentenzorg Zeist.
- Olst, E.L. (1991) Uilkema, een historisch boerderijonderzoek, twee delen Arnhem.
- SHBO (samenstelling P.A.M. van Wijk) (1985) *Boerderijen bekijken – Historische boerderij-onderzoek in Nederland*, uitgave Stichting Historisch Boerderijonderzoek Arnhem / De Horstink Amersfoort.
- Stenvert, R. e.a. (2001) Monumenten in Nederland – Drenthe, Rijksdienst voor de Monumentenzorg / Waanders, Zeist/Zwolle.
- Verheul, J. Dzn (1932) Kralingen en 's-Gravenweg alsmede de oude merkwaardige buitenhuizen en boerenhofsteden aan dien weg (heruitgave in 1970).
- Voskuil, J.J. (1979) *Van vlechtwerk tot baksteen. Geschiedenis van de wanden van het boerenhuis in Nederland.* SHBO Monografieën nr. 2 Arnhem.
-

